

Vestromerrikets bortgang

Kontinuitet eller brudd, ytre eller indre årsaksfaktorer

Jørgen Gunnar Bru

HIS4090 Masteroppgave i historie 60

Institutt for arkeologi, konservering og historie, IAKH
Det humanistiske fakultet

Forord

Jeg ønsker å takke alle som har hjulpet og støttet meg med å skrive oppgaven. Jeg ønsker særlig å takke alle som jobber med historie på UIO, alle ansatte ved IAKH, for støtte og god tilrettelegging for arbeidet med oppgaven. Jeg vil også takke alle ansatte ved universitetsbiblioteket som har hjulpet meg med skriveprosessen. Jeg ønsker også å rette en særlig takk til min veileder Anders Winroth som har hjulpet meg i arbeidet med oppgaven. Jeg ønsker også å takke familie og venner for støtte og hjelp underveis i arbeidsprosessen.

Sammendrag

Oppgaven skal være en analyse av den historiografiske debatten om det vestlige Romerrikets nedgang og fall, Om hvilke årsakselementer som forårsaket Vestromerrikets bortgang. Om ytre og indre årsaksforhold og ulike historiske tilnærminger til disse. Fra ulike tradisjonelle tilnærminger om brudd gjennom nedgang og fall, til nyere tilnærmings modeller om transformasjon og kontinuitet. Falt Vestromerriket, eller endret det form, og i hvilken grad endret det seg? Ble det vestromerske imperiet drept gjennom ytre blodige barbar invasjoner? eller forsvant imperiet ved en transformasjon av det vestromerske riket gjennom et samarbeid av Romere og ulike barbarstammer? Skyldtes Vestromerrikets bortgang indre økonomiske, kulturelle eller religiøse forhold, eller borgerkriger, eller var det ytre faktorer som Hunere og barbarmigrasjoner som forårsaket rikets bortgang? Hva slags rolle spilte de ulike keiserne og den keiserlige administrasjonen i det vestlige imperiets bortgang? Og hvilken rolle hadde de ulike barbar stammene? Oppgaven, skal også analysere ulike meninger om når imperiets bortgang skjedde, om det begynte i det tredje, fjerde eller femte århundre, eller lengre tilbake til det tidlige imperiets tid, slik noen forskere vil hevde. Oppgaven skal også analysere historikers ulike syn på forholdet mellom det østlige og vestlige imperiet og om oppsplittingen av det romerske imperiet i to riker hadde noen virkning på det som skjedde med Vestromerriket i det femte århundre. Oppgaven vil ta for seg ulike historikers teorier om klimapåvirkning til teorier om etnisitet og rase, om livet i de ulike provinsene og forholdet mellom det lokale landeier aristokratiet og barbar innflyttere. Hva kan ulike forskeres syn på den senromerske verden fortelle om årsakene til bortgangen av det vestlige Romerriket og oppkomsten av de nye barbar kongedømmene i de fjerde femte og sjette århundrene? Hvordan kunne det vestromerske keiserriket forsvinne i løpet av et århundre, hva forårsaket rikets bortgang? Jeg, vil undersøke hvorfor noen forskere foretrekker å kalle Vestromerrikets bortgang for en transformasjon, mens andre foretrekker nedgang og fall, og hvorfor noen forskere bruker begreper som sivilisasjons bortgang, mens andre hevder Romerriket levde videre, men i en ny form? Årsakene til Vestromerrikets bortgang er et omfattende og komplekst tema som har vært diskutert mye av mange historieforskere. Gjennom en analyse av historieforskeres ulike tilnærminger, og av den historiografiske debatten mellom dem om hvordan og hvorfor det Vestromerske imperiet forsvant, vil jeg prøve å komme nærmere et svar på dette spørsmålet i denne oppgaven.

Innhold

Sammendrag	2
------------------	---

Innledning.....	5
Brudd eller kontinuitet? Ytre eller indre årsaker?	5
Teorier om Blodige invasjoner	6
Forskjellige tilnærminger til Vestromerrikets fall.....	7
Bosettingsteorier	10
Endrede perspektiver innenfor forskning på senantikken	11
Transformasjonstilnærminger	12
Militære årsaksforhold	14
Teorier om gradvis nedgang og fall	15
Transformasjon og nedgang og fall	18
Barbarisering og militarisering av den romerske verden	20
Endringer og kontinuitet	21
Hvorfor overlevde det østlige imperiet når det vestlige imperiet falt?	22
Hvilken rolle hadde kristendommen i Vestromerrikets nedgang og fall?.....	24
Pirennetsen, kontinuitet gjennom handel	26
Nye Kongeriker og forbindelsen mellom senantikken og middelalderens Vest Europa.....	27
Paradigmet om transformasjon av den senromerske verden	28
Barbarenes bruk av det romerske imperiet.	31
Ulike barbarer i sanantikken	31
Historiografi og hospitalitas spørsmålet	32
Oppsplitting av Imperiet.....	33
Den senromerske statens økonomi	44
Arkeologi og skriftlige kilder	46
Endringer i hæren i det senromerske imperiet.	48
En bredere transformasjons tilnærming.....	49
Teorier om nedgang i Jordbruk industriproduksjon og kapital	62
Teorier om befolkningsnedgang.....	67
En Bredere Tilnærming til transformasjon av den antikke verden	68
Ulike teorier om interne årsakselemer	73
Teorier om rase og etnisitet	79
Ulike tilnærminger og forklaringer på hva som forårsaket fallet.....	85
Aspekter ved Romersk liv som overlevde Keiserstatens bortgang	90
Drøftende del	91
Oppsummering.....	102

Innledning

Hva var Årsakene til Vestromerrikets nedgang og fall?

Hvilke årsaksforhold førte til at det vestlige Romerriket kollapset og ble borte?

Falt Vestromerriket eller transformerte det seg? Var det et brudd eller kontinuitet?

Skyldtes det indre eller ytre årsaksforhold; eller en kombinasjon av begge? og bidro noen årsakssammenhenger sterkere til at riket falt enn andre?

Disse spørsmålene vil jeg gjennom granskning og analysering av forskningslitteratur skrevet av ulike historieforskere, søke å finne svar på i denne historiografiske oppgaven.

Brudd eller kontinuitet? Ytre eller indre årsaker?

Forsvant det vestlige Romerriket gjennom nedgang og fall? eller skjedde det en gradvis endring av riket gjennom en transformasjonsprosess? Var det ytre eller indre årsaksforhold eller en kombinasjon av disse, som førte til at Vestromerriket forsvant?

Historieforskere har til alle tider hatt ulike teorier og forklaringer om hvilke årsakssammenhenger de mener utløste det vestlige Romerrikets fall og bortgang. En forklaringer går ut på at vestrikets fall skyldtes blodige invasjoner fra ytre fiender. Motsatt finnes forklaringen om at vestriket ikke falt, men at dets bortgang heller kan betegnes som en transformasjon. Historikere som støtter transformasjonsforklaringen, foretrekker gjerne å bruke begrepet senantikken, fremfor senromersk tid.

Historiske tilnærminger til de siste århundrene av den klassiske antikken har vært svært varierte. Forskjellen mellom dem ligger implisitt i de ulike navnene som har blitt brukt om perioden av moderne historieforskere. Det senromerske rike, den tidlige bysantiske tiden og senantikken. Vestens historie har naturlig nok vektlagt fremveksten av de Germanske kongerikene, og opprinnelsen til Middelalderens Vest- Europa. Senantikken er et mindre skråstilt begrep, som omfatter hele det geografiske området av den romerske og postromerske verden. Studiet av senantikken har stort sett vært opptatt av den østlige

Middelhavsregionen, og det nære Østen, og har konsentrert seg om sosiale, kulturelle og religiøse temaer, på bekostning av politisk, eller institusjonell historie.

Edvard Gibbon lot være å presentere en enkel årsak til vestimperiets fall, men pekte på hyppigheten av interne stridigheter, og romerske hærs vilje til å kjempe mot hverandre til støtte for rivaliserende kandidater til keisertronen. Gibbon så på kristningen av Romerriket under Konstantin og hans etterfølgere som en negativ faktor, som tappet imperiet for den gamle romerske dyden, og som førte til at for mange mennesker trakk seg tilbake til uproduktive liv i klostre. Moralsk forfall er en rød tråd som går gjennom Gibbons beretning om Vestromerrikets nedgang og fall. Romerne mislyktes til slutt fordi de i henhold til Gibbon, ikke lenger fortjente å lykkes.

Teorier om Blodige invasjoner

I boken "The fall of the Roman empire" (2005), problematiserer Peter Heather fokusering på indre forhold som årsak til Vestromerrikets fall, ved at han viser til at det østlige keiserriket hadde de samme politiske, kulturelle, sosiale og religiøse forhold som i vest, men ble stående. Peter Heather påpeker at Edvard Gibbons påstand om kristendommens antikrigsideal og oppmuntring til klosterliv, og kirkelige kontroverser som årsak til Vestromerrikets nedgang og fall, ikke er et holdbart argument. Heather viser til at det Østromerske imperiet var like kristelig som det vestlige, og var preget av flere kirkelige kontroverser enn i vest, men overlevde i tusen år til. Peter Heather hevder derfor at hovedårsakene til Vestromerrikets fall, må være ytre faktorer, og peker på barbarene som var en større utfordring mot det vestromerske riket, enn mot Østromerriket, som var bedre beskyttet mot angrep fra barbarer, med sine mektige forsvarsverker.

Etter hvert har mange andre historieforskere undersøkt dette temaet, og kommet frem til ulike konklusjoner. Noen har sett på kollapsene som interne, som et resultat av indre feil, som førte til nedgang og forfall, andre har foretrukket å sette søkelys på ytre faktorer, som et resultat av barbarangrep, Hunerne, men i særlig grad fra de Germanske folkestammene som presset seg gjennom imperiets grenser og skar ut kongeriker for seg i de vestromerske provinsene. Noen historikere hevdet at Det vestromerske imperiet ikke døde, men at det ble myrdet. De Germanske folkenes rolle har også blitt brukt i forbindelse med tysk nasjonalisme på 1800-tallet.

For noen historikere fortjente Vestromerriket å dø, slik at makten kunne overføres til de ulike barbarstammene som ville skape det moderne Europas stater. Andre har sett på Vestromerrikets fall mer i rasemessige termer, de så på det vestlige Romerrikets bortgang som en konsekvens av å tillate mange germanske folk å komme innenfor keiserrikets grenser. Andre har hevdet at tilværelsen i det senromerske imperiet var svært dystert, med overbeskattede bønder, som ble presset til å betale økte kostnader for å vedlikeholde den romerske hæren, og at belastningen over tid ble for stor slik at det romerske systemet kollapset. Noen forskere har pekt på militære fiaskoer, eller nedgang i befolkningstall, andre har pekt på mer moderne hensyn, som miljø og klimaendring som årsak til kollaps av avlinger i jordbruket, som til sist førte til økonomisk kollaps.¹ (Mitchell, Stephen. 2007, s.5)

Blant historikere som anser det vestlige imperiets fall i det femte århundre som en katastrofal hendelse, og et skarpt brudd i Europeisk historie, og som anser barbarinvasjonene som hovedårsaken, er det i løpet av de siste to hundre årene tre verk som skiller seg særlig ut. Edvard Gibbons *Decline and fall*. J.B. Bury, «History of the later Roman empire, (1923)», A.H.M. Jones «The Later Roman empire (1964)».

(Arther Ferrill. s.15.)²

Forskjellige tilnærminger til Vestromerrikets fall

Historikere som vektlegger senantikken har sett utover Romerriket, og trukket oppmerksomheten til andre underliggende forhold som ga enhet til perioden. senantikke historieforskere legger mest vekt på religiøs historie, fremfor alt på endringen fra den polyteistiske hedenskapen i den antikke klassiske verden, til de monoteistiske systemene i den tidlige europeiske middelalderen, og det nære Østen: jødedommen, kristendommen og islam. Mens de fleste studier av senromersk- historie, dekker perioden fra ca. 300-600 som grenser for perioden, så favoriserer senantikke forskere et større tidsrom, fra rundt år 200 til 800 e.kr. som noen ganger blir referert til som den lange senantikken. Denne perioden dekker to store religiøse transformasjoner med sosiale konsekvenser. Den romerske verdens

¹ Mitchell, A history of the Later Roman Empire. (Malden, Mass, Blackwell Publishing, 2007), 5.

² Ferrill, The Fall of the Roman empire. (London, Thames and Hudson, 1988), 15.

konvertering til kristendommen, og fremveksten og spredningen av islam, i Midtøsten i de syvende og åttende århundrer.

Inspirasjonen til denne alternative tilnærmingen kan bli tillagt innflytelsen av en enkelt historieforsker ved navn Peter Brown. Hans bok «The world of late antiquity» som dekker tiden fra Markus Aurelius til Mohammed, rev effektivt opp den senromerske agendaen, og omdefinerte perioden som studieobjekt. Peter Browns egen produksjon, og produksjonen av historieforskere som er inspirert av ham, har utforsket områder og aspekter av senantikken historie som knapt nok tidligere ble lagt merke til av hovedstrøms-tradisjonene innenfor senromersk historieforskning. Fra den store overfloden av tidlig kristen litteratur har Peter Brown og hans tilhengere, vist et utvidet bilde av samfunn og kultur i dets regionale mangfold. Gjennom dette prosjektet har man søkt å utforske effekten av religiøs endring på kollektiv tenkning. Virkningen av denne nye tilnærmingen til den senantikke perioden, har ifølge Stephen Mitchell vært enorm, men ujevn. Den senantikke tilnærmingen i forskningen på den senromerske perioden, har ifølge Stephen Mitchell uten tvil brakt mye drivkraft og vitalitet til studiet av denne perioden. Den senantikke tilnærmingen har flyttet oppmerksomheten fra keisere, generaler, imperier, stater og hærer, til religiøse figurer, fremfor alt kristne forfattere, til samfunn forent av tro, og til rollen som vanlige menn og kvinner levde i.³

Ifølge det tradisjonelle katastrofesynet utløste den militære og politiske oppløsningen av Romerriket i vest, slutten på en sivilisasjon, den gamle høyt sofistikerte og utviklede kulturen forsvant, og etterlot den vestlige verden i en mørk tidsalder av materiell og intellektuell fattigdom.

Peter Brown beskriver samfunnet i de vestlige provinsene i Romerriket som fragmentert på 300-tallet, frontene hadde hardnet, og en sterkere selvfølelse hadde ført til mindre toleranse overfor de som sto utenfor felleskapet. Senatorer som hadde deltatt i en imponerende fornyelse av den latinske litteraturen, var ifølge Peter Brown, lite tilbøyelige til å tolerere barbarer. Biskoper som kunne skryte av å ha Ambrosius, Hieronymus og Augustin som kolleger, ville ikke tolerere de som sto utenfor deres katolske kirke. Peter Brown, hevder at

³ Mitchell, A history of the Later Roman empire. (Malden Mass, Blackwell publishing. 2007) 5-6.

som et resultat av dette, kom barbarstammene inn i et samfunn som ikke var sterkt nok til å holde dem i sjakk, og ikke fleksible nok til å absorbere dem i Romersk liv. Ifølge Peter Brown er dette betydningen av de såkalte barbarinvasjonene i begynnelsen av det femte århundret. Brown påpeker at disse invasjonene ikke var evigvarende ødeleggende raid; og enda mindre var de organiserte erobringsskampanjer, hevder han. De var ifølge Brown, snarere et gullrush av immigranter fra de underutviklede landene i nord, til de rike landene i Middelhavet.⁴(Brown, 1971. Peter, s.122). ⁵

En historiker som holder fast på det gamle tradisjonelle synet om at Vestromerriket falt ved blodige barbarinvasjoner, er Bryan Ward Perkins. Han påpeker i sin bok «The fall of Rome and the end of civilization» at det helt tilbake til historikere som Edvard Gibbon og William Robertsons på 1700-tallet, ikke fantes noen som stilte spørsmålstegn ved vissheten om den antikke verdens bortgang, og at det først i nyere tid har kommet et mer komfortabelt syn på oppløsningen av det vestromerske imperiet.

Ifølge det tradisjonelle synet som Brian Ward Perkins forsvarer, falt det vestlige Romerriket etter fiendtlige invasjoner fra germanske folkeslag. Langtidseffekten av disse invasjonene har derimot blitt presentert på veldig forskjellige måter. Noen historieforskere ser på disse invasjonene som totalt destruktive og ødeleggende. For andre som i større grad har vektlagt indre årsaker, herjet de germanske folkeslagene Roma, men samtidig brakte tilførselen av germansk blod, nytt liv inn i et dekadent og døende Vestlig imperium.

Bryan Ward Perkins kritiserer det nye synet som han hevder beveger seg vekk fra det tradisjonelle synet om blodige barbarinvasjoner som årsak til Vestromerrikets fall, og som han hevder erstatter det med transformasjon gjennom kulturell og religiøs fornyelse, han argumenterer blant annet for at Peter Brown i boken «The World of Late antiquity», beveger seg vekk fra det tradisjonelle synet om at Vestromerriket falt på bakgrunn av blodige barbar invasjoner, og erstatter det med «religiøs og kulturell revolusjon»,.

I tillegg til transformasjon som uttrykk for kulturell og religiøs forandring, Så har tilpasning ifølge Ward Perkins, blitt et uttrykk for å forklare hvordan folk utenfor imperiets grenser,

⁴ Brown, The world of Late Antiquity, (London, Thames and Hudson, 1971) 122.

⁵ Chambers, The fall of Rome, can it be explained? (New York, Holt, Rinehart and Winston, 1963) 6.

kunne bosette seg innenfor imperiets grenser. Bryan Ward Perkins viser til at Walter Goffart blant annet står for en slik tilnærming. Ifølge denne forklaringsmodellen falt ikke Vestromerriket på grunn av blodige invasjoner, men forsvant fordi romerne frivillig delegerte bort sin egen makt.

Bosettingsteorier

Ifølge Bryan Ward Perkins ser det ut til at Walter Goffart med sin teori søker å vise at de germanske bosetningene var mer romerske enn barbariske. Ifølge Walter Goffart's syn, var Barbarene mottakere av en endring i romersk militærpolitikk, og at i stedet for å kjempe mot barbarene for å holde barbarene utenfor imperiets grenser, bestemte romerne seg for at de skulle innkvarteres i imperiet. Barbarene fikk rett til å bosette seg innenfor imperiets grenser, og fikk en del av skatteinntektene til den romerske staten, i bytte måtte barbarene stanse sine angrep og heller bruke kreftene til å opprettholde romersk makt som de var blitt en del av.

Ward Perkins argumenterer mot inntrykket noen moderne historikere gir om at det meste av romersk territorium formelt ble avstått til germanske folkeslag som en del av traktatordninger. Dette synet er ifølge Bryan Ward Perkins misvisende. Ward Perkins argumenterer på sin side for at det som skjedde var maktovergivelse gjennom blodige erobringer og trusler. Og han påpeker at slike maktovertakelser gjennom erobringer og trusler, definitivt ikke var noen fredelig løsning.

Ward- Perkins viser til en traktat mellom den romerske regjeringen og vestgotere som slo seg ned i Aquitaine i 419, som har blitt brukt som et argument i den historiske debatten. Perkins hevder at historikere som bruker denne traktaten som et argument for tilpasning av Germanske folk innenfor vestromerske grenser, ikke viser til at området som ble gitt var lite sammenlignet med de områdene vestgoterne senere tilkjempet seg med makt. Han viser til at ved slutten av 400-tallet hadde vestgoterne utvidet sin makt i alle retninger og erobret eller utpresset et langt større område. Hele det sørvestlige Gallia, Pyreneene, Provence, inkludert de to store byene Arles og Marseille, Clermont og Auvergne, og nesten hele den iberiske halvøya. Perkins viser til at det fra Clermont finnes dokumenterte bevis på den lokale responsen på barbar-ekspansjonen, at væpnet motstand ble organisert av byens biskop og aristokrati, motstanden var både kraftig og effektiv og Clermont overgav seg ifølge

Ward- Perkins, bare etter ordre fra den romerske regjeringen i Italia, som håpet på å redde Provence og de strategisk mye viktigere byene Arles og Marseille.

Historieforskere som har argumentert for en ny og rosenrød senantikkk, er ifølge Bryan Ward Perkins først og fremst Nordamerikanere eller europeere basert i USA. Mye av bevisene som opprettholder dette nye synet på senantikken er ifølge Bryan Ward Perkins festet til det østlige Middelhavet, hvor det er gode bevis for velstand gjennom det femte og sjette århundret, og i Levanten inn i det åttende århundre.

Senantikken er ifølge Ward Perkins delvis et bevisst korrektiv til en tidligere skjevhet, som antok at hele den romerske verden forsvant på 400-tallet, men dette er hva som skjedde i vest. Det er ifølge Ward Perkins imidlertid et åpenbart problem å pålegge, på grunnlag av, østlige bevis, en blomstrende senantikkk periode på hele den senromerske og postromerske verden.

Endrede perspektiver innenfor forskning på senantikken

Endringer av perspektiver innen forskningen er ifølge Bryan Ward Perkins alltid delvis formet av utviklingen i det moderne samfunnet. Det er Ifølge Brian Ward Perkins en nær sammenheng mellom måten vi ser på vår egen verden, og måten vi tolker fortiden på. Det er for eksempel en kobling mellom tolkninger av de germanske inntrengerne i det romerske imperiet som primært fredfulle, og den nye suksessen som det moderne Tyskland har hatt med å bygge en ny og positiv identitet innen Europa etter de grufulle Nazi-årene. Bilder av de germanske folkene på 400-tallet og deres bosetninger i det vestlige imperiet, har endret seg dramatisk siden den andre verdenskrig, etter hvert som ideer om moderne tyskere og deres rolle i det nye Europa har blitt endret. Under Nazistenes tid, og i umiddelbar etterkant, ble de Germanske inntrengerne i Vestromerriket på 400-tallet, av de fleste europeere sett på i et svært dystert lys. Gradvis mildnet og myknet holdningene til 1900-tallets tyskere, og med det mildnet og myknet også bildet av 400-tallets Germanske inntrengere. Og allerede på 1960 og 1970-tallet hadde de germanske folkene på 400-tallet ifølge Bryan Ward Perkins blitt rehabilitert fra å være morderiske og destruktive tyver til å bli et viktig element i dannelsen av det moderne Europa. Ifølge Ward Perkins falt derfor Walter Goffarts lansering av sin teori om fredfull tilpasning i 1980, på fruktbar grunn. Mens Walter Goffart selv ifølge Ward Perkins ser ut til ved sin bok å ha ønsket å tone ned de germanske

folkenes rolle i Europeisk historie, og håpet å vise at de germanske bosetterne faktisk var mer romerske enn barbariske, fordi de ble bestemt av romersk politikk og ble utført innenfor en romersk administrativ struktur, har Walter Goffarts teori ironisk nok ifølge Ward-Perkins heller blitt brukt av forskere i en helt annen hensikt, til å heve de germanske folkenes status som fredelige samarbeidspartnere med de innfødte romerne. Ifølge Ward-Perkins så er mye av bakgrunnen til dette at Den europeiske unionen (EU), har behov for å skape en holdning av samarbeid mellom de tidligere krigførende nasjonene i Europa. Ward- Perkins argumenterer med dette som grunnlag for at det ikke er tilfeldig at «European Science Foundations» forskningsprosjekt i denne perioden fikk tittelen «The transformation of the Roman world», som ifølge Bryan Ward Perkins innebærer en fredelig overgang fra romertiden til Middelalderen. Ifølge denne nye tilnærmingen til den antikke verdens bortgang, ble ikke det vestlige Romerriket ødelagt av germanske inntrengere, men i stedet bar Germanere og romere sammen frem mye som var romersk, inn i en ny romersk-Germansk verden, det latinske og germanske Europa har dermed fred med hverandre.

Transformasjonstilnærminger

Det vestlige Romerrikets fall er en tvetydig historisk begivenhet, og Vestromerrikets bortgang, kan også tolkes på en annen måte, som omformingen eller transformasjonen av det romerske systemet til Middelalderstater, og deretter til det moderne Europa.

Mortimer Chambers hevder i boken «The fall of Rome, can it be explained? (1963)», at den romerske sivilisasjonen aldri virkelig forsvant, selv om senatet og folket i Roma ikke lenger kontrollerte sine enorme domener i vest. Han viser til at flere av våre moderne språk, den kristne religionen og vårt lovsystem på begge sider av Atlanteren, stammer alle fra de romerske imperiene. Chambers viser til at andre imperier, som for eksempel det Hettittiske, Egyptiske og kanskje til og med det Athenske imperiet, har etterlatt seg svært lite spor i dagens verden. Men så lenge vest- Europa og USA, beholder og styrker rettsstaten, vitner vi ifølge Mortimer Chambers om at Romerrikets historiske arv fortsatt er en aktiv og nyttig del av det vestlige Europa. ⁶

⁶ Chambers, the fall of Rome: can it be explained? (New York, Holt, Rinehart and Winston. 1963. 6.

Det er ifølge Max Cary omstridt om romerske kommunale institusjoner overlevde i Vest-Europa; derimot er det ingen tvil, hevder han, at romersk lov, aldri gikk helt ut av bruk, mange av dens elementer var nedfelt i «Kanonisk lov», som kirken administrerte i sitt spesielle jurisdiksjonsområde. Han viser til at forkortinger av Theodosius koden ble gjort etter ordre fra opplyste Germanske konger i Italia ca. år 500 e.kr. og etter år 1100 e.kr. ble Romersk lov et ledende studiefag ved universitetene i Europa. Max Cary, viser til den tjenesten det latinske språket utførte, som et internasjonalt kommunikasjonsmiddel, mellom presteskapet og andre lærde menn i middelalderen som kontinuitet med Romersk tid. Han hevder at det latinske språket, og den kristne trosbekjennelse var de viktigste unionsbåndene, i et Balkanisert Vest-Europa, og viser til at latinsk litteratur, i flere århundrer, praktisk talt, var den eneste form for litteratur i de vest Europeiske landene. Det var først i det trettende århundret at latin begynte å bli erstattet av morsmål innenfor litteratur, i henhold til Max Cary. Videre påpeker han at litteraturen fra det gamle Romerriket aldri helt opphørte som læreemner innenfor Middelalderens skoler og klostre. Max Cary, hevder at den såkalte renessansen, i det femte og sekstende århundret, bare fullførte en prosess som allerede var der fra før. Ikke minst kan den katolske Middelalderkirken ifølge Max Cary, betraktes som en levning fra det gamle Vestlige Romerriket. Middelalderkirkens organisasjon var dels basert på Romerrikets organisasjon, og i Middelalderen var den vestlige katolske kirken, det viktigste byrået for berging og videreformidling av Romersk kultur. ⁷

Solomon Katz, påpeker at det fantes svakheter i det vestromerske imperiet. Men han argumenterer på den annen side for at riket også hadde en enorm reservestyrke. Han viser til enheten Romerriket påtvang Middelhavsverdenen og det administrative systemet, og loven, gjorde imperiet i stand til å motarbeide nedgang og forfall i lang tid. Den romerske sivilisasjonen som helhet ble i henhold til Solomon Katz, sterkt endret, men den overlevde likevel krisen i det sen romerske imperiet og levde videre som et integrert element i middelalderen og den moderne sivilisasjonen påpeker han. Solomon Katz, argumenterer for at Vestromerrikets triumfer og suksesser ble fornedret av rikets fiasko, men at det som Vestromerriket hadde oppnådd på ulike områder på grunn av sine bestrebelser, ikke gikk

⁷ Cary, The fall of Rome can it be Explained?, (Holt Rinehart and Winston. New York, 1963). 111

tapt. I historiens lange perspektiv så overlevelse den romerske vilisasjonen gjennom en mengde generasjoner. Det er kanskje mer betydningsfullt enn den Vestromerske keiserstatens nedgang og fall, hevder han. ⁸

Militære årsaksforhold

Arther Ferill argumenterer mot den senantikke skolens oppfatning om en gradvis transformasjon fra senantikk til Middelalder, ved å hevde at Vestromerriket falt på bakgrunn av reduseringer i den vestromerske hæren. Han argumenterer for at Vestromerriket i 376 ikke åpenbart var i nedgang, men at imperiet på denne tiden var sterkt, selv om det nylig hadde lidd et nederlag i Persia, fortsatte riket å vise bemerkelsesverdig stor styrke i de påfølgende 30 årene mellom nederlaget ved Adrianopel og plyndringen av Roma ved Alarik. Han hevder at da det vestlige Romerriket etter år 410, sluttet å produsere egne soldater, førte det til at riket til slutt falt. Arthur Ferill hevder derfor at Vestromerrikets fall primært var et militært fenomen, han viser til at krympingen av imperiets militære grensestyrker fra år 410 til år 440 som hovedårsak til Vestromerrikets fall, og han hevder at denne reduseringen i hæren var et direkte resultat av barbarstyrkers militære erobringer. Han hevder at de militære tapene i 407 til 410 var tilstrekkelige nok til å gjøre en stor forskjell på den strategiske militære makten til den østlige keiseren i forhold til den vestlige keiseren. Ifølge Arther Ferill markerer de få årene mellom 407 til 410, et snupunkt, hvor det etter år 410, ikke er behov for å forklare hvorfor vestriket falt og østriket overlevde.

Arthur Ferill argumenterer for at alle som studerer det vestromerske imperiets fall, må ta med det østlige imperiet i betraktningen. Arther Ferill henviser til at rekruttering i hele det senromerske imperiet var vanskelig, og at selv i det tidlige romerske imperiets tid, til og med i storhetstiden til Augustus kunne rekruttering være et problem. Rekruttering kunne være et problem under militære kriser, og at rekruttering i de fjerde og femte århundrene ikke var et større problem i vest enn i øst, i hvert fall ikke før vestlige vanskeligheter ble sterkt forverret gjennom militære og territoriale tap.

Arther Ferill viser til at det er rett å fremheve det østlige imperiets strategiske styrke, bak Konstantinopels ugjennomtrengelige murer som en faktor, til at det østlige Imperiet

⁸ Katz, The fall of Rome can it be explained? (Holt, Rinehart and Winston, New York, 1963). 113-114.

overlevde da det vestlige imperiet forsvant, men han argumenterer for at man også må se på svakhetene i vest. Plyndringen av Roma, tapet av Britannia og Afrika, og deler av Gallia og Spania, ga tunge slag til den vestlige keiseren. Han argumenterer for i en viss grad, bidro det østlige imperiet til det vestlige imperiets fall, ved at Konstantinopel hadde ugjennomtrengelige murer, som førte til at barbarene ikke kunne innta byen og dermed konsentrerte seg om å ta vesten.

Det er tydelig for Arther Ferill at den vestromerske hæren etter år 410 ikke lenger hadde en spesiell taktisk fordel overfor barbarhærene, og at dette skyldtes at vestromerske hæren var blitt barbarisert. Ifølge Arther Ferill, mistet den vestromerske hæren sin taktiske overlegenhet da den ble barbarisert, og dette førte til at Roma omsider falt gjennom barbarenes angrep.⁹

Teorier om gradvis nedgang og fall

Ifølge Adrian Goldsworthy skjedde ikke Vestromerrikets nedgang og fall raskt, men gradvis over tid, og dette kan ikke bli sett på som annet enn nedgang og fall, men han understreker at sammenbruddet skjedde som en lang prosess, og ikke på grunnlag av en enkel begivenhet. Goldsworthy påpeker at romerne også i tidligere tider gjennomgikk kriger hvor de led alvorlige nederlag, men at Romerriket aldri falt av den grunn. Det var aldri en fare for at slike tidligere nederlag kunne føre til at imperiet kunne bryte sammen. Og han viser til at det var nettopp dette som skjedde med det vestlige Romerriket på 400-tallet, og han stiller derfor spørsmål om truslene som det senromerske imperiet i vest sto overfor var større enn truslene imperiet hadde opplevd tidligere i den Romerrikets historie?

Golsworthy viser til at de vanlige forsøkene på å besvare dette spørsmålet av historikere har vært å vektlegge perserne. Han hevder at det har blitt en trosartikkel for mange forskere å hevde at de sassanidiske perserne som erstattet det partiske dynastiet på begynnelsen av 200-tallet, var langt mer effektive og farligere enn sine forgjengere. Og at dette har blitt gjentatt så ofte blant historieforskere at omtrent ingen har villet stille spørsmål ved denne nesten vedtatte sannheten. Han viser til at borgerkriger var en hyppig forekomst fra 200-tallet og fremover og at etter 217, var det bare noen få tiår uten en voldelig kamp om

⁹ Ferill, *The Fall of the roman empire*, (Thames and Hudson. New York. 1997) 169.

makten i Romerriket. Noen var lokale opprør, mens andre borgerkriger varte i årevis. Mens de fleste historikere noterer seg hyppigheten av interne konflikter fra 200-tallet og fremover i tid, bruker de i henhold til Adrian Goldsworthy sjelden tid på å undersøke dette.

Ifølge Adrian Goldsworthy finnes det ingen gode argumenter for å hevde at fiendene i det senromerske imperiets tid, var mer formidable enn fiendene i tidligere perioder hadde vært. Han spør derfor om det var selve mengden snarere enn omfanget av individuelle trusler som var problemet? Goldsworthy hevder at det var flere store kriger på 300-tallet enn det tidligere hadde vært i Romerrikets historie.

Goldsworthy viser til at økningen av barbarraider mot imperiet på 300-tallet enten skyldtes økt styrke hos barbarene eller, et resultat av romersk svakhet. Goldsworthy argumenterer for at alle Romerrikets fiender inkludert perserne, utnyttet det romerske imperiets interne tvister og borgerkriger til egen fordel. Ifølge Goldsworthy finnes det ingen grunnleggende informasjon til å verken bekrefte eller avkrefte mange interne langsiktige problemer. Han argumenterer med at det ikke fantes gode veksttall for befolkningen i noen perioder av keiserriket. Og at det på tilsvarende måte ikke finnes noen statistikk for et økonomisk fall. Han viser til at i beste fall antyder kildene at velstanden og handelen falt i det andre århundret, og deretter aldri mer oppnådde nivået fra det tidlige principatets tid. Han viser til at påstandene om at skattebyrden var undertrykkende og falt urettmessig tungt på de fattige bøndene som fra før av var undertrykt av sine rike landeiere, og at land ikke lenger ble dyrket, fordi landbefolkningen ble redusert til nivå av livegne, ikke er usannsynlig, men umulig å bevise. Ifølge Adrian Goldsworthy finnes det intet godt argument for å hevde at romernes fiender i senromersk tid var mer formidable enn fiender i tidligere perioder hadde vært. Dette gjør det også vanskeligere ifølge Goldsworthy å argumentere for at Romerriket måtte tilpasse seg på 200-tallet for å møte nye og farligere trusler, mest av alt fra Sasanid-supermakten. Goldsworthy hevder ut fra kildene at det var flere store kriger på 200-tallet enn i det tidlige principatet. Spesielt så er plyndringer av barbargrupper i den vesteuropeiske delen av Romerriket mer fremtredende i kildene, hevder han. Goldsworthy hevder at slike rovangrep ikke var nye fenomener, men tidligere i romersk tid, hadde de alltid økt i omfang, og frekvens når grenseforsvaret ble oppfattet som svakt. Han viser til at inntrykk av sårbarhet alltid oppmuntret til angrep. Det er klart i henhold til Adrian Goldsworthy, at alle

Romerrikets fiender, inkludert perserne utnyttet Det romerske imperiets hyppige interne tvister og borgerkriger. (Goldsworthy. Adrian. s. 47). ¹⁰

Det er viktig ifølge Adrian Goldsworthy å påpeke at fra år 217, og frem til det vestlige Romerrikets kollaps, fantes bare noen få korte perioder, på ikke lengre enn ti år, uten borgerkriger. Selv om noen av disse konfliktene var korte, ble noen av disse konfliktene utkjempet i meget stor skala og varte i årevis.

Goldsworthy argumenterer for at en god del forskning på det senromerske imperiet, alt for ofte har fokusert på økonomi, og samfunn, lover, og regjeringer, intellektuelt liv, kultur, og religion. Forskningen på senantikken har tendert til å konsentrere seg om brede temaer og han hevder at dette vektlegger kontinuitet fremfor forandring. Han viser til at det tradisjonelt har vært fokusert på grenserelasjoner og kriger mot ytre fiender. Mens derimot indre konflikter og borgerkriger ikke har mottatt like detaljert behandling. Han synes dette er underlig, fordi borgerkriger og indre konflikter er det eneste aspektet av imperiets indre problemer som vi har en mengde beviser for. Det er i henhold til Goldsworthy verdt å påpeke at fra år 217 frem til det vestlige imperiets kollaps kun var korte perioder på ikke mer enn ti år, hvor det ikke brøt ut borgerkriger i det vestlige imperiet. Usurpatorer handlet ikke alene, de trengte støttespillere og disse støttespillerne forventet belønninger, inkludert forfremmelse og rikdom, hvis opprøret var vellykket.

Adrian Goldsworthy argumenterer for at soldat tapene i mange av borgkrigene var betydelige. Han hevder at den romerske hæren kastet fra seg sin styrke ved å kjempe mot seg selv. Soldater som kjempet i en intern strid, kunne ifølge Goldsworthy ikke samtidig operere ved en av grensene. Betydelige deler av den romerske hæren ble derfor gang på gang, trukket bort fra grensene på grunn av borgerkriger, og interne konflikter.

Romersk dominans langs imperiets grenser ble derfor redusert eller fullstendig knust. Han viser til at hver eneste borgerkrig kostet imperiet mye, og at alt som ble vunnet av den

¹⁰ Goldsworthy, How Rome fell: Death of a superpower.

seirende siden i slike borgerkriger, uunngåelig måtte tas fra andre romere. Og et langvarige felttog innebar omfattende ødeleggelser i provinsene der kampene fant sted.¹¹

Adrian Goldworthy Påpeker I tillegg til at borgerkriger kostet imperiet fysisk, fikk disse indre konfliktene også innvirkning på holdninger og oppførsel, fra keiseren og nedover i hierarkiet. Personlig overlevelse ble nå det viktigste målet for hver keiser, og dette preget alle beslutningene keiseren tok, og selve imperiets struktur, I henhold til Goldsworthy. Ut fra keiserens ønske om å beskytte seg selv, mot eventuelle farer, ble senatorklassen i det tredje århundre marginalisert, og på grunnlag av dette ble også Roma bys posisjon marginalisert hevder Goldsworthy, fra å være imperiets ekte hovedstad, ble nå Roma bare hovedstad i en åndelig betydning, hevder han.

Adrian Goldsworthy påpeker at senatorer praktisk talt hadde sluttet å bli keisere ved slutten av det tredje århundret. Han viser til at keisere fra nå av, kunne komme fra et langt bredere lag av befolkningen, enn tidligere. Han viser til at Romas Keisere i tidligere tider kun måtte vokte seg for et lite antall senatorer, som keiserne derimot, kjente personlig, og som gjorde at de tilbrakte mange år i og rundt Roma. Goldsworthy påpeker at etter det tredje århundret kunne en rival omtrent være hvem som helst. En utfordrer til keisertronen trengte ikke lenger politiske forbindelser heller ikke familierykte, det eneste en utfordrer trengte nå, var evnen til å overtale noen militære tropper til å støtte dem. Mange keisere var ryttere, og nesten alle keisere var embetsmenn i hæren.¹²

Transformasjon og nedgang og fall

Wolf Liebeschütz påpeker at viktige aspekter ved den klassiske antikke by sivilisasjonen før eller senere på en eller annen måte brøt sammen og forsvant, gjennom en dramatisk nedgang. Han hevder at dette i noen regioner skjedde i det fjerde århundre, andre i det femte og andre i det sjette, og noen regioner til og med i det syvende århundre. Den keiserlige strukturen ble avsluttet, de hedenske kultene ble byttet ut med kristendommen,

¹¹ Goldsworthy, How Rome Fell: death of a superpower. (New Heaven Connecticut. Yale University Press. 2009) 47.

¹² Goldsworthy, how Rome fell: Death of a superpower. New Heaven and London. Yale university press.2009) s. 410

den klassiske keiserlige institusjonen for borgerlig selvstyre forsvant, og med disse aspektenes bortgang, forsvant det klassiske konseptet om hvordan en by skulle være. Han hevder at det er stor sannsynlighet for at folk sluttet å dyrke jorden i mange deler av det romerske imperiet, og at befolkningen ble sterkt redusert. Han påpeker at hvor og når denne utviklingen skjedde, er det en historikers plikt å finne ut av. Og når en historiker legger merke til fenomener som reflekterer sosial eller økonomisk reduksjon, må historikeren få lov til å bruke ordet nedgang, argumenterer han. På den annen side viser Wolf Liebeschütz til at perioden, ikke bare opplevde nedgang, men også innovasjon og vekst. Han argumenterer for at en historiker må merke seg begge deler, men at en bestemt historiker vil være mer interessert i ett fenomen, enn det andre, og nedgang er et like riktig emne for historisk forskning som vekst eller transformasjon. Derimot hevder Liebeschütz at nedgang og transformasjon ikke er gjensidig utelukkende alternativer. Han hevder at hvorvidt man ser det som skjedde med byer i senantikken som transformasjon eller nedgang avhenger av forskerens synspunkt. Å skrive historie er en prosess, men for å gi denne prosessen en betydning, må historikeren, spesielt om han ønsker å skrive diakron historie, isolere, og velge bestemte utviklinger, som uunngåelig har en begynnelse og en slutt, det vil si en opprinnelse, vekst eller tilbakegang. Om en historiker velger å prioritere nedgang, eller kontinuitet og innovasjon, avhenger av hva som interesserer ham eller henne. Liebeschütz viser til at folk alltid vil være fasinert av hvorfor det fantastiske Romerriket tok slutt, det vil si om historien om Romerrikets nedgang og fall, slik Edvard Gibbon ble fasinert av det på 1700-tallet. Han var en mann av opplysningstiden. Henri Irenee Marrou var en liberal katolikk, som var interessert i å finne et ideal for kristen kultur som samtidig var tradisjonell og passende for moderne forhold. Han fant inspirasjon i Augustins skrifter, og bestemte seg for at Augustin brukte det som ved første øyekast virket som tradisjonelle klassiske former, for å uttrykke et syn på en verden som verken var klassisk eller middelaldersk, Marrou opplevde at denne nye intellektuelle verden trengte et navn. Han valgte derfor å støtte bruken av navnet senantikken. Da Marrou i 1949, skrev sitt verk, argumenterte han samtidig for at Augustins tanker måtte vurderes i sammenheng med kulturen på hans tid, og at det var feil å betrakte denne kulturen på Augustins tid, som en dekadansekultur. Dette var i henhold til Wolf Liebeschütz et virkelig vendepunkt i studier av den senromerske perioden. Proklamasjon om autonomi til sivilisasjonen i senantikken. Peter Brown og andre har i henhold til

Liebeschuetz fortsatt i Marrou's fotspor. Liebeschuetz understreker at han mener forskjellen mellom Gibbon og Marrou, ikke har noe med senantikken historiske virkelighet å gjøre. Han hevder forskjellen er et spørsmål om synspunkt. Gibbon skrev som en mann av opplysningstiden, mens Marrou, skrev som en engasjert katolikk. Ifølge Wolf Liebeschultz, så innebærer senantikken så vel som alle andre perioder av historien transformasjon, men også vekst og nedgang. Liebeschultz, hevder faktisk, at ingen av disse kan skje uten de andre.¹³

Åndelig forklaringer på Romas transformasjon

Betran Lancon hevder at uttrykket slutten på det romerske imperiet kan gi mening, men at uttrykket Romas fall ikke uttrykker en historisk realitet. Roma falt ikke hevder Lancon, men ble forvandlet ved å beholde sin spesielle karakter som mytisk og historisk hovedstad. Han viser til at mange intellektuelle på 1500-tallet opplevde at Roma nøt en ærverdig alderdom, og utdannede kristne spredte ideen om at kristendommen kunne gi Roma en fornyet ungdom. Ved å gjøre det gjenopptok de ifølge Lancon, temaet om fornyelse og regenerering som hadde vært gjentakende i imperiets historie. I løpet av 300-tallet, gjennomgikk Romas selvbilde en endring på grunn av dens konvertering til kristendommen. En gang ble Roma hånet som et annet Babylon, og straffet, av nettopp den grunn ble Roma nå ifølge Bertrand Lancon et nytt Jerusalem som flokker av pilegrimer samlet seg mot. Pilegrimsreiseplanene som ble utarbeidet for å gjøre reisen deres enklere ga ifølge Bertrand Lancon et ettertrykkelig bevis på at alle veier fortsatt førte til Roma.¹⁴

Barbarisering og militarisering av den romerske verden

Walter Goffart hevder med henvisning til det han kaller fremveksten av et multietnisk militært aristokrati at barbarer kunne rekrutteres til det keiserlige foretaket fordi de ikke ba om mer enn å få videreføre keiserriket og få del i imperiets velsignelser, og de tok også del i imperiets nedskjæringer. Ifølge Goffart var ikke barbarene rivaler som foreslo en annen livsstil eller konkurrenter til romerne. Ifølge Goffart så omformet det tredje århundrets romerske imperium seg ekstraordinært godt til å tillatte ikke bare profesjonelle militære

¹³ Liebeschuetz, East and west in late antiquity. (Leiden. Brill. 2015.) s.47.

¹⁴ Lancon, Rome in late antiquity. (New York. Edinburg University Press. 2000) s. 160-164.

fagfolk fra tilbakeliggende romerske provinser, men også for barbarer bortenfor Rhinen og Donau til å stige til høye posisjoner innenfor det romerske samfunnet.

Barbariseringen, forenklingen eller militariseringen av den romerske verden, var ifølge Walter Goffart, en utvikling over en lang periode. Og den var i henhold til Goffart, like mye en sosioøkonomisk som en kulturell prosess. Og denne prosessen ble ifølge Goffart satt i gang innenfra i det tredje århundre, for å rette opp problemene i imperiet som på denne tiden var utfordret av en intern ustabilitet, og for å bringe imperiets anstrengte økonomi tilbake til soliditet. Denne prosessen førte ifølge Walter Goffart til at romerne ga lederstillinger til de som hadde talenter, uansett sosial opprinnelse, og det bidro nesten umiddelbart til keiserlig tjeneste også for innvandrere utenfor de romerske grensene.

Ifølge Walter Goffart så møtte ikke den romerske verden en barbarverden i form av et migrerende tidevann, som feide over de romerske grensene og utøvde press mot de romerske myndighetene som de til slutt bukket under for. Walter Goffart hevder at det aldri fantes en germansk sivilisasjon som lenge modnet nord og øst for imperiets grenser, for å bli transplantert på tidligere romersk jord. Sporene som finnes av etniske migrasjonslegender, kommer ifølge Walter Goffart først og fremst fra Konstantinopel hvor de ble skapt med hensikten om å fremmedgjøre folk som hadde vært til stede i imperiet i århundrer. Ifølge Walter Goffart, deltok i stedet nordlige barbarer sammen med romerne i de større hendelsene i senantikken, og spesielt i den langtrekkende forenklingen eller militariseringene som han mener påvirket grunnlaget for det senromerske riket.

Michael Grant påpeker på sin side at det han mener var katastrofalt og ødeleggende for det romerske imperiet var av politisk og geografisk karakter, oppsplittingen av imperiet i en østlig og en vestlig del, hvor hver del var underlagt sin separate keiser.

Endringer og kontinuitet

John Moorehead viser til de store forandringene som skjedde i senantikken, i tiden før 700-tallet. Moorhead tenker da spesielt på utviklingen som fant sted i produksjon, og utveksling av varer, utvikling i miljøet hvor folk levde, og navnene folk ga barna sine, lovsystemer ble endret og det skjedde en endring av skriftbruk, og maktens plassering i samfunnet ble endret. Ingen kan ifølge John Moorhead betvile at endringer fant sted innenfor disse

områdene i vest, i perioden før år 700. Moorhead hevder likevel at historieforskere som har redegjort for endringer i vesten i forbindelse med ankomsten av voldelige nykommere, og de som i senere århundrer har akseptert denne forklaringen, tok feil. Riktignok var ifølge Moorehead germanske folk ansvarlig for at Storbritannia fikk en helt annen identitet, og andre steder slo nykommerne til side grupper som hadde hatt høye posisjoner i samfunnet. I noen områder skjedde det ifølge Moorehead viktige endringer i landskapet, men han hevder at nykommerne over det meste av territoriet de okkuperte, forsøkte å tilpasse seg, innenfor den eksisterende strukturen, og at de assimilerte seg uten vanskeligheter. Viktig ifølge Moorehead var de uforutsette resultatene av nykommernes ankomst til de ulike romerske regionene, etableringen av separate stater innenfor det som tidligere hadde vært en politisk enhet, som medførte til kollapsen av imperiets enorme infrastruktur og reduksjonen av de økonomiske og kulturelle systemene som ifølge Moorehead hadde holdt de forskjellige regionene innenfor imperiet sammen.¹⁵

Hvorfor overlevde det østlige imperiet når det vestlige imperiet falt?

Ifølge A.H.M Jones så var en av årsakene til at den vestlige delen av Romerriket falt, og den østlige delen fortsatt ble stående, at vestriket var langt mer sårbart for eksterne angrep enn den østlige delen, fordi vestriket måtte vokte de lange frontene ved Rhinen og det øvre og midtre Donau området, mens østriket bare vaktet det nedre Donau området, og forholdt seg til perserriket, som var et langt mer sivilisert samfunn enn barbarene, og som holdt fast på bindende traktater. Hvis den vestlige keiseren ikke klarte å holde en del av Rhinen og Donau frontene, hadde han intet andreforsvar og inntrengerne kunne da i henhold til A.H.M, Jones rykke inn i Italia og Gallia og til og med inn i deler av Spania.

Den tunge byrden av beskatning var ifølge A.H. M. Jones, den mest sannsynlige grunnårsaken til den økonomiske nedgangen i imperiet. Marginale landområder som ikke kunne gi fortjeneste til landeierne utover skattene, sluttet å bli dyrket. Det ser også ut til, ifølge Jones, at populasjonen i Vestromerriket sank, dette er ifølge Jones litt usikkert, men en kronisk mangel på landbruksarbeidskraft, og særlig landeieres motvilje mot å overgi sine

¹⁵ Moorehead, Roman empire divided: 400-700. (Harlow. Pearson Education. 2001) s.5-6.

leietakere som rekrutter, lovgivningen som bandt leietakere til gårdene deres, og storstilt bosetting av barbarer i landområder. Mangelen på jordbruksarbeidskraft i vest, var ifølge A.H.M Jones ikke på grunn av en flukt fra landområder til byer, bevegelsen var ifølge Jones heller i motsatt retning. Mangelen på arbeidskraft i jordbruket ble forsterket ifølge Jones av kravene om verneplikt, men Jones tenker at en årsak også kan være at bondebefolkningen rett og slett ikke klarte å opprettholde sitt antall. Nedgangen i de dyrkede områdene var ifølge Jones ikke primært på grunn av mangel på arbeidskraft, som innebærer i henhold til Jones, at befolkningen på landsbygda gikk ned. Grunnen til dette var ifølge Jones, at bøndene etter å ha betalt skatt og husleie, ikke beholdt nok mat til å oppdra store familier, og mange døde dermed av underernæring, eller av sult i dårlige årstider, eller i etterkant av fiendens ødeleggelser. I tillegg økte antallet av det A.H.M. Jones, kaller økonomisk sett, ledige munner, senatorer med sine hushold, embetsmenn, advokater, soldater, presteskap, borgere i hovedstedene, i sammenligning med antall produsenter. Byrden av skatt og husleie ble ifølge A.H.M. Jones for mye å betale for bøndene, som sakte minket i antall.

Ifølge A.H.M. Jones, hadde det under principatets tid, eksistert en sterk følelse av borgerlig patriotisme blant adelen, og adelen hadde gitt fritt av sin tid og penger, ikke bare for å forbedre fasilitetene i sine byer, men for å utføre mange administrative oppgaver, som å samle inn skatter og innkreve rekrutter delegert til byene av den keiserlige regjeringen. Fra 200-tallet og utover bleknet denne borgerlige patriotismen og den keiserlige regjeringen måtte stole mer på sine egne administratorer og embetsmenn ifølge A.H.M. Jones. Under Principatet hadde det å tjene staten blitt sett på som en høy plikt, som påvirket det keiserlige aristokratiet, og i hele tatt, da regjeringstjenesten på denne tiden, var liten og utvalgt ble ifølge A.H.M. Jones, høy standard opprettholdt. Under det senere imperiet avtok ifølge Jones den gamle ideen om offentlig tjeneste, og kirken lærte ifølge Jones, gode kristne å betrakte den keiserlige tjenesten som skittent arbeid, eller syndig, hevder Jones, mens administrasjonens rekke ble kraftig utvidet og dens kvalitet ifølge Jones, uunngåelig ble utvannet. Derav ifølge Jones, veksten av korrupsjon og utpressing, som førte til folkelig misnøye og sløsing med imperiets begrensede ressurser, hevder Jones. I henhold til Jones, kan kirkens lære om at frelsen bare er å finne i den kommende verden, og at tingene i denne verden ikke betydde noe, ifølge Jones, ha oppmuntret til apati og nederlag. Jones viser til, at det imidlertid må understrekes at det østlige imperiet til fulle delte disse forskjellige

svakhetene, ifølge Jones, økonomiske, sosiale, og moralske, og det overlevde likevel videre i århundrer som stormakt. Jones understreker derfor at han mener, at det var det økende presset fra barbarer konsentrert om den svakere vestlige halvdelen av imperiet, som ifølge ham forårsaket kollapsen.

Peter Heather argumenterer for at de velstående landeier-aristokratene i vest bidro med mye mindre penger enn de burde ha gjort. Det østlige imperiet hadde på sin side et embetsverk som i stor grad var sammensatt av folk fra middelklassen, og den østlige regjeringen mottok i større grad en høyere andel av nasjonalinntektene i form av skatter enn den vestlige regjeringen kunne nyte godt av.

Ifølge Peter Heather vet vi nå at skattene på 300-tallet ikke var høye nok til å undergrave bøndernes livsopphold, i den vestlige så vel som den østlige delen av Romerriket var det senromerske keiserriket i henhold til Peter Heather i det store og hele en periode med oppgang i jordbruket. Den østlige delen kan selvfølgelig ha vært rikere enn den vestlige ifølge Heather, men det var, hevder han, ingen større økonomisk krise i den romerske verden før på 400-tallet. Peter Heather viser til at det er viktig at begge øyeblikkene med grensekrise i 376-380, og 403-408, hadde samme ikke-romerske årsak, og i sammenheng med vestrikets kollaps fra 405 til 476, understreker Peter Heather den sentrale rollen eksterne immigranter hadde som årsak til det vestlige Romerrikets nedgang og fall.¹⁶

Hvilken rolle hadde kristendommen i Vestromerrikets nedgang og fall?

På begynnelsen av 400-tallet hevdet hedningene i Romerriket at Romas guder hadde gjort Romerriket til et stort imperium, og at de kristnes motstand mot å tilbe de romerske gudene hadde tillat barbarene å ramponere byen, de hevdet også at å bruke kristendommens etikk ikke var en bra måte å styre et imperium på. Hedningene i Roma argumenterte med at det i den tidligere romerske religionen var den politiske og sosiale eliten som ledet den religiøse kulten og den romerske kulten uttrykte det romerske samfunnet i ritualer høytider og festivaler. På den måten fikk den gamle romerske religionen imperiet til å vokse og blomstre, hevdet de. Kristendommen derimot mente de, forstyrret familier, undergravde de

¹⁶ Heather, The fall of the Roman empire: A new history of Rome and the Barbarians. (Oxford. Oxford university Press. 2006) 44.

aksepterte autoritetsstrukturer, og fostret bitre religiøse tvister. Imperiet kunne motstått barbarenes invasjon, og vært sterkere, hvis de kristne ikke hadde delt den romerske befolkningen inn i kristne fraksjoner, og ikke overtalt folk til å forlate sine plikter mot familie, by og imperium, og gjøre folk til en ekstra byrde for en hardt presset økonomi hevdet de.

Augustin skriver i *De Civitate Dei*- Gudstaten eller Guds by, til forsvar for kristendommen mot hedningene, at det også i tiden før kristendommen var mange kriger i Romerriket, og at det onde som rammet hans egen samtid også skjedde i Romerriket før Kristi tid. Han påpeker at det også fra kristendoms- motstandernes egne historieskrivere, fremgår at det fantes ulykker i Romerrikets tidligere historie. som hadde vært verre, selv om de romerske gudene ble dyrket med all slags usedelige skuespill. Han viser til romernes moralske forfall, som han kaller det verste av alle onder, som årsak til imperiets fall, og at de romerske gudene oppmuntret til all slags usedelighet og umoralskhet, som fantes i Romerriket lenge før Kristendommens tid. Ifølge Augustin var romernes guder dårlige moralske forbilder, han hevder at slike usedelige guddommer umulig kunne stå bak Romerrikets store vekst og velstand.¹⁷ Han viser til at det også før Kristi tid var mange som hadde påpekt at Romerriket var i forfall, på tross av at dette var kjent, tok Romerne ikke imot råd. Han argumenterer for at Sallust i sin tid, påpekte at både staten og felleskapsmoralen raste nedover i høy hastighet, og likevel hadde ikke romerne og deres guder hatt noen botemidler å gi mot dette. Augustin argumenterer for at romerne i stedet burde lest Den hellige skrift og tatt imot dens gode råd. Hvis Romerne hadde gjort det, ville riket blomstret og vært til gagn for hele verden. (*Di civitate dei*, 19). (46). Hele det romerske imperiet var ifølge Augustin ikke bygget på annet enn lyst til å dominere. Lysten til å dominere andre folk førte til at stor ondskap vokste frem og utmattet menneskeheten. Romerne ble ifølge Augustin erobret av maktbegjær, grådighet og korrupsjon, noe han hevder de tradisjonelle romerske gudene hadde oppmuntret til. Hadde de i stedet søkt kristendommens og dens moralske anvisninger kunne riket bli stående, hevdet han.

(19-46)

¹⁷ Reidar Aasgaard, Augustin: *De civitate Dei*. (Oslo. Pax Forlag. 2010) s. 9-46.

Edvard Gibbon mente at det romerske imperiet nådde et høydepunkt av sivilisasjon ved midten av det andre århundret, og at hovedårsaken til tilbakegangen var virkningen av barbari og religion på den romerske karakteren. I Gibbons øyne var barbarer udisiplinerte og den kristne religionen var intolerant, i tillegg verdsatte kristendommen ledige og uproduktive mennesker. Gibbon mente at den kristne religionen absorberte energien fra folk som kunne bidratt til imperiet. Ved at folk som kunne vært soldater, eller administratorer eller produsenter ble ledige munner. I tillegg så mente Edvard Gibbon at kristne hadde hevdet at religiøs iver rettferdiggjorde verbale og fysiske angrep.

Å finne den bakenforliggende årsaken til sammenbruddet av den keiserlige regjeringen i vest er ifølge Peter Brown langt fra enkelt. Det er ifølge Peter Brown både snakk om moral og økonomiske og sosiale faktorer. Men Brown viser til at kanskje den mest grunnleggende årsaken til den keiserlige regjeringens nedgang i perioden 380 til 410, var at de to hovedgruppene i den latinske verden senatoraristokratiet og den katolske kirke tok avstand fra skjebnen til den romerske hæren som skulle forsvare dem. Det vestlige Romerrikets borgang var derfor i henhold til Peter Brown prisen for senatet og den katolske kirkes overlevelse.¹⁸

Pirennetesen, kontinuitet gjennom handel

Den belgiske historieforskeren Henri Pirenne viste til Middelhavsregionen som sentral i det romerske imperiet, og at denne regionen forble det sentrale elementet også etter at de germanske folkeslagene invaderte den vestlige delen av imperiet i det femte århundret. Ifølge Henri Pirenne hadde barbarenes komme liten betydning på området rundt Middelhavet, han hevdet at den gamle sivilisasjonen rundt Middelhavets kyster ikke forsvant før 600-tallet, med arabernes komme, ved at arabiske pirater stanset kristen handel i Middelhavets farvann. Pirenne argumenterer med at endringen inntraff først etter at fire store produkter, papyrus, gull, luksuskler, og krydder, som til da hadde blitt importert til Vest-Europa, sluttet å være tilgjengelig. Når det vestlige Europa ble fratatt sine forbindelser over Middelhavet, ble Vest-Europa lukket inn på seg selv, og omgjort til en selvforsynt økonomi, uten utsalgssteder. Pirenne's syn om at islams komme var ansvarlig for tilstanden i

¹⁸ Brown, The world of late antiquity. (London. Thames and Hudson. 1971) s. 119.

vest- Europa i store deler av Middelalderen, førte til at han lanserte boken Mohammed og Karl den store, hvor hans ideer er tilgjengelige.¹⁹

Nye Kongeriker og forbindelsen mellom senantikken og middelalderens Vest Europa

Michael Kulikowski hevder i artikkelen «The Western Kingdoms», at de vest- europeiske kongedømmene som oppsto på tidligere vestromersk jord, må forståes på modell av klientkongene, som romersk politikk alltid hadde oppmuntret til å få blomstre langs Romerrikets grenser, konger som bidro med en del, på grunn av stabiliteten som fulgte med familie og status, men som også kunne bli holdt svake nok til å ikke være i stand til å gi det romerske imperiet noen store utfordringer. Det slike klientkonger styrte over, var ifølge Kulikowski, alltid avhengig av hva den romerske keiseren til enhver tid tillot dem å styre. Deres kongelige annerkjennelse var reell, og anerkjent av deres tilhengere, men den var usikkert knyttet til autoriteten i det landet der den tilfeldigvis ble utøvd. 400-tallet, var ifølge Kulikowski vitne til overføringen av denne modellen av klientkongedømme fra keiserrikets grenser til Keiserrikets indre. Med andre ord, så var de første regentene ifølge Kulikowski, ganske enkelt klientkongeriker overført til Keiserrikets jord. Og det var ikke før det keiserlige styres rekkevidde ble betraktelig redusert, at en eller to senantikke konger ble pålagt å opprette territoriale kongeriker. Ifølge Michael Kulikowski så var ikke målet for noen firehundretalls konge og opprette territoriale kongeriker som erstatning for den keiserlige regjeringen, det er ifølge Kulikowski på dette punktet at alle forskere med et katastrofesyn på Vestromerrikets bortgang gjør feil. Ifølge Kulikowski antar forskere med et katastrofesyn at fordi sammenbruddet av det vestromerske imperiet på 400-tallet var en katastrofe for det meste av befolkningen der, og fordi det var barbakonger som erstattet den romerske keiseren, og opprettet kongedømmer som erstattet det Vestromerske keiserriket på store deler av det vestlige imperiets territorium fra 450-tallet og fremover, at disse kongene derfor må ha ønsket å skape barbakongeriker i motsetning til det romerske imperiet. Men Kulikowski argumenterer med at de territorielle kongerikene på slutten av 400-tallet og begynnelsen av 500-tallet ikke var ønsket frem gjennom barbarisk erobring og kongelig storhet, de var ifølge Kulikowski snarere produktene av svikt i keiserlig styringsmekanismer

¹⁹ Moorhead, The Roman Empire divided: 400-700. (Harlow. Pearson Education. 2001). s, 248.

og manglende evne hos de forskjellige regentene til å finne sin plass innenfor den imperialistiske strukturen. Han hevder at mye av grunnen til at de senantikke barbakongedømmene var forbigående og flyktige politiske enheter, var at ingen hadde ønsket dem i utgangspunktet, og at ingen visste helt hva som skulle gjøres med dem når de først ble opprettet.²⁰

Forbindelsen mellom det femte århundrets kongeriker som kom ut av det vestlige Romerriket, og de tidlig middelalderske kongedømmene er ifølge Kulikowski svak. De sterke og vellykkede kongedømmene i tidlig middelalder, ble skapt av herskere som ønsket å styre territorier som konger, og som ønsket å gjøre det fordi det var den eneste levedyktige modellen for maktutøvelse. 400-tallets kongeriker ble derimot til, i mangel på et bedre alternativ, et funksjonelt vestromersk rike, hvor regentene hadde plass som klienter av keiserriket og deltakere i imperiets anliggender, det var først da muligheten til å opprettholde denne styringsformen forsvant, at disse klientkongene skapte territoriale kongedømmer som et klart nest beste alternativ, ifølge Michael Kulikowski

Paradigmet om transformasjon av den senromerske verden

Guy Halsall viser til at ideer om Romerrikets fall og ideen om barbarmigrasjoner, i nyere tid har mistet betydning i sammenheng med at historikere har utviklet paradigmet om transformasjonen av den romerske verden. Han viser til at dette opprinnelig var navnet på en samling av essayer som ble redigert av Lynn White, Junior, og som har blitt popularisert av en stor Europeisk vitenskapsstiftelse, (ESF), som tok hele perioden mellom det fjerde århundre, og det niende århundre som sitt ansvarsområde. Han viser til at denne utviklingen forfekter en bevegelse bort fra tradisjonelle ideer om slutten på det vestlige Romerriket, for å se på langsommere transformasjonsprosesser, og spesielt hvordan elementer av den romerske verden overlevde utover den tradisjonelle datoen 476, for å bli tatt opp og modifisert i det postromerske Europa. Halsall viser til at mens historikere tidligere har tendert til å være enige om at barbarene ødela det Vestromerske imperiet, men var uenige om dette var bra eller dårlig, argumenterte en 1800-talls historikeren N.D. Fustel for at invasjon eller migrasjon hadde hatt veldig liten effekt på samfunnet og institusjonene i

²⁰ Kulikowski, "The western kingdoms". The Oxford Handbook of late antiquity. (Oxford. Oxford university Press. 2012) s. 32-34.

Gallia. Guy Halsall viser til at trender innenfor fransk historieforskning også har argumentert for at imperiets finanspolitikk og andre strukturer fortsatte inn i det femte århundret og til og med helt inn i karolingisk tid. Det er i henhold til Guy Halsall rimelig å si at transformasjonstilnærmingen representerer det dominerende vitenskapelige paradigmet innenfor moderne forskning på den senromerske perioden. Guy Halsall hevder at tilnærmingen likevel har problemer. Han viser til at flere artikler som har hevdet å ha transformasjonstilnærming som rammeverk, til slutt har konkludert med forklaringer som minner mye om en tradisjonell forklaring om nedgang og fall. Som eksempel viser han til en nylig undersøkelse som forfekter et langsiktig transformasjonssyn, som hevder at datoen 476, ikke har betydning unntatt for historikere som er låst inne i et tradisjonelt narrativ om nedgang og fall. Halsall, hevder, at forfatterens forklaring på det vestlige imperiets slutt, som forårsaket av press på grensene fra årsaker utenfor imperiet, og hærens manglende evne til å håndtere tilstrømmingen av barbarer som erobret provinsene, ikke er langt unna en tradisjonell tilnærming om nedgang og fall.

Guy Halsall påpeker at det vestlige Romerriket tok slutt, riktignok på forskjellige tider, på forskjellige steder, og at folk la merke til det. Guy Halsall viser til perioden mellom 376 da keiser Valens tillot Gotiske flyktninger å krysse Donau inn i keiserriket, og 476 da Odovakar avsatte den siste vestlige keiser Romulus, som perioden da det vestlige keiserriket mistet kontroll over alle de vestlige provinsene. Om dette skjedde på grunn av en svekket evne til å utøve sin makt, eller på grunn av en manglende evne til å forhindre lokalsamfunn fra å bryte ut av rikets politiske kontroll, spiller ifølge Guy Halsall, liten rolle. Det er likevel, god grunn hevder Halsall, å kalle det for, en nedgang i effektivt keiserlig styre, en nedgang i hvordan folk opplevde sin tilhørighet og relasjoner. Dette er ifølge ham selv det nærmeste man kan komme en nøytral rapportering om det femte århundrets historie, og innebærer ifølge ham selv ingen moralsk bedømmelse av prosessen.²¹

Guy Halsall viser til at antallet ikke-romere, særlig fra de germanske folkene som fikk høy rang i den romerske hæren, økte i antall på 300-tallet. Han hevder at dette skyldtes at embetstjeneste på denne tiden, ble skilt fra militærtjenesten, og at dette dermed førte til at

²¹ Halsall, *Barbarian Migrations and the Roman west: 376-568*. (United Kingdom. Cambridge university Press. 2007. s.22.

folk som ikke var av romersk slekt kunne avansere i den romerske hæren. (Halsall, 2007 s.108).²²

Guy Halsall hevder det skjedde en barbarisering av den romerske hæren i løpet av 300-tallet. Han viser til at offiserer med klare ikke-romerske navn Som Bauto, Arbogast og Stilicho var blitt vanlig ved andre halvdel av 300-tallet. Dette viser ifølge Guy Halsall at den romerske hæren på denne tiden hadde tatt opp i seg en særlig barbar- identitet.

Barbarene var i henhold til Guy Halsall ekstremt nyttige for romerne. Keiserne brukte barbarene til å redusere den militære trusselen ved grensen, ved å få en gruppe barbarer til å angripe en annen. Dette var en metode romerne brukte for å få kontroll på grensene. Valentinian I, i sin kampanje mot alemannerne i 360 årene, allierte seg med Burgunderne, og oppmuntret dem til å angripe alemannerne, mens romerske tropper invaderte alemannernes territorium, på tvers av Rhinen. Romerske ledere brukte også barbarer til å angripe sine politiske rivaler. Keiser Konstantius inngikk en pakt med alemannerne, og oppmuntret dem til å angripe sin fetter Julian, da Julian ble erklært Augustus i 361, i en handling av opprør. Denne politikken kunne ifølge Guy Halsall ha alvorlige konsekvenser. Konstantius' barbarallianser, skapte ifølge Halsall, konføderasjoner. Barbarer som bosatte seg innenfor keiserriket, oppfylte nyttige funksjoner som bønder, skattebetalere og soldater og utenfor grensene hjalp frivillige til med å løse rekrutterings-problemer.²³

Den viktigste rollen barbarene hadde innenfor for romersk politikk, var ifølge Halsall, «ideologisk». Deltakelse i det keiserlige byråkratiet var veldig ettertraktet». Fordelene ved det gav ære i en stor målestokk, og systemet virket som et digert patronnettverk. For å klare å ta hånd om dette systemet på den mest effektive måten, måtte keiseren bli posisjonert på periferien, og hans posisjon der ble rettferdiggjort av hans plikt til å beskytte imperiet mot fiendtlige folk. (Halsall, Guy. s. 150).

²² Halsall, Barbarian Migrations and the Roman West: 376-568. (United Kingdom. Cambridge university Press). s.108.

²³ Halsall, Barbarian migrations and the Roman West 376-568. (United Kingdom. Cambridge university Press. 2007.) s.22.

Barbarenes bruk av det romerske imperiet.

En av de viktigste måtene som barbarene brukte de politiske strukturene i det romerske imperiet på, var ved å bosette seg innenfor i keiserrikets grenser, og utnytte de romerske politiske strukturene til sin egen fordel, påpeker Halsall.²⁴

Ulike barbarer i sanantikken

Hovedkategoriene av barbarer i et formelt forhold til imperiet var ifølge Guy Halsall, som følger: «deditici»: barbarer som hadde overgitt seg til imperiet, og blitt mottatt inn i staten for bosetting. Disse var i henhold til Guy Halsall muligens det mest tallrike elementet av ikke-romersk folk innenfor imperiet. En annen ganske utbredt kategori fra 200-tallet av, var ifølge Halsall, Laeti: Barbarer som var tatt til fange av romerne og bosatt i imperiet, i stedet for å bli slaktet, eller kastet til villdyr. Deres navn kan ifølge Guy Halsall oversettes: «de glade, eller «de heldige». En annen kategori av barbarer var «Foederati»: Dette var ifølge Halsall, barbarer som hadde inngått en traktat, med imperiet. Ifølge Halsall, levde slike barbarer på 300-tallet, utenfor keiserrikets effektive grenser. Foederati, kunne ifølge Halsall, bli tatt inn i imperiet som flyktninger som belønning for deres støtte, men ved å gjøre det ble de deditici. (Halsall, Guy, 2007, s. 156). Noen barbarer var ikke innenfor noen av disse kategoriene, det var barbarene i den regulære hæren, som det var mange av, hvis de slo seg ned i imperiet, ble de borgere etter å ha fullført militærtjenesten. Usurpatorene Magnentius 350 til 353, og Silvanus 355, var ifølge Halsall, sønner av barbarer. Hvis de ikke hadde gjort opprør eller befunnet seg på feil side i forhold til de keiserlige myndighetene, hvorpå deres forhistorier som barbarer ble fremhevet, ville det ikke vært noen grunn til å se dem som annet enn romere, hevder Guy Halsall. (Halsall, Guy, s.156)²⁵

Det er ifølge Guy Halsall ikke usannsynlig at det var økt press på keiserrikets grenser i den senromerske perioden, men dette mener Halsall ikke bør sees på som et resultat av en opphoping av migrerende folk som presset hverandre mot det anstrengte romerske forsvaret. Hvis presset var økende, kan vi ifølge Halsall heller ikke unnsnippe konklusjonen om at kampen på 300-tallet fortsatt var en håpløst ujevn kamp. Barbarene nord for Rhinen

²⁴ Halsall, Barbarian migrations and the Roman West 376-568 (United Kingdom. Cambridge university Press. s.15-152.

²⁵ Halsall, Barbarian Migrations and the Roman West 376-568. (United Kingdom. Cambridge university press. 2007). 156.

og Donau- linjen og Hadrians mur, og på tvers av det irske hav, kan knapt, selv i konsentrert handling, ifølge Hallsall, ha tenkt på erobring av imperiet. Kanskje det var av den grunn, at ingen prøvde på det, før i 376, og i lang tid etterpå. Barbartrusselen, var ifølge Guy Hallsall like mye en romersk skapelse som en barbarvirkelighet. Hvis barbarene var på keiserrikets grenselinjer, så var dette ifølge Guy Hallsall sannsynligvis et resultat av symbiosen mellom Romerriket og barbarfolk. Problemet må ifølge Guy Hallsall ligge ved døren til konføderasjonene (sammenslutningen av stater), som dukket opp på 200-tallet, men det faktum at en av disse statene Allmanni, sannsynligvis var en romersk skapelse, understreker ifølge Hallsall bare det generelle poenget. ²⁶

Guy Halsall viser til at «disse konføderasjonene» dukket opp ved høydepunktet av romersk indre svakhet og ustabilitet, noe som forstyrret de politiske sosiale strukturene i Barbaricum. Betalinger til ikke-romerske herskere under den keiserlige grenseforvaltningen økte til slutt bare innsatsen i barbarenes politikk. Deres avhengighet av romersk prestisje og gaver, gjorde at de politiske barbarenhetene var like avhengig av det effektive embetet og forvaltningen av patronatet som provinssamfunnene innenfor grensene. I årene på hver side av år 400 e.kr, sluttet det imperialistiske patronatet å administreres effektivt. Og resultatene av det, var ifølge Guy Hallsall, dramatiske. ²⁷

Slutten av 300- tallet og begynnelsen av 400-tallet var en vanskelig periode på Balkan. Romernes nederlag i Slaget ved Adrianopel åpnet ifølge John Moorhead veien for de senere aktivitetene til den gotiske generalen Alarik, som tidligere hadde tjent det romerske keiserriket, da han bidro til seieren til Theodosius 1, i Italia i 394, men som ble en fiende av keiserriket, da han plyndret Roma i 410. Hans karriere forble ifølge John Moorehead skjev, helt til han døde, kort tid etter plyndringen av Roma. ²⁸

Historiografi og hospitalitas spørsmålet

Den viktigste historiografien om barbarbosetting har vært opptatt av det såkalte «hospitalia»-spørsmålet. Historikere hadde aldri vært helt fornøyde med ideen om at

²⁶ Halsall, *Barbarian Migrations and the roman West 376-568*. (United Kingdom. Cambridge university Press). s. 160

²⁷ Halsall, *Barbarian migrations and the Roman West 376-568*. United Kingdom. Cambridge university Press. 162.

²⁸ Moorhead, *The Roman Empire divided 400-700*. (Harlow. Pearson Education. 2001.) 159.

barbarene rett og slett herjet og brente, og slaktet seg gjennom det romerske Europa, drepte landeiere, og beslagla eiendommene deres. Selv om det forble en populær visjon i 1844, utfordret en tysk historiker ved navn «Theodor Gaupp», det i en bok. Hvis man forkorter tittelen kan den oversettes som «de tyske bosettingene og landdelingene i provinsene i det vestlige romerske riket». Theodor Gaupp la merke til at vestgotisk og Burgundisk lov snakket om deling av romersk land i «tredjedeler», med barbarer som hadde noen av disse delene, og romerne de andre. Noen Østgotiske og Italienske tekster refererte også til «teria» tredjedeler, og til «sorter «andeler» som ble holdt av Goterne. En lov i den theodosiske koden, om innkvartering av romerske tropper på sivile huseiere, beskrev en lignende «treparts-divisjon», hvor den sivile verten fordelte huset sitt i «tredjedeler», hvorav en ble gitt til soldaten som hans losji. Theodor Gaupp foreslo at likhetene i fraksjonene det ble referert til antydte at barbarene skaffet romersk land gjennom utvidelse av romersk innkvarterings lov. Ettersom alle gotere og burgundere ikke hadde erobret land i Gallia, var de blitt bosatt der av imperiet, etter å ha lidd tungt nederlag. Theodor Gaupp`s innsikt var ifølge Guy Hallasall, avgjørende for å endre måten folk så på transformasjon av Romerriket til Barbarer, og ga grunnlaget for alle påfølgende undersøkelser av vestgotiske, burgundiske og østgotiske bosetningene.

Oppsplitting av Imperiet

Michael Grant argumenterer for at oppsplittingen av Romerriket til to separate keiserriket, Østromerriket og Vestromerriket, og stridigheter mellom dem, var et årsakselement til at det vestlige riket falt. Han viser til Gratians unnlattelse i å hjelpe sin østlige Kollega Valens. Og motsatt, i 383, da usurpatoren Magnus Maximus, reiste seg mot Gratian i Gallia, valgte, den østlige keiseren Theodosius 1 å sette søkelys på egne grenseproblemer fremfor å sende hjelp for å redde sin kollegas liv. Michael Grant viser til at Theodosius 1, faktisk anerkjente usurpatorens krav på tronen. Han viser til at Theodosius senere lyktes i å undertrykke usurpatoren, og for en kort tid lyktes å gjenforene hele imperiet under seg selv. Men da Romerriket etter Theodosius død i 395, igjen ble delt i to deler, mellom hans egne to sønner, Arcadius og Honorius, ble ifølge Michael Grant, østriket og vestriket skilt skarpere fra hverandre enn noen gang før. Det var ifølge Michael Grant, nå på dette tidspunktet at forholdet mellom østriket og vestriket begynte å bli virkelig dårlig, så dårlig at dette ifølge

Michael Grant må betraktes som «en viktig faktor i avviklingen av den svakere vestlige delen». Denne forverringen av forholdet mellom øst og vest, skyldtes i henhold til Michael Grant, en vestlig leder, en av tidens dyktigste menn Stilicho. Germaneren som var leder for soldatene i det vestlige imperiet. Michael Grant viser til beretninger om Stilichos handlinger som er nedskrevet av Poeten Claudian.

Michael Grant viser til at Theodosius 1, før sin død utnevnte Stilicho, sin nevø gjennom ekteskap, til å være beskytter for sin yngre sønn Honorius. Men han hadde også valgt Stilichos personlige fiende, Rufinus, fra det sørvestlige Gallia, til å være beskytter for sin eldste sønn, Arcadius, som ble keiser i øst. Stilicho hevdet imidlertid at Theodosius 1, høytydelig hadde gitt han omsorgen for begge sønnene. Som en konsekvens av dette, ble det Stilichos bestemte hensikt å gjenforene hele keiserriket med seg selv som dets virkelige beskytter. Dette ville nødvendigvis innebære konflikt med Rufinus. I en tid da den romerske sivilisasjonen bare kunne overleve hvis Østromerriket og Vestromerriket samarbeidet, var splittelsen mellom de to regjeringene på dette tidspunktet nesten total. ²⁹

Michael Grant hevder at et av de verste resultatene av konflikten mellom Rufinus og Stilicho var at den gjorde det mulig for vestgoteren Alarik å trenge inn i Hellas. Michael Grant anser det som sannsynlig at Stilicho planla å sette Alarik opp mot det østlige imperiet, for å holde ham utenfor det vestlige imperiet. Rufinus falt deretter fra makten og ble myrdet. Dette var nesten helt sikkert på oppfordring fra Stilicho, hevder Grant. Da østriket hadde Invitert Stilicho til å gripe inn mot Alarik i Hellas, lot Stilicho i 397 Alarik på mystisk vis rømme ut av hendene sine. Den østlige keiseren merket seg denne ubehjelpeligheten, og erklærte Stilicho som en offentlig fiende, og utnevnte vestgoteren Alarik, til offiser på Balkan, en handling som forårsaket bestyrtelse i vest. På dette tidspunktet ble ifølge Michael Grant, en ny årsak til gjensidig motvilje gitt av provinsene i Nord-Afrika, kilden til Romas viktigste kornforsyning, der et opprør brøt ut samme år. Lederen der, Gildo, ble oppmuntret av det dårlige forholdet mellom de to imperiene, til å foreslå overføring av disse provinsene til østriket, et katastrofalt perspektiv for vestriket. ³⁰

²⁹ Grant, The fall of the Roman Empire: a reappraisal. (Radnor, PA. The Annenberg School press. 1976). s. 192.

³⁰ Grant, The fall of the Roman Empire a reappraisal. (Radnor, Pa. The Annenberg school press. 1976). s.196-197.

(Grant, Michael, s. 194)

i 401, krysset vestgoternes konge Alarik, grensen fra det østlige til det vestlige Romerske imperiet, og dukket opp innenfor Italias grenser. Michael Grant understreker at han tror myndighetene i Konstantinopel oppfordret Alarik til å forlate østrikets territorier, slik at han i stedet kunne bli en byrde for deres vestlige naboer. Hvis dette er rett, så bidro østriket ifølge Michael Grant, vesentlig til det vestlige Romerrikets undergang. Stilichos reaksjon på Alariks invasjon var ambivalent, ifølge Grant. Han beseiret ham i to påfølgende år, men slapp ham to ganger, da han kunne ha gjort ende på ham. For begge mennene var germanere, og Stilicho`s uvennlighet mot det romerske østriket, gjorde at han heller foretrakk å beholde Alarik som en potensiell alliert, hevder Grant.

Michael Grant påpeker at Stilicho hadde en intensjon om å bringe hele Balkan fra det østlige imperiet, inn i det vestlige imperiet. Og det var ifølge Michael Grant, grunnen til at Stilicho hadde latt Alarik rømme, siden vestgoterne så effektivt kunne svekke det østlige imperiets kontroll over Balkanhalvøya.

I 403, ble Stilichos planer avbrutt gjennom en invasjon av Italia, av en ny horde germanere, neste år, når flere germanske horder brøt over den frosne Rhinen, sendte Stilicho ingen tropper for å slå germanerne tilbake. For, ifølge Michael Grant, var fiendtlighet mot det østlige Romerriket fortsatt første prioritet for Stilicho. Den østromerske regjeringen var på sin side like fiendtlig innstilt overfor vestriket, den østlige regjeringen gjorde ingenting for å bistå det vestlige imperiet mot dets inntrengere. Hvis Østriket hadde vært mer vennligsinnet og sendt hjelp, kunne det nok i henhold til Michael Grant, ha utsatt det vestlige imperiets fremtidige kollaps. Michael Grant påpeker at Stilicho i 407, forberedte seg på å starte en invasjon av de østlige provinsene, han stengte havnene i Italia for alle skip, og instruerte Alarik, til å okkupere den greske havkysten på vegne av den vestlige keiseren. Men igjen måtte planene hans utsettes på grunn av opprøret til en usurpator i Britannia. Ved Arcadius død i 408, gjenopptok Stilicho sine ambisjoner igjen. Men like etterpå sørget den vestlige keiseren Honorius for at stilicho ble myrdet, etter å ha blitt overtalt av senatorer om at stilicho planla å sette sin egen sønn på keisertronen.

En av de verste forholdene mellom de to imperiene var nå over. Men i mellomtiden hadde uopprettelig skade blitt gjort, spesielt i det mer sårbare vestlige imperiet ifølge Michael Grant.

Som et resultat av denne spenningen og gjensidige uviljen mellom øst og vest, var grensene ifølge Michael Grant, blitt alvorlig undergravd, og fiendene til den romerske verden blitt styrket.³¹

En av hovedgrunnene ifølge Michael Grant til at imperiet ikke klarte å motstå inntrengerne, var den totale autokratiske autoriteten i keiserens person. Denne absolutte makten, skapte ifølge Michael Grant en spesiell og farlig form for splittelse. For det var en stadig fristelse for andre til å forsøke å oppnå denne stillingen. Ifølge Michael Grant skapte keiserlig autokrati en notorisk ustabil situasjon. Michael Grant viser til at få av keiserne i løpet av det siste urolige århundret, var imponerende personligheter. Ser man bort fra mer eller mindre forbigående usurpatorer, produserte de siste hundre og tolv årene, av det vestlige imperiet, totalt seksten herskere. Blant dem var den mest fremtredende personligheten, ifølge Michael Grant, Valentinian 1. Også Theodosius 1, var en mann å regne med, hevder Grant.. Men hans religiøse intoleranse var ifølge Michael Grant, splittende. De andre keiserne innenfor denne tidsperioden var stort sett ubetydelige, slik at selve utøvelsen av deres autokratiske makt, falt på deres generaler. To av de mest ubetydelige keiserne av alle, Honorius og Valentinian III, regjerte i mer en halvparten av denne perioden, understreker han. Uverdigheten til disse senere herskerne var bare ett eller flere handikap som det sviktende imperiet måtte bære ifølge Michael Grant.³²

Michael Grant påpeker at det romerske dynastiske monarkiet hadde en alvorlig defekt, som alltid hadde svekket det, fraværet av en tilfredsstillende metode for å sikre en fredelig overgang fra en keiser til en annen.

Det mest farefulle fenomenet i det Romerske imperiet ifølge Michael Grant, var den konstante rekkefølgen av militære skikkelser som konstruerte opprør og statskupp. Deres opprør ga farlige fragmenteringer og utbryterprovinser. Disse mennene, som i forskjellige

³¹ Grant, The Fall of the Roman Empire a reappraisal. Radnor, Pa. The Annenberg school Press. 1976.

³² Grant, The Fall of the Roman Empire a reappraisal. (Radnor, Pa. The Annenberg School Press. 1976) s.61-62.

perioder og i forskjellige regioner ble erklært til keisere av en del av hæren, lyktes vanligvis ikke i å opprettholde seg selv i nevneverdig lang tid. Men de var mange, og de fortsatte å bryte ut, den ene etter den andre, i generasjon etter generasjon påpeker Michael Grant. Og rivalisering mellom disse usurpatorene og deres legitime konkurrenter, var ifølge Michael Grant, en av hovedårsakene til svekkelsen av det vestlige Romerrikets autoritet.

Borgerkrigene som ble resultatet av slike usurpasjoner, undergravde den romerske verdens indre sikkerhet, ifølge Grant. Ved mange påviselige anledninger, fungerte disse kampene som uimotståelige invitasjoner for Germanske folk, og andre fiender, til å bryte seg inn i de distraherete romerske provinsene. Fra det første århundret e.kr., til det vestromerske rikets slutt, som inntraff mer enn fire hundre år senere, gikk det ifølge Michael Grant, knapt et eneste tiår da det på et tidspunkt ikke var en rivaliserende keiser i feltet, og ofte var det mer enn en, samtidig. Denne tilstanden var av et uløselig dilemma. Hæren måtte være sterk nok til å beskytte grensene. Men hvis den var sterk nok til å gjøre det, så var den også sterk nok til å vende seg mot keiseren hver gang en av generalene fikk den til å gjøre opprør. Riktignok var det ifølge Michael Grant på grunn av hæren at imperiet fortsatte å eksistere. Men det var også hæren og mennene som ledet den sin feil, at indre fred aldri ble oppnådd i mange år av gangen. Og på grunn av denne fatalt svekkede uenigheten, led romerne enorme og vedvarende forskyvninger skader og sløsing. Til tider utgjorde anarkiet som ble produsert av denne situasjonen lammelse.³³

I imperiets siste epoke fortsatte den samme destruktive prosessen. På Valentinian 1s tid var det fortsatt mange generaler og andre som bestemte seg for å forsøke å utføre voldelige angrep mot tronen. Minst 10 menn forsøkte uten å lykkes- Tallet stiger til 13, hvis vi inkluderer tre nordafrikanske bråkmakere med tvetydige intensjoner. Og kanskje var det flere. Det er ifølge Michael Grant, åpenbart at forsøket på å slå ned alle disse usurpasjonene tømte det allerede anstrengte keiserriket for ressurser.

Det første skrittet på veien til plyndringen av Roma i 410, ble ifølge Peter Heather tatt langt unna, på den nordlige bredden av Svartehavet. Hunernes, satte Germania vest for Karpatene i en krise, og den største virkningen som ble observert av romerne var en storstilt væpnet

³³ Grant, *The Fall of the Roman Empire a reappraisal*. (Radnor, Pa. The Annenberg School Press. 1976)s.66.

immigrasjon inn i det romerske imperiet. For det østlige imperiet skapte, den nye nærheten til Hunerne, en økt angst, som viste seg, i nye og vidtrekkende tiltak. Det var ifølge Peter Heather, det vestlige imperiet som bar hovedtyngden av nedfallet, både umiddelbart, og på lengre sikt. Inntrengernes sammenstøt med de sentrale romerske myndighetene, og lokale romerske eliter, kom ifølge Peter Heather til å få betydningsfulle konsekvenser. De umiddelbare effektene av denne befolknings-forflytningen, var ifølge Peter Heather, akkurat det man kunne forvente. Heather hevder at ingen av de kom inn i imperiet etter avtale alle oppførte seg som fiender og ble behandlet deretter.³⁴

Barbarene som de lokale romerske aristokratene måtte forholde seg til, hadde ifølge Peter Brown, i mange år, og mange generasjoner samarbeidet med romerske sivile. Deres ledere var ifølge Peter Brown like mye et produkt av Konstantin og hans etterfølgeres nye imperium, som de lokale aristokratene selv var. 300-tallets romerske imperium trengte lojale soldater, og foretrakk ofte de som ikke delte verdiene til de lokale jordeier-aristokratene. Soldater ble ifølge Peter Brown, oppmuntret til å bli en egen klasse. Keiserrikets hærer hadde på denne tiden følge Peter Brown, i over et århundre vært fylt med fremmede, eller utlendinger, de ble rekruttert fra grenseområder, der romere og barbarer stort sett ikke kunne skilles, de ble til og med rekruttert fra andre siden av grensen, ved å trekke direkte fra germanske stammer. Det som var av betydning for disse krigerne var ifølge Peter Brown lojalitet til romerstaten, denne lojaliteten ble summert opp i den enkelte soldats ed til keiseren, som man skulle gi trofast hengivenhet til, som til en slags menneskelig guddom.

På 300-tallet, hadde den privilegerte posisjonen til den romerske hæren, som en egen gruppe vedsiden av det romerske sivile samfunnet, ifølge Peter Brown, gjort det mulig for barbarkrigere i den romerske hæren, å komme til makten. Suksessen slike barbarkrigere hadde på 300-tallet, var forbilledlig for nyere ankomne grupper av barbarkrigere, vestgotere, burgundere, vandaler, og saksere, som tok over Gallia, Spania, Storbritannia, og Nord-Afrika på 400-tallet. Men på 400-tallet kom de derimot ifølge Peter Brown som erstatninger for en romersk hær som var forsvunnet. Selve overtakelsen var ifølge Peter Brown uunngåelig nok, ikke uten voldshendelser, men denne volden var ikke kontinuerlig, og den var heller ikke

³⁴ Heather, The fall of the Roman Empire A new history of Rome and the barbarians. Oxford. Oxford university Press. 2006). s.205

avgjørende. Peter Brown hevder, at de lokale romerske elitene som hadde lang erfaring med å håndtere romerske militærmenn, visste selv, hva de kunne forvente av slike personer, og hvordan de best kunne utnytte deres militære ferdigheter til sine egne behov. Det er ifølge Peter Brown, dypt misvisende og snakke om historien til det vestromerske Europa, på 400-tallet, som «tiden for barbar-invasjonene». Et slikt melodramatisk syn, antar et nivå av autonomi og en destruktivitet hos barbarene, som de ifølge Peter Brown, ikke hadde. Det var ifølge Peter Brown, snarere «en tid av brutal nedbemanning». Dette var forårsaket av den plutselige og uventede nedgangen i den romerske statens makt. Ifølge Peter Brown, var situasjonen i det romerske vest, mer likt situasjonen til det moderne Russland og Sentral-Asia, etter delegeringen av det sovjetiske imperiet i 1989, enn Europa under den andre verdenskrigens gru. Det som skremte samtidens folk, var ikke utsikten til uendelige barbar-invasjoner, det var utsiktene til et maktvakuum i deres egen region påpeker Brown. Romerne samarbeidet derfor med barbarene, for å redde det de kunne av den gamle ordenen, ved å skape lokale sentre for sterkt styre, hevder Brown. Lokale barbarmilitser, tilbød ifølge Peter Brown, forsvar, mot ytterligere invasjon. De opprettholdt lov og orden, og de patruljerte den evige urolige bondestanden, som ofte var like fremmede og potensielt fiendtlige til «sine egne utleiere» som enhver barbar. Dette var tjenestene som de nye barbarrikene, ifølge Peter Brown, hadde å tilby Romerne som støttet dem. Peter Brown hevder at barbarene tilbød sine tjenester til Romerne på en tradisjonell måte. De kom som gjester for lokalbefolkningen, hevder han. Peter Brown, Påpeker at barbarene ble bosatt sammen med romerne etter avtale med de keiserlige myndighetene. Selv grupper som hadde vist sine militære muskler, som vestgoterne, da de de beseiret og drepte keiser Valens i 378, og plyndret Roma i 410, ser ut til å ha vært fornøyd med å gå med på slike vilkår hevder han. Peter Brown, påpeker at Vestgoterne ble bosatt i Garonne dalen, rundt Bordeaux i 418. Burgunderne ble gitt garnisoner midt i Rhone og Saone, i 430, og mindre utstyrte militærstyrker av Alansk kavaleri ble stasjonert langs Loire, innenfor slående avstand fra Breagnes hvilekyst. Peter Brown argumenterer for at til og med de saksiske piratene kan ha kommet til Storbritannia som et resultat av en avtale om å forsvare det lokale aristokratiet. Dermed var ikke barbarnybyggerne som opprettet riker rundt i det vestlige

Middelhavet inntrengere fra det ytre rom, hevder han. Ifølge Peter Brown kan man ikke anse barbarene for å ha skaffet seg sine landområder gjennom «direkte erobringer». ³⁵

Snarere i regioner som Spania og Sør- Gallia og Italia, var barbarbosettingene, de siste i en splitt og hersk politikk, som hadde holdt soldater adskilt fra sivile, som utlendinger og gjester, midt iblant ubevæpnede romerske befolkninger, som ifølge Peter Brown, testamenterte bort et nedadgående imperium. Som et resultat av dette, innebar ikke barbarbosettingene ifølge Peter Brown, store sosiale omveltninger. Vestgoterne i Garonne-dalen for eksempel, var aldri mer enn en sekstiende-del, av den totale befolkningen i regionen. De var ifølge Peter Brown, ikke mer fremtredende, enn militært personell hadde vært, da de hadde vært stasjonert, på grensene, hevder han. De ble plassert på en slik måte at de så ut som romerske soldater. Familiene deres mottok i henhold til Peter Brown, landområder, som om de var romerske veteraner. De hadde tilgang til produksjonen fra eiendommer som om de var vanlige romerske soldater, innkvartert på sivilbefolkningen, hevder han. Andre steder innkrevde den lokale garnisonen en andel av regionens skatter, til eget bruk. De opphetede moderne debattene blant forskere om hvordan barbarbosettingene ble utført, om krigere mottok land, eller bare en del av skattene i hver region, gjenspeiler ifølge Peter Brown, ganske enkelt, tidens usikkerhet. Mange enheter ble brukt, og mange avtaler ble inngått ifølge Peter Brown, i en situasjon som var i konstant endring, i løpet av 400-tallet. Over store områder i Gallia, Hispania, og til slutt etter 476 selv i Italia, ble «militære menn av ikke-romersk opprinnelse fremtredende medlemmer av lokalsamfunnet. Denne situasjonen førte til at de konkurrerte med romerne på deres egne premisser. De gjorde rask bruk av sine militære privilegier, til å skaffe seg solide romerske gevinster, land og gull, klienter og slaver. De viste sin rikdom gjennom en romersk livsstil, hevder Brown. De forble ikke lenger pelskledde omstreifende ledere av krigerbander, men vestgotiske, og Burgundiske adelige menn og kvinner. De ble ifølge Peter Brown, etter hvert umulig å skille fra sine romerske overklasse-naboer, påpeker han. Deres romerske naboer, tok raskt i bruk barbarmoter og barbarklesdrakter, ifølge Brown. Barbarer og Romere eide villaer med identisk mosaikk- gulv, de ble gravlagt i identiske marmorsarkofager. De red til

³⁵ Brown, The Rise of western Christendom: Triumph and diversity A D 200-1000. (Oxford. Blackwell Publishing. 2003). s.102.

jakten som alle andre villa-eiere, hevder Brown. Østgoternes konge i Italia Theodorik 493-526, oppsummerte ifølge Peter Brown, denne symbiose-prosessen mellom de to herskende klassene i en minneverdig setning: En effektiv Goter ønsker å være som en Romer, bare en fattig Romer ønsker å være en Goter. Likevel innebar dette noe nytt, ifølge Peter Brown. Disse barbarsoldatene ble ikke lenger definert i det romerske samfunnet ut fra lojalitet til en fjern keiser. En vestgoter eller Burgunder, fikk sine privilegier fra å tjene i hæren til sin konge, gjennom at hver konge hadde sitt eget kongesete, påpeker Peter Brown.³⁶

Walter Goffart, hevder at barbarene, uansett navn, deltok i den senromerske statens kontinuerlige anstrengelser ved å utføre sitt ansvar innenfor de midler som var tilgjengelige. Goffart argumenterer for at Alanerne, vandalene og suevene, ikke var fjernboende nykommere som plutselig materialiserte seg fra ingensteds, og tok ett uvitende uskyldig imperium», men at de var etablerte deler av det Romerske landskapet, Alanere som var mer nyankomne enn de andre, gjorde opp for sin fremmedhet med et intensivt engasjement, siden 370-tallet i den romerske hæren. Hva som fikk folket ved Donau til å slå seg sammen med Alanene og starte en enveis-invasjon av Rhinen, vet vi ikke, og det er ifølge Walter Goffart utenfor våre evner å bestemme. Selv om imperiet gjorde seg åpen for angrep, betydde det mer at barbaricum virket verdig til å bli forlatt, for et bedre men mer farlig liv, selv om oddsen for å lykkes i denne søken etter et bedre liv, viste seg å være dårlig, i henhold til Goffart.

At imperiets fall ikke kan forklares ut fra dets indre problemer, bevises ifølge Walter Goffart ved at Østromerriket overlevde. Goffart hevder at ytre press, er en uunnværlig faktor, for å forstå den senromerske situasjonen. (Goffart, Walter. s.241)

Som motargumenter mot postulatet om at det østlige Romerriket var mer progressivt enn det vestlige Romerriket, viser Walter Goffart til at Montesquieu i sin tid hevdet at det³⁷vestlige Romerrikets militære tropper normalt sett var overlegne i forhold til Østrikets tropper. Walter Goffart henviser også til at Theodor Mommsen i sin tid, også delte dette

³⁶ Brown, The rise of western Christendom. Oxford. Blackwell publishing. 2003). 103

³⁷ Goffart, Barbarian Tides. (Philadelphia. University of Pennsylvania Press. 2006). s. 241.

synet. Inntil borgerkrigen mellom Konstantin og Licinius, kan man ifølge Walter Goffart, ikke finne noe tegn på at den østlige halvdelen hadde større kapasitet av militært forsvar enn den vestlige. Senere borgerkriger mot Magnentius og deretter Julian mot Konstantius, Maximus og deretter Arbogast mot Theodosius, er ifølge Walter Goffart, dårlig egnet som henvisninger til maktforholdet mellom øst og vest, fordi keisernes styrke i mellomtiden kom til å avhenge av hjelpen fra barbarer de tilfeldigvis hadde til rådighet, for da var germanske folkeslag allerede dominerende i begge halvdelene av det romerske imperiet, uavhengig av om de kjempet for øst eller vest, for eller mot Roma, argumenterer Walter Goffart. Donau provinser som tidligere var rike på soldater, var i henhold til Walter Goffart, den delen av det tilsynelatende sunnere bysantiske riket som Germanerne og Hunerne angrep, og de var ifølge Goffart, tilsynelatende, like forsvarsløse som den vestlige delen av Romerriket.

I motsetning til den romerske kommunale senator overklassen, var den Germanske eliten en adel av sverdet, enhver mann i Germanersamfunnet var ifølge Walter Goffart, en kriger.³⁸

Foruten en krigersk ånd, og hunger etter frihet var «befolkningsøkning» blant germanske folkeslag en faktor som antikke observatører Ifølge Walter Goffart, alltid så på som en trussel. Han viser til at Tacitus bemerket at germanerne ikke begrenset antallet barn på kunstige måter. Walter Goffart argumenterer for at stor befolkningsøkning blant Germanske folkeslag, er bevitnet, for Frankerne og Burgunderne. Han viser til at germansk befolkningsøkning kan bevitnes arkeologisk ut fra «økning av gravfunn og en utvidelse av bosetningsområder, ved innlandskolonisering».

Walter Goffart argumenterer for at keiserne helt fra det første århundret, søkte å kjøpe de germanske folkenes gode oppførsel, og betale dem penger for å holde dem i ro, han viser til at Tacitus tvilte på deres lojalitet og håpet på indre splittelse blant Germanerne for å avverge Romerrikets ende.

For å kunne finansiere forsvaret overfor Markomannerne, måtte Marcus Aurelius Ifølge Walter Goffart, auksjonere bort kronjuveler, og bevæpne slaver. Markomannerne og Alamannene kunne dermed presses tilbake. Men da det nypersiske Sasanider riket dukket opp som en ekstra fiende, ble imperiet, overanstrengt. Og fordi en keiseren måtte være

³⁸ Goffart, *Barbarian Tides*, (Philadelphia. University of Pennsylvania Press. 2006). S.242-243.

tilgjengelig ved enhver stor front, ble resultatet av det, en epoke med soldatkeisere og kontinuerlig borgerkriger i tillegg til eksterne kriger, hevder han. «Ifølge Walter Goffart så ble begynnelsen på oppløsningen av den vestlige romerstaten, forårsaket av begrensningene som fulgte av krig på mange fronter. Han hevder begynnelsen til Vestromerrikets fall kom med det første doble keiserdømmet, mellom Marcus Aurelius og Lucius Verus, da grensene ved Donau og grensene ved Eufrat ble angrepet samtidig. Walter Goffart hevder at de to separate keiserrikene som oppsto på 200-tallet, «må forstås som forsvarstiltak for hele keiserriket mot angrep fra Germanske folk, og fra persere. Han hevder at senantikken flertallskeiserskap med forflytting av hovedstedene til grensene, ikke på noen måte handlet om interne særinteresser, men heller var en måte å mestre problemer som kom utenfra keiserrikets grenser på.

(Goffart. Walter. 2006, s.246).

Walter Goffart viser til at dobbelt så mange soldater tjenestegjorde i hæren i den senromerske staten, som i hæren til Augustus i det første århundret. Og at disse soldatene måtte næres av provinser som var blitt plyndret mange ganger, og at det ble opprettet et stort apparat av tjenestemenn som tidligere var unødvendig, til å samle inn skattene i senromersk tid. Goffart hevder ut fra dette at den økonomiske elendigheten under dominatets tid, først og fremst var knyttet til forsvarskostnader. Med dette som bakgrunn hevder han at de Germanske angrepene var årsaken til de indre vanskelighetene i det senromerske imperiet. Det som trakk germanerne inn i keiserriket var ifølge Goffart jakten på land og bytte, gjennom handel og ansettelse som leiesoldater i den senromerske armeen. Ifølge Walter Goffart så var det uunngåelig at Vestromerriket til slutt måtte gi etter for det ytre presset. Walter Goffart argumenterer for at ideen om en inngrodd indre dekadanse som resulterte i at Vestromerriket kollapset, er lite troverdig, og at den Germanske trusselen mot imperiet ikke var et utskiftbart uhell, eller en tilfeldighet, slik han mener angrepene fra de andre barbarfolkene som Berbere, sarasenere, sarmatere, og piktere, var. Goffart viser også til at perserne ikke var en fare for Romerriket i like stor grad som de Germanske folkene var, selv om perserne kulturelt sett var overlegne de germaniske folkene, var de ikke en like stor trussel for keiserriket, fordi de ikke hadde et like stort antall soldatreserver, og i tillegg

søkte de heller ikke å bosette seg innenfor Keiserriket grenser, slik de Germanske folkene gjorde.

(Goffart, Walter. 2006. s.249)³⁹

Hunerne var i henhold til Walter Goffart en utløsende faktor til Vestromerrikets fall, ved at deres opptreden ved Svartehavet skapte anledningen for vestgotere i 376, til å søke adgang til imperiet. I denne forstand bestemte hunerne øyeblikket for Donau grensens fall, hevder Goffart.

I tilknytning til de Germanske folkenes hamring på imperiets grenser som satte keiseren i en varig beleiringssituasjon, kan ifølge Walter Goffart Hunerne tilskrives et øyeblikks påvirkning. De Germanske folkene svekker derimot hunernes betydning ifølge Walter Goffart, ved at de dempet det første huniske sjokket rundt år 370, som han mener ellers ville ha preget det romerske imperiet. Og ved at de leverte de viktigste soldattroppene til den romerske hæren som under ledelse av den romerske Generalen Flavius Aetius avverget Hunernes forsøk på å invadere Gallia under Attila i 451.

Hvis man hadde tatt vekk Hunernes påvirkning, kunne man nok ifølge Goffart regnet med en forsinkelse av den politiske oppløsningen av det vestromerske imperiet. Derimot hevder han på den annen side, hvis de Germanske folkenes påvirkning ble tatt vekk, kunne man ikke funnet andre grupper som i deres sted kunne forårsaket oppløsningen av keiserriket. Siden ingen romersk gruppe hadde interesse av å gjøre det, kunne oppløsningskraften ifølge Walter Goffart bare komme fra utsiden av imperiets grenser.⁴⁰

Den senromerske statens økonomi

Peter Heather påpeker at det senromerske riket drev et kraftig omfordelende skattemaskineri. Og han hevder at dette skattemaskineriet ble utnyttet av Goterne og andre folkeslag som over tid klarte å få keiserriket til å anerkjenne dem som allierte, og som tok biter av imperiet i form av inntektsgivende territorier, for å sikre seg et inntektsnivå som ikke var tilgjengelig for dem utenfor keiserrikets grenser.

³⁹ Goffart, Barbarian tides. (Philadelphia. University of Pennsylvania Press. 2006). 246-249

⁴⁰ Goffart, Barbarian tides. (Philadelphia. University of Pennsylvania Press. 2005). 250.

Peter Heather argumenterer for, at på tross av mange økonomiske fremskritt, forble den germanske verden på 300-tallet relativt uproduktiv, sammenlignet med det Romerske Keiserriket. Ifølge Peter Heather så vises gull i en viss overflod i germanske begravelser bare fra Attilas tid, som krevde en mengde gull fra den romerske staten.

Peter Heather viser til at for de eventyrlystne presenterte det Romerske keiserriket en enestående mulighet til å oppnå fremgang og velstand, og når det gjaldt å kreve til seg rikdom ved bruk av makt, hadde fremmede grupper som kunne mobilisere store væpnede styrker en bedre sjanse til å nå sitt mål enn andre. En blanding av frykt og forventning om profitt førte til at store skarer av migranter forente seg, hevder han.

Ifølge Peter Heather ble Romerstaten på en måte sin egen største fiende, etter at Hunerne hadde presset store antall av Germanere innenfor Romerrikets grenser. Han hevder Romerrikets militære makt og finansielle raffinement, fremskyndet prosessen, når strømmer av migranter innenfor imperiet ble en forent makt, som klarte å skille ut kongeriker ut fra sin egen forente gruppe.

Peter Heather argumenterer for at hvis hunerne hadde kommet i det første århundret e.kr. i stedet for det fjerde århundret, og på lignende måte presset store Germanske grupper av den typen Germanere som levde i det første århundret inn i det romerske keiserriket, ville resultatet sett helt annerledes ut enn det gjorde på 300-tallet, på bakgrunn av de Germanske folkenes mindre størrelser i form av politiske enheter i det første århundret, ville mange av dem da vært involvert i en for komplisert omstillingsprosess for å gjøre etableringen av store allianser mulig. De dusinvis av enheter som utgjorde hver supergruppe av Germanere, ga ifølge Peter Heather nok menneskelig kraft til å danne en militærstyrke på 20 000 til 30 000 krigere. Hvis en like stor mengde av germanske krigere i det første århundret skulle forent seg på en lignende måte som i det fjerde århundret, ville derimot dusinvis av rivaliserende enheter ha måttet forent seg til en lignende enhet. Dette ville i henhold til Peter Heather vært enormt vanskelig rent politisk, og han argumenterer derfor for at det var dette som var grunnen til at de sarmatiske bevegelsene i det første århundre ikke skapte en slik innvirkning som hunerne gjorde 300 år senere. Endringene som skiller det fjerde århundrets germanske

folk fra Germanerne i det første århundre, er derfor i henhold til Peter Heather, en avgjørende faktor i spørsmålet om hva som forårsaket det vestlige Keiserrikets kollaps.⁴¹

Arkeologi og skriftlige kilder

Neil Christie ønsker i boken å skrive et narrativ om det vestlige Romerrikets nedgang og fall ut fra skriftlige og arkeologiske bevis.

Neil Christie peker på arkeologiske funn fra 400-tallet i Storbritannia og Pannonia, som viser tap av mynter og sammenbrudd av en økonomi, og fravær av storslåtte byggverk og bygninger, oppløsning av ett byliv, og fravær av import i enhver skala, viser en nedgående og ødelagt supermakt. Han argumenterer ut fra arkeologiske funn med at man kan se fra år 500, endrede begravelseskikker, og endring i materielle kulturer, samt mer lokaliserte næringer og et minimalt register av aktiviteter i tidligere byseter, arkeologien viser i disse områdene mer innadvendte og lukkede samfunn, mer oppsprukket makt samt nybyggere, selv om også mynter og andre funn fra begravelser viser kontakt med en rikere kontinental sørlig verden.

Neil Christie viser til at disse samfunnsendringene ifølge arkeologi, også skjedde i de vestlige Middelhavsprovinsene, selv om de skjedde mer gradvis og ikke like brått, påvirket disse endringene også by og land i disse områdene. Men i disse områdene finner man i henhold til Christie en viss urban motstandskraft, ved at en kirkelig tilstedeværelse peker på en kontroll og kontinuitet i befolkningen. Men vi må også ifølge Christie være forsiktige med å la en spredning av kirker og klostre dekke over betydelige endringer og forfall i bylivet. Han viser til at bylivet i hele Italia, Spania, og Gallia, hadde forandret seg mye på midten av 400-tallet, og spesielt elitesignaturer reduseres, og den klassiske infrastrukturen i byene ser ifølge arkeologiske funn ut til i stor grad å være ødelagt. Neil Christie argumenterer for at arkeologiske funn fra 500-600-tallet faktisk fremstår som en fremmed verden sammenlignet med arkeologiske funn fra 300-tallet.

Arkeologi fra 300-tallet viser begynnelsen til mange av endringene man finner i arkeologiske funn fra 500 tallet. Man finner en utvidelse av forsvarstiltak, en skadet pengeøkonomi, og forfall av gamle offentlige bystrukturer. Neil Christie argumenterer for at dette viser at

⁴¹ Heather, *The fall of the Roman Empire*. (Oxford. Oxford university Press. 2006) s. 455.

makthaverne var presset, ved at de måtte iverksette tiltak for å forsvare makten, og ved å finne nye måter å uttrykk sin autoritet på. Christie viser til at økningen av festningspallaser, og keiserlige mausoleer, og polarisering av rikdom, manifestert gjennom store hus i byene, og økning av villaer, er indikatorer på denne maktendringen.⁴²

(Christie, Neil. 2011. s.230)

Christie viser videre til boliger som bruker tømmer eller utnyttet stjalne materialer. At forholdene i byer ble mer funksjonelle, og fremstod mindre som arenaer for fremvisning og autoritet. I tillegg kan vi gjenkjenne endringer i uttrykk. Kjoler som er hentet fra materielle funn, og sporadiske begravelser gjenstander, som brosjer, spenner og keramikk, kan peke på at identiteter ble mer regionale, i tillegg finner man mindre likhet som preger arkeologien i de første og andre århundrer, hevder Christie.

Han viser til at bein og kroppar fra begravelser kan avsløre en senromersk verden, med redusert mobilitet, med langt mindre av den brede bevegelsen av folk, av kjøpmenn og soldater, som karakteriserte det tidlige keiserriket. på samme måte kan de fortelle oss om mengden av forflytting av ikke-romerske menneskegrupper inn i de vestlige og nordlige områdene i den senromerske verden. Christie viser til at det i nyere tid er lite av denne typen bioarkeologiske analyser av senromerske befolkningsgrupper, og deres potensial har derfor forblitt uutnyttet. Han argumenterer for at inntil slike vitenskapelige studier forekommer og akkumulerer, vil vi fortsette å diskutere hvor romerske de gamle grenseprovinsene og deres befolkninger forble, og hvordan de selv så på sine egne identiteter, om de var knyttet til Romerriket eller ikke.

Peter Heather påpeker at den plutselige fremveksten av det sasanidiske perserriket på 200-tallet førte til en massiv rekonstruering av det romerske imperiet. Og at effektene av tiltakene som ble iverksatt for å motvirke den persiske trusselen var effektive, og nådde ønsket resultat, slik at den strategiske situasjonen var under Romersk kontroll ved slutten av 200-tallet. Han viser til at keiser Galerius som var Diokletians medregent vant en stor seier over Sasanidene i 298, og at Romerne etter dette mer eller mindre hadde perserne under sin

⁴² Christie, The fall of the western Roman Empire: an archaeological and historical perspective. (London. Bloomsbury Academic. 2011). 230.

kontroll. Han viser til at både militære og skattemessige strukturer hadde blitt utvidet ved slutten av 200-tallet, for å håndtere den store persiske trusselen.

Stephen Mitchell viser til at Keiserrikets naboer på hver sin side påvirket utviklingen til riket. Det lave økonomiske nivået som var oppnådd blant Germanere. Roma bys økonomiske horisont hadde ifølge Stephen Mitchell begynt å lukke seg i løpet av 300-tallet da Konstantinopel fikk status som en keiserlig hovedstad og mottok import fra Egypt, som tidligere hadde blitt sendt til Italia..⁴³

(Mitchell, Stephen. 2007. s. 356-357)

Endringer i hæren i det senromerske imperiet.

Neil Christie påpeker at imperiet ved år 400 e.kr. til sammenligning var radikalt forskjellig fra imperiet i det første århundret e.kr. Christie viser til at endringene ifølge ham er mest fremtredende i hæren, hos hærførerne, hærens plassering, og dens strategier.

Utstrekningen og omfanget av ytre press på grensene var større, samtidig som de militære evnene var svakere, hevder han. Som kilde viser Neil Christie til Vegetius, en velstående hoff-funksjonærs, uttalelser om tapet av kvalitet i den romerske hæren, i forhold til hærens tidligere kvalitet. Vegetius korte fremstilling, som ifølge Neil Christie kan ha blitt fremført for Theodosius I, er sammensatt av fire bøker og beskriver tilstanden til den daværende romerske hæren, samt Vegetius' syn på hvordan den tidligere romerske hæren hadde hatt fremgang. Han beskriver gammel og ny taktikk for infanteri og kavaleri. Og mulige måter å gjenopplive Romerskheten og effektiviteten til militæret. Utdragets første kapittel, viser utvelging, rekruttering og trening, med en implisitt kritikk av de fremmede styrkene som i økende grad blir hentet inn og ansatt i i det romerske militæret. Vegetius fremhever de prinsippene han hevder Romerrikets grunnleggere formulerte, og han understreker hvordan kunnskap om krigføring nærer mot i kamp. En liten militærstyrke som er godt trent i krigskonflikter er ifølge Vegetius mer egnet til seier, enn en rå og utrent horde, som han hevder fort vil bli utsatt for slakt. Vegetius viser til at følelse av trygghet gjennom langvarig fred avleder folket til å nyte privat fritid, og sivil karriere, som fører oppmerksomheten bort fra militær trening. Vegetius hevder Romere i hans samtid er mindre villige til å tjene enn i

⁴³ Mitchell, A history of the later Roman Empire A D 284-641. (Malden, Mass. Blackwell Publishing. 2007). S. 356-357.

tidligere tider, samtidig som han argumenterer for at det koster mindre å trene Romerske menn i våpen enn å ansette utenlandske leiesoldater. Og at sjokket av de siste konfliktene, spesielt det brutale nederlaget i slaget ved Adrianopel i 378, hadde ført til panikk innenfor hele imperiet.

En bredere transformasjons tilnærming

Året 476 er i ifølge Averil Cameron kun et bekvemmelig tall for historikere, for 400-tallets keisere hadde vært svake også før denne datoen hevder han. I mange tilfeller hadde de ifølge Cameron ikke vært annet enn verktøy i hendene på generalene som holdt den mektige posisjonen som soldatmestere. Han viser til at Odovakar som avsatte den siste vestromerske keiseren Romulus Augustulus, var den siste av slike generaler. Cameron viser til at Odovacar etter å ha avsatt Romulus erklærte seg selv (rex) konge, som var en tittel, som tradisjonelt helt siden tiden for grunnleggelsen av den romerske republikken i år 510 f.Kr. hadde vært en hatet tittel i i Roma. Cameron viser til at flere barbakongedømmer var blitt etablert tidlig på 500—tallet, og at mange av disse var direkte forløpere til de vestlige middelalder - statene, og de viktigste blant dem var østgoterne i Italia, under sin konge Theodorik, i 493-526 e.kr. Frankerne som også ble kalt Merovingerne i slaget ved Vouille i 507 e.kr. og vestgoterne, som til sist etablerte et kongedømme i Spania på midten av 500-tallet. Averil Cameron viser til at selv etter at disse kongedømmene var grunnlagt ble det holdt fast på så mange romerske tradisjoner at disse kongedømmene noen ganger ble referert til som sub-romerske samfunn. Særlig Romerske landeier familier med sine sterke kulturelle tradisjoner, sørget for mange av de mektige biskopene i perioden, og latin fortsatte å bli brukt som administrasjons og kultur språk.⁴⁴

Averil Cameron viser til, at bak de vanlige generaliseringene om det senromerske samfunnet ligger et stort spekter og mangfold av fenomener, han ser på senantikken som en periode med raske endringer, og han ser på dette som en del av forklaringen på at Østromerriket overlevde da Vestromerriket kollapset. Cameron viser til at i stedet for å henvise til splittelsen og bruddet mellom dem, kan man bruke en annen tilnærming til de østlige og vestlige imperiene, ved å se på de som tilhørende den lengre historien om Europa og

⁴⁴ Cameron, *The later Roman Empire A D 284-430*. (Oxford. Fontana Press. 1993). 187-188.

Middelhavsområdene, Cameron henviser til at en slik tilnærming har sin fordel ved at vi en stund fjerner oss bort fra det overdebatterte spørsmålet om slutten på den klassiske antikken, og i stedet kan forholde oss til spørsmål om bosetting, klima, utveksling av varer, og politisk organisering, over en mye lenger periode.

(Averil, Cameron. 1993. s. 192). ⁴⁵

Cameron viser til at vektleggingen til moderne historikere også har å gjøre med bevisene de har brukt, de litterære kildene fører oss til å sette søkelys på et begrenset antall spørsmål, der forholdet til den klassiske fortiden er svært fremtredende. Mens han hevder en bredere studie, basert mer på arkeologiske, og spesielt på undersøkende bevis, lar ganske ulike problemstillinger få komme frem. Sett fra dette mye bredere perspektivet, mens det absolutt var betydelige politiske endringer på visse punkter, som krisene i det tredje århundret, etterfulgt av reformene til Diokletian, og fragmentering av romersk regjering i vest, og senere den arabiske invasjonen i øst, endret ingen av disse i seg selv, status quo. Faktisk, hadde noen deler av det østlige imperiet ifølge Cameron, nådd en topp av bosetting på tidspunktet for de arabiske erobringene. Mens effekten av sistnevnte i utgangspunktet var mye mer begrenset enn det som vanligvis antas.

Paul Vinogradoff påpeker at et viktig element i historien om det Romerske imperiets nedgang og fall, utgjøres av det gradvise forfallet av kommunale institusjoner. Han påpeker at den antikke verden brukte lang tid på å bytte ut sine organisasjoner av frie byer, til å bli en stormakt, styrt av et sentralisert byråkrati. Vinogradoff påpeker at selv etter erobringen av sine provinser, forble det romerske samveldet vesentlig en konføderasjon av byer, og at kommunal autonomi, blomstret i lang tid. Han viser til at vi ser byene i det første og andre århundre kjempe mot hverandre i lokalpatriotisme av åpenheten og hjelpsomheten av ledende borgere, i generøse bidrag fra private menn til velferden til fattige klasser, offentlig helse og orden. Vinogradoff påpeker at den økonomiske fremgangen som følge av etableringen av imperiet, gjorde seg først og fremst gjeldende i den økte aktiviteten og velstanden i bylivet. Men han viser til at truende symptomer på nedgang begynte å bli synlig allerede så tidlig som i det andre århundret e.kr. Vinogradoff viser til et kommunalt selvstyre

⁴⁵ Cameron, The Later Roman Empire. (Oxford. Fontana Press. 1993). 192.

som ble blottet for sin politiske betydning, og begrenset til sfæren av lokale interesser og lokale ambisjoner, ble tilbøyelig til å degenerere til korrupte og sløssaktige praksiser: De rikere provinsborgerne, ruinerte seg selv med overdådige utgifter og distribusjoner, og kommunal virksomhet i saker som omhandlet bygging og filantropi, viste seg ofte som ekstravagant og mangelfull. ⁴⁶

(Paul Vinogradoff. The Cambridge medieval history, Volume 1, The Christian Empire. s. 553)

Keiserne finner ingen annen løsning til å rette opp slike feil enn ved hjelp av kuratorer av ulike slag, kommisjonærer som må ordne opp i tilstanden i frie byer. Ifølge Vinogradoff, fremstår Keiserne på denne måten, mer som allmektige kontrollører som har kontroll på og overvåker alle sine undersåtters gjerninger og gjøremål. For å legemliggjøre et slikt ideal måtte sentralmakten ifølge Vinogradoff, omgi seg med hjelpere og utøvende offiserer, og Hadrian la grunnlaget for en siviltjeneste som var mer omfattende og bedre organisert enn de rudimentære administrative institusjonene i samveldet, og det tidligere imperiet. Senere multipliserte Diokletian og Konstantin antallet byråkratiske organer og satte de sammen til en helhet gjennom konstant tilsyn og jerndisiplin.

Paul Vinogradoff, ser på den sosiale prosessen som fant sted i Romerriket i det fjerde århundre og femte århundre som trekk av tilbakegang og nedgang, men også av fornyelse og renovering, på samme tid. Denne sosiale prosessen påpeker Vinogradoff, ble i stor grad forårsaket av den økte innflytelsen fra lavere klasser, og tilstrømningen av barbarskikker, som utrykte en senkning av kulturnivået. Bury hevder at ofringen av politisk frihet og lokalpatriotisme til sentralisert byråkrati, den rigide beleiringstilstanden og kastelovgivning fra den Konstantinske og Theodosiske epoken, produserte en usunn atmosfære av tvang og underdanighet. Men Vinogradoff påpeker også, at den kristne kirke på denne tiden hevder seg som en makt, ikke bare innenfor det åndelige herredømme, men også innenfor den juridiske og økonomiske sfære. Samfunnet faller ifølge Bury tilbake til en linje med lokalt liv og aristokratisk organisering, men bevegelsen i denne retningen er i

⁴⁶ Vinogradoff, Social and Economic conditions of the Roman Empire in the fourth century. Volume 1, The Cambridge Medieval history. s.554.

henhold til Vinogradoff, ikke bare negativ. Han viser til at krefter dukket opp som i sin videre vekst bidro kraftig i dannelsen av føydalsamfunnet.⁴⁷

Wolf Liebeschuetz hevder at den vedvarende etniske identitetsfølelsen gjennom mange tiår, og til og med gjennom århundrer, er nødvendig for å forklare barbarenes rolle i Romerrikets fall. Liebeschuetz hevder at ifølge Walter Goffarts syn og Peter Browns syn, er barbarenes rolle i transformasjonen av det vestlige Romerriket passiv, de var kun instrumenter ansatt av den keiserlige styresmakten.

Liebeschuetz argumenterer for at hvis barbarføderatene i utgangspunktet var leiesoldater som ønsket en pensjon for sin tjeneste, ville de ha vært fornøyd med en trygg inntekt, av den typen Walter Goffarts modell ville gitt dem. Men Liebeschuetz hevder at hvis de derimot var en gruppe med en sterk følelse av etnisk samhold og solidaritet, en migrerende gens, ville de ønsket mer. Ifølge Liebeschuetz ønsket barbarene et etnisk hjem, og en høy grad av uavhengighet, han hevder at det var dette de store gruppene av barbarer ønsket, og at de fikk det. Wolf Liebeschuetz hevder derfor at den opphetede debatten blant moderne historikere om hvordan oppgjøret med barbarbosettinger ble utført, ikke handler om administrative detaljer, men om de grunnleggende årsakene til slutten på den keiserlige strukturen og transformasjonen av den romerske verden.⁴⁸

Arther Ferrill er enig med den senantikke skolen om at mange betydningsfulle trekk fra Romerriket nok overlevde avsettelsen av den siste vestlige Romerske keiseren Romulus Augustulus i 476. Han påpeker at dette skjedde selvsagt i øst, men at man også i vest kan ha sett store romerske videreføringer i økonomien, i samfunnet og i lovene. Han argumenterer for at forkjemperne for endring, er altfor skarpe når de insisterer på at Romas fall ødela alt Romersk. På samme måte, påpeker Ferrill, ignorerer forkjemperne for kontinuitet altfor ofte det åpenbare faktum at ikke alt romersk overlevde barbarinvasjonene på 400-tallet. Og at betydelige drastiske endringer faktisk skjedde i vest fra år 400 til år 500 e.kr.

⁴⁷ Vinogradoff, *Social and Economic conditions of the Roman Empire in the fourth century*. Volume 1, *The Cambridge Medieval history*. s.567.

⁴⁸ Liebeschuetz, *East and west in Late antiquity*. (Boston. Brill, 2015). s.152-154.

Arther Ferill argumenterer for at det Romerske imperiet i vest falt, men at ikke alle aspekter ved livene til Romerske individer nødvendigvis ble endret av den grunn. Men, Ferrill påpeker at Romas fall som politisk enhet, var en av de viktigste hendelsene i den vestlige verdens historie. Det er ifølge han, kort og godt ikke godt nok, å kun kalle dette fallet for en myte, eller ignorere dets historiske betydning, bare ved å sette søkelys på aspekter ved romersk liv, som overlevde fallet i en eller annen form.

Arther Ferrill henviser til, at den vestlige keiseren og hans generaler ved begynnelsen av 400-tallet hadde en massiv hær på kanskje mer enn 200 000 mann i sin tjeneste, men at denne hæren i 476 var blitt borte. Arther Ferill konkluderer derfor med at ødeleggelsen av Romersk militærmakt i det femte århundre, var den åpenbare årsaken til den romerske regjeringens sammenbrudd i vest.⁴⁹

A.H.M Jones hevder at barbarinvasjoner var hovedårsaken Romerrikets fall i vest. Jones argumenterer med at grunnen til at Romerriket falt i vest og ikke i øst, var at Vestromerriket var mer utsatt for barbarangrep enn det østlige Romerriket. Jones konkluderer avslutningsvis i sin massive studie av det senromerske imperiet, at imperiets indre svakheter ikke kan ha vært viktige faktorer i dets nedgang og fall. Jones hevder at forfall i handel og industri ikke var en årsak til Vestromerrikets fall. Han henviser til at det var en nedgang i jordbruket, og at jord ble tatt ut av dyrking, og i noen tilfeller i svært stor skala, og noen ganger som et direkte resultat av barbarinvasjoner, hevder han. Jones hevder imidlertid at hovedårsaken til nedgangen i jordbruket skyldtes høy skatt på marginalt land, som førte til at det ikke lenger ble dyrket. Jones hevder videre at de høye skattene skyldtes skyltes det enorme militærbudsjettet, og var slik sett et resultat av barbarinvasjonene.

I Motsetning til Adrian Goldsworthy argumenterer A.H.M Jones mot at imperiet falt på grunn av indre borgerkriger og opprør, fordi han hevder at det var færre slike i det fjerde og femte århundrene enn tidligere i imperiets historie.

⁴⁹ Ferill, The fall of the roman Empire. (London. Thames and Hudson. 1997). s.22-23.

Peter Heather påpeker at mange steder etter 476, overlevde den lokale romerskheten ganske bra. Han peker på at faktorer som katolsk kristendom, et latinsk lekfolk, villaer, byer og en mer kompleks form for økonomisk produksjon og vareutveksling, vedvarte, til en viss grad, bortsett fra i Britannia. Peter Heather påpeker, at på tvers av mye av det Romerske vest, overlevde mye av den provinsielle romerske måten å leve på, etter at romerstaten med dens form og strukturer var blitt ødelagt. Heather viser til at det innenfor tradisjonell historiografi ikke var tvil om at året 476 e.kr. markerte i det minste i Vest-Europa, skillet mellom antikkens og middelalderens historie. Heather påpeker at det ikke var noen plutselig, total forandring, og at dette faktum har lagt ny vekt på forestillingen om kontinuitet, på ideen om at den beste måten å forstå historisk utvikling i senromersk og postromerske periode, er å vurdere den i form av organisk evolusjon, snarere enn katastrofe.⁵⁰

Det var ifølge Peter Heather mange som bodde i vest Europa og Nord Afrika som fortsatte å se på seg selv som Romere, på 500-tallet ble romerne fortsatt referert til som en spesifikk gruppe, i de offisielle dokumentene, ikke minst i vestgoternes, østgoternes og i de frankiske kongedømmenes lov-koder. Peter Heather henviser til at det har blant nyere forskning vært forsøkt argumentert for at betegnelsen Romer, manglet reell betydning.

Opprettelsen av kongedømmer på tidligere romersk jord innebar betydelige landlønninger til ikke-romerske militære tilhengere av de nye kongedømmene. Det ble gitt ny mening til forskjellene mellom disse nykommerne og mindre privilegerte Romerske landeiere, og at forskjellene mellom disse gruppene etter hvert utjevnet seg og ble borte, noe som riktignok var en prosess som skjedde over tid, og over flere generasjoner. På bakgrunn av dette synet hevder en del forskere at det derfor eksisterte ekte Romere både i øst og i vest i tiden etter 476. og noen forskere spør seg derfor ifølge Heather, om det i virkelig skjedde et fall i den vestromerske verden.⁵¹

Peter Heather hevder at en slik historisk vektlegging er nødvendige som reaksjoner på gammel historiografisk ortodoksi. Peter Heather er enig i at Romerriket representerte en høyere samfunnsorden hvis bortgang måtte føre til nedgang. Men å gjøre et minimalistisk

⁵⁰ Heather, *The fall of the Roman Empire*. (Oxford. Oxford university Press). 50

⁵¹ Heather, *The fall of the Roman Empire*. (Oxford. Oxford university Press). 431-432.

syn ut av den romerske statens bortgang er også i henhold til Peter Heather et feil syn. Det var et falleferdig byggverk hevder han, å styre et så stort område med en primitiv kommunikasjon og et primitivt byråkrati kunne det neppe gått annerledes, hevder han. Lokal Korrupsjon, sporadisk rettshåndhevelse, og mye makt hos lokaleelitene. Men fordi romerstaten var en lenge etablert ettpartistat, klarte den å endre reglene for hvordan liv i lokalsamfunnene skulle leves. på. Dette manifesterte seg i de ulike prosessene som i henhold til Peter Heather litt misvisende har fått merkelappen romanisering.

Bryan Ward Perkins påpeker at hans egen oppfatning av romersk sivilisasjon og dens undergang, er svært materiell. Noe som kan gjøre den upopulær blant nåtidens forskere, hevder han.

Ward Perkins påpeker at i stedet for å studere de komplekse økonomiske systemene som opprettholdt den sofistikerte romerske verden og dens endelige død, foretrekker nåtidens forskere heller å sette søkelys på asketiske helgener i den senromerske og postromerske verden som er veldig fasjonabelt innenfor senantikke studier. Etter at begeistringen for marxistisk historie falt, etter kommunismens bortfall, ser det ut til ifølge Ward Perkins at historikere flest ser ut til å ha trukket seg tilbake fra økonomisk historie, i stedet for å søke andre måter å studere den på, og forsøke å forstå dens betydning. Ward Perkins viser til at den nye senantikke tilnærmingen er fasinert av religionshistorien. Perkins tenker seg at vår moderne tid kan ha vært med på å forme den spesielle måten senantikkens religion nå studeres på, særlig i USA. Perkins påpeker at denne nye senantikke tilnærmingen, som han ellers mener er moderne, ikke er den tradisjonelle måten å studere senantikkens religion på, som han ellers mener fortsatt praktiseres for eksempel i deler av det katolske Europa og som karakteriseres av en omhyggelig rekonstruksjon av autorative tekster og av forskning på religiøse institusjoner, som pavedømmet og av ortodokse strukturer og trosretninger. Ward Perkins påpeker derimot at de religiøse skikkelsene som karakteriseres i den nye senantikke tilnærmingen, ikke er paver og biskoper og konsiler som bestemmer doktriner eller utviklet liturgien, men karismatiske asketer, og intellektuelle, isolert, eller i små samfunn, som finner sin vei til Gud, på en svært individualistisk, snarere, enn på en institusjonell og formalisert måte.

(Ward Perkins, Bryan. S. 179)

Perkins påpeker i boken sin, at selv om han tror de nye holdningene til barbarinvasjonene, og om transformasjonen av den antikke verden, som en fredelig innkvartering av de germanske folkene inn i det vestlige romerske imperiet, er feil, så er han positiv til at den korrigerer myten om at vestens fall var en nedadgående og ideologisk kamp mellom to forente krefter, romere og Barbarer. Ward- Perkins anerkjenner at det i sannhet var rikelig med rom for allianser og for en viss grad av tilpasning, mellom de germanske stammefolkene og de innfødte romerne, og både romere og barbarer var like ofte i krig seg imellom som de var med hverandre. Men, på den annen side hevder Ward-Perkins at å stoppe på dette punktet, er omtrent like kortsynt som å sette søkelyset på graden av samarbeid og tilpasning som fant sted i det tyskorkkuperte Frankrike under andre verdenskrig, og argumentere ut fra dette at den tyske tilstedeværelsen var smertefri, og ukontroversiell. Ward Perkins understreker at det finnes rikelig med bevis fra det femte og sjette århundre at de germanske invasjonene av Romerriket var smertefulle og krevende og krevde vanskelige tilpasninger. (Ward Perkins, Bryan. 2005, s.181).

Brian Ward-Perkins viser til at den nye oppfattingen om en lang senantikkk etter hans syn, har mer favør enn teorien om en fredelig barbarovertagelse av den Vestromerske verden. Ward- Perkins påpeker at det definitivt har vært formålstjenlig å forske på perioden fra det femte til det åttende århundret, som en del av senantikken, heller enn som en del av middelalderen, også i vesten hvor Ward-Perkins selv har påpekt at en slik modell av en fortsettende lang og blomstrende senantikkk periode passer veldig dårlig. Spesielt nyttig er det ifølge Ward-Perkins at senantikkk og senantikken er relativt nye formuleringer som ennå ikke har gått inn i populær bruk, og har ifølge Ward-Perkins derfor blitt spart for den rike tilveksten av villedende betydninger som middelalderen eller den mørke middelalderen har blitt påført. Ward-Perkins påpeker at den senantikke tilnærmingen også har andre fordeler. Han henviser til at den antikke verden har en tendens til å bli sett på som en helhet, og at historikere som studerer den ofte er godt informert om trender som påvirket hele imperiet, og bruker sammenligninger og kontraster til å påpeke hva som er spesifikt angående en

bestemt region. Dette brede og inkluderende synet, snevres imidlertid inn med en gang de går inn i middelalderen, påpeker Ward-Perkins. Han viser til at han har blitt overrasket over hvor lite fremragende forskere i postromerske Italia og Britannia vet om det nærliggende frankiske kongedømmet, til tross for rikdommen av kilder som er tilgjengelig.

Middelalderstudier har ifølge Ward-Perkins hatt en tendens til å bevege seg bakover fra nåtiden, på jakt etter opprinnelsen til de Europeiske nasjonalstatene, og ut fra dette har de ifølge Ward-Perkins, ofte blitt ganske sneversynte i sitt fokus. Den senantikke tilnærmingen som beveger seg fremover fra den romerske verden, tilbyr i henhold til Ward-Perkins, et mye bredere og mer kosmopolitisk bilde.⁵²

Bryan Ward-Perkins påpeker at han forsvarer historikerens rett til å bruke ord som sivilisasjon og krise, men at disse ordene må brukes med forsiktighet og presisjon, fordi disse begrepene er svært omstridte. Derimot hevder Ward-Perkins, at han undrer seg mer over at ordet «nedgang» har blitt så omstridt i historieskrivningen, når begrepet «å stige opp», brukes hele tiden, uten at noen reagerer. Ifølge Ward-Perkins, så er nåtidens historieforskere mer komfortable med å diskutere «fremveksten» av det ene eller det andre, fordi det ifølge Ward-Perkins ikke finnes noen risiko i dette vokabularet for at noen blir kritisert, eller at en negativ verdivurdering blir gjort. Det er ifølge Ward-Perkins snarere tvert imot. Ward-Perkins påpeker at han anser dette som hovedproblemet med den nye måten å se slutten av den antikke verden på. Alle vanskeligheter og feil blir glattet ut, til en jevn, og hovedsakelig positiv transformasjon av samfunnet. De germanske inntrengerne blir fredelig innkvartert i de romerske provinsene, og kulturen i Vestromerriket utvikler seg sakte til nye former. Ingenting går noen gang galt i denne visjonen av fortiden, det finnes ingen alvorlige eller nedadgående vendinger, eller brå endringer, eller fullstendige brudd, snarere beveger alt seg fremover langs en jevn sti eller på en litt stigende bane, i henhold til denne moderne måten å se slutten på den antikke verden på.

Bryan Ward Perkins Påpeker at han anser dette synet på hva som skjedde i den senromerske verden som begrensende. Og han påpeker at han heller ikke synes dette synet passer med

⁵² Ward-Perkins, *The Fall of Rome and the end of civilization*. United Kingdom. (Oxford university Press. 2005). s. 179-182.

de bevisene som er tilgjengelige, og at de som hevder et slikt syn unnlater å reflektere nøyaktig over hva som skjedde i den vestlige halvdelen av imperiet. Etter Ward-Perkins mening så var 400-tallet vitne til en dyp militær og politisk krise, som ble forårsaket av den voldelige maktovertakelsen og overtakelse av rikdom av barbarinntrengere. Ward-Perkins hevder at den Romerske befolkningen til en viss grad klarte å tilpasse seg disse nye forholdene, men han hevder samtidig at denne justeringen ble oppnådd under svært vanskelige omstendigheter. Ward-Perkins påpeker at han også tror at de de post-romerske århundrene så en drastisk nedgang i økonomisk raffinement og velstand, med innvirkning på hele samfunnet, fra landbruksproduksjon til høykultur, og fra bønder til konger. Det er ifølge Ward-Perkins også svært sannsynlig at befolkningen i postromersk tid falt dramatisk, og temmelig sikkert at den utbredte spredningen av kvalitetsvarer opphørte. Han viser til at sofistikerte kulturelle verktøy som bruken av skriving forsvant helt i noen regioner, og ble svært begrenset i alle andre.

Bryan Ward Perkins hevder at den nye senantikke tilnærmingen er så begrenset av sitt religiøse fokus at den tar villedende feil. Men Perkins påpeker samtidig at hans bekymring for den nye senantikke tilnærmingen strekker seg mye dypere enn dette. Han tror også at det ligger en reel fare for nåtiden i en tilnærmingsmodell som eksplisitt tar sikte på å eliminere all krise og all nedgang. Perkins henviser til at han mener at slutten på det romerske vestriket var vitne til grusomheter og forflytninger som det ikke er forunt noe menneske å gjennomleve. Og at det ødela en kompleks sivilisasjon og kastet innbyggerne i Vestromerriket tilbake til en levestandard som var typisk for forhistorisk tid.

Ward- Perkins viser til at Romerne før Vestromerrikets fall var like selvsikre som oss som lever i vår moderne verden i dag, på at deres verden ville fortsette i det vesentlige uforandret. De tok ifølge Ward- Perkins feil. Perkins påpeker at vi gjør klokt i å ikke gjenta deres selvtilfredshet. (Ward-Perkins, Bryan. 2005 s. 181).⁵³

J. B. Bury hevder at utsagnet om at hendelsene i 476 e.kr. som vanligvis har blitt betegnet som det vestlige imperiets fall er unøyaktig og uheldig, han hevder dette utsagnet setter endringene som skjedde i et falskt lys. J. B. Bury hevder at intet imperium falt i 476, fordi det

⁵³ Ward-Perkins, The Fall of Rome and the end of civilization. United Kingdom. Oxford University Press. 2005. 181.

ikke fantes noe vestlig imperium på dette tidspunktet som kunne falle. Det eksisterte i henhold til Bury, bare et Romersk imperium som noen ganger ble styrt av to eller flere keisere. Bury hevder at uttrykket Vestromerrikets fall i 476, er et uttrykk som kun er beleilig for å betegne hva samtlige forfattere noen ganger har kalt det Hesperianske riket (Hesperium Regnum), som henviser til provinsene som hadde vært siden Theodosius 1s, død, generelt under en separat regjering av en keiser bosatt i Italia, og at alt som menes med dette er slutten på denne linjen med vestlige keisere. Det kan ifølge Bury påpekes at 480 i stedet er den betydningsfulle datoen. For ifølge J.B. Bury, så var Julius Nepos som døde dette året den siste legitime keiseren i Vestromerriket. Bury argumenterer for at Romulus Augustulus kun var en usurpator eller tronraner. Bury poengterer at fra et konstitusjonelt synspunkt, var Odovakar etterfølgeren til Ricimer, og at situasjonen som ble skapt på grunnlag av hendelsene i 476 e.kr, var i dette henseende lik situasjonen som ble til i intervallene mellom regimene til keiserne som var innsatt av Ricimer. Bury, hevder at hvis det etter Honorius død ikke hadde vært noen Valentinian til å etterfølge ham, og hvis Theodosius II, hadde utøvd overherredømme over de vestlige provinsene, og hvis ingen andre keisere hadde blitt opprettet igjen før de vestlige provinsene hadde havnet under innflytelse av Germanske herskere, ville ingen i henhold til Bury, ha snakket om Det vestlige Romerrikets fall. Ifølge Bury, kom vesten til slutt under overherredømmet til keiseren som regjerte i Østromerriket. Bury kaller hendelsen i 476, for den italienske revolusjonen. Han hevder denne italienske revolusjonen i 476, var en svært bevegelig hendelse, selv om han påpeker at den har blitt feilaktig beskrevet. Han henviser til at denne italienske revolusjonen er fremtredende som et viktig stadium i prosessen med oppstyking av imperiet. Den tilhører den samme katalogen av kronologiske datoer som inkluderer år 418 e.kr. da Honorius bosatte Goterne i Aquitaine, og år 435 e-kr. Da Valentinian avsto afrikanske land til Vandalene. I 476, ble ifølge Bury dette samme prinsippet om oppløsning først anvendt på Italia. Bury påpeker at bosetningen av Odovakars østgermanere, begynte prosessen der italiensk jord skulle passeres i hendene på Østgoterne og Langobardene, frankerne og normannerne. Og ifølge Bury, understreket Odovakars kongetittel betydningen av denne endringen.⁵⁴

⁵⁴ Mortimer chambers, *The Fall of Rome: can it be explained?* (New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963) s.19.

Edvard Gibbons påstand om kristendommen som årsak til Vestromerrikets nedgang og fall kan problematiseres ut fra at kristendommen hadde like sterkt feste i det østlige imperiet som i det vestlige, og at det østlige imperiet også var preget av flere teologiske konflikter enn det vestlige imperiet, men likevel overlevde frem til 1453, slik Peter Heather argumenterer for.

Guy Halsall og Bryan Ward-Perkins vektlegger forskjellig i hva de anser som hovedårsaken til vestrikets fall- Mens Ward-Perkins Vektlegger voldelige Barbarinvasjoner som hovedårsak til det vestlige Romerske imperiets fall, vektlegger Guy Halsall motsatt av Ward- Perkins, at Vestromerrikets fall tvert imot skapte barbarinvasjonen, og ikke omvendt slik Perkins hevder.

Til forskjell fra Guy Halsall vektlegger Bryan Ward Perkins for det meste ytre årsaker til Vestromerrikets fall, altså barbarinvasjonene.

De interne elementene som Ward-Perkins mener sto bak Romerrikets suksess, som også til en viss grad kan ha bidratt til dets nedgang, var imperiets økonomiske velstand på bakgrunn av beskatning, fordi Keiserriket var avhengig av en profesjonell hær, som beskyttet det, som igjen var avhengig av tilstrekkelig finansiering. Ward- Perkins viser til at, som i en moderne stat, finansierte skattebidraget fra titalls millioner ubevæpnede undersåtter et eliteforsvarskorps av heltidskrigere. Han henviser til at hærens styrke var nært knyttet til dette skattegrunnlaget. Ward-Perkins påpeker at militære utgifter var den klart største posten i det keiserlige budsjettet. Og at keiserrikets militære kapasitet derfor var avhengig av umiddelbar tilgang til skattepliktig formue. På den annen side viser Ward-Perkins til, at det inntil ganske nylig har vært antatt at hele keiserrikets økonomi var i alvorlig nedgang i løpet av det tredje og fjerde århundrer, med en nedgang i befolkningstallet og en del landområder som gikk ut av bruk. Dette er faktorer som ifølge Ward-Perkins utvilsomt ville svekket Romerrikets skattegrunnlag, og dermed svekket imperiets militære evne lenge før invasjonstiden. Ward- Perkins Påpeker at arkeologisk arbeid i tiden etter andre verdenskrig i økende grad har skapt alvorlig tvil om denne tolkningen. Bryan Ward- Perkins henviser til at i det meste av middelhavsregionen og i deler av vesten har utgravninger og undersøkelser i

nyere tid funnet avgjørende bevis på en blomstrende økonomi under det senromerske imperiet, med en rikelig og utbredt landlig og urban velstand.⁵⁵

Ward- Perkins påpeker at bildet er mer variert og mindre oversiktlig i Vestromerriket enn i den østlige middelhavsregionen. Ward Perkins påpeker at noen provinser inkludert mye av det sentrale Italia og deler av Gallia, synes å ha vært i tilbakegang på 200 og 300 tallet, fra et høydepunkt av velvære i det tidlige keiserriket. Men andre vestlige provinser inkludert nord - Afrika gjorde det derimot veldig bra. Bryan Ward-Perkins tror imidlertid at en eventuell nedgang ikke var overveldende. Ward-Perkins tror imperiet fortsatt var veldig sterkt og mektig på slutten av 300-tallet, men at den alvorlige katastrofen på 400-tallet endret dette. Bryan-Ward Perkins hevder at de relativt godartede forholdene på 300-tallet i Vestromerriket, forsvant raskt i det første tiåret av 400-tallet, som en konsekvens av barbarinvasjon.

I debatten blant historikere om når styrken til den vestlige hæren avtok, antar Bryan Ward-Perkins at kaoset på 400-tallet forårsaket et plutselig og dramatisk fall i det vestlige keiserrikets skatteinntekter, som dermed førte til et kutt i militære utgifter og evner.⁵⁶

I henhold til Guy Halsall derimot, så falt ikke Vestromerrikets på grunn av barbarmigrasjoner, slik Ward-Perkins hevder, men tvert imot produserte Vestromerrikets fall barbarmigrasjonene, og ikke omvendt. Guy Halsall begrunner dette synet med at omstendighetene som gjorde den tidlige romerske perioden helt eksepsjonell, opphørte å gjelde på 200-tallet. Guy Halsall argumenterer for at det senromerske Vest-Europa i økende grad ble sosialt og økonomisk fragmentert og dermed vanskelig å styre. Og at det ble vedtatt en løsning som baserte seg på en bestemt form for styre og forvaltning med patron-klient system i ulike former, for å binde de perifere delene av imperiet til sentrum. De romerske og ikke-romerske barbarverdener var ifølge Guy Halsall uløselig knyttet sammen med det Romerske imperiet. Guy Halsall argumenterer for at barbarsamfunnene i det sene keiserrikets periode var økonomisk og politisk avhengig av å ha et spesielt forhold til det

⁵⁵ Ward-Perkins, The fall of Rome and the end of civilization. (United Kingdom. Oxford university Press. 2005).s. 41-42.

⁵⁶ Ward-Perkins, The Fall of Rome and the end of civilization. (United Kingdom. Oxford university Press. 2005). s.43

romerske imperiet. Og da det keiserlige styret endret karakter rundt år 400. e.kr. forårsaket dette sosialt og politisk stress ifølge Halsall, spesielt i de nordvestlige provinsene og i barbarterritoriene. Dette stresset skapte ifølge Halsall, politiske vakuum på lokalt og regionalt nivå, i det vestlige imperiet, som ikke-romerske politiske, sosiale og militære enheter ble trukket inn i. På samme tid og uløselig knyttet til denne utviklingen drev den også ifølge Halsall bevegelsen av politiske fraksjoner fra Barbarikum inn i imperiet, selv om andre aspekter av romersk identitet ifølge Guy Halsall ble opprettholdt. Den ideologiske oppgivelsen av Roma og begrepene imperium, sivilisasjon, og barbari, var imidlertid i henhold til Halsall aldri lett, og barbarene kunne ikke fastsette et alternativ før imperiets politiske undergang.⁵⁷(Halsall. Guy. S.34)

En historiker som vektlegger indre faktorer av nedgang fall er Arthur E.R. Boak

Arthur E.R. Boak argumenterer for, ut fra egen overbevisning, om at han presenterer overbevisende grunner, delvis på grunnlag av samtidens beviser, og delvis fra styrken av utdrag trukket fra menneskers demografiske historier, til å hevde at det hadde utviklet seg en mangel på arbeidskraft i det senromerske imperiet, så tidlig som i siste fjerdedel av det andre århundre.

Teorier om nedgang i Jordbruk industriproduksjon og kapital

Den uunngåelige ledsagelsen av befolkningsnedgangen var i henhold til Arthur Boak, naturlig nok en nedgang i arbeidskraften, som var tilgjengelig for landbruket, industri og offentlige tjenester. Denne tilstanden ble ifølge Arthur Boak, mer og mer akutt fra slutten av 200-tallet til 400-tallet, samtidig var det en tilsvarende nedgang i jordbruk og industriproduksjon. Det ville ifølge Arthur Boak, være overilt å si at dette skyldtes mangel på arbeidskraft, siden den økonomiske politikken i det senromerske imperiet i henhold til Arthur Boak, utvilsomt spilte en betydelig rolle i å forhindre oppbygging av velstand. Arthur Boak påpeker at han mener nedgangen i kapitalformue hos enkeltpersoner også var en faktor av betydning. Arthur Boak hevder at det generelt, både i landbruket og i industrien, var en helt klar sammenheng

⁵⁷ Halsall, Barbarian Migrations and the Roman west 376-568. (United Kingdom. Cambridge university Press. 2009. s. 34).

mellom antallet arbeidere og produksjonsmengden. Arthur Boak henviser til at mangel på landbruksproduksjon, i sin tur reagerte på befolkningens evne til å opprettholde seg selv. Ifølge Arthur E.R. Boak, så produserte alle disse faktorene, tatt i betraktning, en generell tilstand av utarming, som i henhold til Arthur Boak, gir den grunnleggende forklaringen på den sosiale og økonomiske politikken i det senromerske imperiet, hevder han. Boak viser til at historikere har hevdet at det ikke var mangel på rekrutter, men mangel på militær moral blant Romerne som førte til at keiserne i så stor grad var avhengig av barbarer. Arthur Boak påpeker at det under rekrutteringssystemet som ble praktisert utvilsomt var en tendens til at landeiere leverte rekrutter med dårlig fysikk, og som manglet de nødvendige militære kvalitetene. Boak Påpeker at det også utvilsomt ble praktisert mye selvskading for å unngå militærtjeneste. Og desertinger var hevder Boak, altfor hyppige. Gallerne derimot utgjorde utmerkede soldater, og det samme var illyrerne. Problemet var derimot, hevder Boak, at det ikke var nok av dem, Boak viser til at Vegetius peker på nedgang i befolkningen heller enn motvilje mot militært liv forårsaket av urbanisering. Han viser til at ikke bare krevde keiserne en stor stående hær, for å støtte deres autoritet i imperiet, og forsvare dem mot angrep utenfra, men de måtte også påpeker Boak, opprettholde et system av sivil regjering, tilstrekkelig for rettspleie, og fremfor alt for innsamling av skatter som var nødvendige for å dekke statens militære og sivile utgifter, og dette resulterte ifølge Boak, fremveksten av et svært sentralisert byråkrati.

Men Boak argumenterer for at til tross for disse bosetningene, fortsatte mangelen på arbeidskraft til den romerske hæren, og dette kombinert med minkende inntekter, førte i henhold til Arthur E.R. Boak, til at staten tydde til subsidiering av faktisk autonome men nominelt avhengige barbarstammer, som føderale allierte, under forpliktelsen til å forsvare Romerrikets grenser, Den romerske regjeringens manglende evne til å hindre bosettingen av disse allierte, så vel som andre inntrengere i imperiet, kombinert med overføringen av kommandoen over hæren i vest i hendene barbakonge-makere var ifølge Arthur E.R. Boak, den umiddelbare årsaken til oppløsningen av det vestlige romerske imperiet. Det ville ifølge Arthur Boak vært nytteløst å tenke på å erstatte dette med et desentralisert system, som

kunne ha vært mindre kostnadskrevende, men fra keiserens synspunkt, mindre effektivt og mindre underlagt tilsyn og kontroll. Ettersom dette ifølge Arthur Boak var forsøket på å tvinge frem de økonomiske og sosiale reformene, og trekke ut så store inntekter som mulig fra sivilbefolkningen, førte det til økt bruk av avdelinger i byråkratiet, og også til en økning i antallet ansatte i embetsverket, påpeker Boak. Dette hevder Arthur Boak sammenfalt med at keiserlige slaver og frigitte slaver ble erstattet av lønnede personer av fri fødsel, en politikk som hadde begynt under det tidlige imperiet og hadde blitt fremskyndet av nedgangen i antallet av tilgjengelige slaver.⁵⁸

Arthur Boak påpeker at han ikke kan anslå i hvilken grad dette førte til en belastning for sivilbefolkningen, men han hevder at det nok økte antallet ikke-produsenter, og økte kostnaden for den keiserlige regjeringen. Dette gjorde ifølge Arthur Boak, skattebetalernes byrde enda tyngre, og under de synkende økonomiske forholdene førte det i henhold til Arthur Boak, til ytterligere utarming.

(Arthur Boak, *The fall of Rome*. s. 25)

Arthur Boak påpeker at han er uenig med dem som hevder at nedgangen i landbruksproduksjonen skyldtes en kombinasjon av jordutmattelse som påvirket keiserriket som helhet. Han påpeker at Hellas, den italienske halvøya, og Sicilia hadde lidd sterkt av jorderosjon, og påfølgende jordutarming, noe han påpeker var en viktig faktor i nedgangen i jordbruket og nedgangen i befolkningen på landsbygda i disse områdene. Men han hevder på den annen side til at ingen slik tilstand har blitt påvist for Po-dalen, Rhinen og Donaus landområder, heller ikke i Gallia Britannia og Nord-Afrika, eller til og med for Spania, selv om han påpeker at det er mulig at det hadde begynt å påvirke deler av denne halvøya. Arthur Boak påpeker at i lys av dagens kunnskap om jordforholdene i det senromerske imperiet, om manglende arbeidskraft på landsbygda og manglende evne til å utvikle bedre metoder for dyrking og forbedret landbruksmaskiner som kunne ha kompensert for nedgangen i arbeidskraft. Stilt overfor denne mangelen på entreprenører og arbeidere, tydde den keiserlige regjeringen ifølge Arthur Boak, til verneplikt, ved å utvikle til ytterpunktet et

⁵⁸ Chambers, *The fall of Rome: can it be explained*. (New York. Holt, Rinehart. 1963). s. 24

prinsipp om offentlig forpliktelse for både personer og eiendommer, bant de den offentlige tjenesten, kapital, og personer som ble ansett som essensielle for innkreving av avgifter av alle slag, og riktig håndtering av ulike typer offentlige forsyninger, de kommunale styremedlemmene, skipseierne, og transportarbeiderne, samt lignende sammenslutninger av kjøpmenn og andre som var engasjert i foredling eller salg av korn vin og olje og ulike slags kjøtt for Roma, fant seg redusert til status som ufrivillige statsansatte. Som medlem av disse lagene eller sammenslutningene ble de i henhold til Arthur Boak, tvunget til å tjene staten, enten uten eller i beste fall med utilstrekkelig kompensasjon. Arthur Boak hevder at den samme grunnleggende faktoren, mangelen på arbeidskraft til offentlig tjeneste, førte til at medlemmene av de kommunale økonomiske sammenslutningene over hele keiserriket, og deres kapital, ble presset inn i offentlig tjeneste. De umiddelbare årsakene kunne ifølge Arthur Boak, variere fra en type sammenslutning til en annen, men i alle tilfeller var den underliggende årsaken ifølge Arthur Boak, en faktisk eller fryktet mangel på personell til tjenester som den keiserlige regjeringen anså som nødvendig for rett vedlikehold av kommunalt liv, eller for den delen som kommunene måtte spille i hele systemet med lokal, provinsiell, og keiserlig administrasjon. Denne forpliktelsen ble utvidet til og med til sammenslutningene av skuespillere, hvis medlemmer i henhold til Arthur Boak var bundet like strengt snekkerne, murerne og teppemakerne, som fungerte som de kommunale brigadene. Den eneste forskjellen mellom tilstanden til disse lokale sammenslutningene og det tilstanden til de som tjente behovet til det urbane Roma, var i henhold til Arthur Boak, at deres tjenester ikke var like kontinuerlig etterspurt. De fleste av deres tjeneste måtte ifølge Boak, utføres uten kompensasjon. Arthur Boak påpeker, at i tillegg ble alle som var engasjert i handel og industri, utsatt for en tyngende skatt, som ble samlet inn i gull og sølvpenge. Boak hevder at et annet resultat av mangel og usikkerhet i produksjon, var statens overtakelse av produksjonen av gårder og av våpen og i større grad klær til hæren. Dette ytterligere inngrepet på det private foretaksområdet kan ifølge Arthur Boak, ha vært motivert av et ønske om å opprettholde et styringsmonopol på krigsvåpen, som et middel til å kontrollere brigade og opprør. Arthur Boak påpeker at når dette kom i hælene på den økonomiske kollapsen på 200-tallet, finner det ifølge Boak, sin hovedforklaring i private produsenters manglende evne til å dekke den keiserlige regjeringens behov, på dette produksjonsområdet. Arthur Boak påpeker at på den annen side, så var statens monopol på

produksjon av visse typer silkevarer og lilla fargestoffer, et resultat av mangel på produksjon, som et resultat for å reservere for medlemmer av det keiserlige hoffet, og høye embetsmenn bruken av silkeklær, og også det lilla fargestoffet som hadde begynt å bli assosiert med autokrati. Arthur Boak påpeker at dette var i overenstemmelse med hensikten om å vektlegge den keiserlige husholdningens hellighet. Og den store kløften som skilte keiseren fra resten av befolkningen. Boak påpeker at siden tilførselen av silke i middelhavsområdet før importen av silkeorm fra Kina, i midten av 500-tallet var svært begrenset, var monopolet på produksjon av silkevarer lett å etablere og vedlikeholde. Arthur Boak hevder at i likhet med monopolet av produksjonen av røde fargestoffer fra visse arter av skalldyr, som synes å ha blitt knappe, hadde silkeproduksjon liten påvirkning på økonomien i det vestlige imperiet. Arthur Boak påpeker derimot at den keiserlige regjeringen møtte vanskeligheter i driften av disse foretakene, som følge av mangel på arbeidskraft. I sin desperasjon etter å opprettholde produksjonen følte den keiserlige regjeringen seg tvunget til å ty til å pålegge ansatte en permanent arvelig forpliktelse. Etter å ha sporet den delen av arbeidskrafts-mangelen, som bestemte den militære og økonomiske politikken i det senromerske riket, gjør Arthur Boak en overveielse av effekten denne politikken fikk på situasjonen til innbyggerne i det senromerske riket og om økning av produksjon og velstand kunne gjenopprettes. Arthur Boak påpeker at gjenopprettelsen av mer fredelige indre forhold på begynnelsen av 300-tallet, førte utvilsomt til midlertidig forbedring av landbruk i enkelte områder og til fremveksten av noen nye bysentre, og denne forbedringen fungerte i henhold til Boak, naturligvis som et brudd på befolkningsnedgangen. Men, påpeker Arthur Boak, så var dette dessverre verken generelt eller vedvarende. Den knusende belastningen av beskatning og obligatoriske styringstjenester, viste seg ifølge Boak, å være for stor for de produserende klassene å støtte. De hadde ikke mulighet til til å oppdra og støtte familier, til å opprettholde eller øke antallet fra en generasjon til den neste. Livene deres var, hevder Arthur Boak, så tunge, at hver av de obligatoriske yrkesgruppene forsøkte å unnslippe sin status. Og hæren embetsverket og presteskapet virket i henhold til Arthur Boak, som tilfluktsteder for mange.

(Arthur Boak. 1968, s. 26) Arthur Boak påpeker at det muligens kan spørres hvorfor ikke den omfattende bosettingen av germanske folk i imperiet befolkningsutviklingen på den romerske landsbygda? Arthur Boak påpeker at de muligens gjorde det i noen distrikter, og

under korte perioder, mange steder var nybyggerne tallrike nok på landsbygda, men det er ifølge Boak, ingen bevis for noen permanente fordelaktige effecter, og selv etter bosettingen av de største stammene av erobrende barbarer, fortsatte den nedadgående trenden i henhold til Arthur Boak.

(Arthur, Boak, s. 28) ⁵⁹

Teorier om befolkningsnedgang

Arthur Boak påpeker, at Germanerne hadde på samme måte som de andre folkeslagene i antikken, en høy spedbarnsdødelighet, og en lav gjennomsnittlig levetid, som holdt befolkningsraten nede. Han hevder videre, at mange av de germanerne som ble bosatt som kolonier på eiendommene til landeiere ikke var langt unna å leve liv i slaveri.

Boak påpeker, at slik de romerske bøndene var knyttet til jorda, kom disse germanerne til å merke et dobbelt press fra sine landeiere og fra staten, og andelene av deres avlinger ble redusert til livsopphold. Og dette gav i henhold til Arthur Boak, ingen oppmuntring til familieoppdragelse, men oppmuntret heller til å forlate landområdene hvor de levde som slaver, til liv som landeveisrøvere. Å slutte seg til bander av barbar-røvere, var for mange slike germanere å foretrekke, fremfor det utakknemlige slitet de hadde blitt dømt til.

Arthur Boak påpeker at de som var bosatt i grupper på statlig landområder, med obligatorisk krav om å gi rekrutter til den romerske hæren, heller ikke var i stand ut fra sin livsstil å oppdra et stort antall av avkom, og deres gjennomsnittlige levetid, falt i henhold til Arthur Boak, uten tvil godt under nivået til de som ikke var engasjert i militærtjeneste.

Arthur Boak påpeker at den stadige økende mangelen på rekrutter viser at de ikke var særlig produktive. Han hevder dette indikerer at soldatsønner, og veteraner var forpliktet til å følge farsyrket. Boak understreker at i århundrer etter bosettingene av de større barbarstammene som vestgotere, Burgundere, Frankere, osv. ser det heller ikke ut som om noen befolkningsvekst fant sted. ⁶⁰

⁵⁹ Chambers, the Fall of Rome: Can it be explained? (New York. Holt, Rinehart. 1963) s.25-28

⁶⁰ Chambers, The fall of Rome: Can it be explained? (New York. Holt, Rinehart, and Winston. 1963). s. 28.

En Bredere Tilnærming til transformasjon av den antikke verden

Hvis man vektlegger en bredere tilnærming hvor man i stedet for å understreke splittelsene og bruddene, kan se både det vestlige og østlige Romerske imperiene som tilhørende den lengre europeiske og Middelhavsregionens historie, kan denne typen tilnærming ifølge Averil Cameron ha fordeler av å ta tankene bort fra det overdebatterte spørsmålet om den klassiske antikkens bortgang, og i stedet sette oss i stand til å se på spørsmål om bosetning, klima og politisk organisering over en lengre periode.⁶¹ (Averil, Cameron, *The Later Roman Empire*. s. 192).

A.H.M Jones argumenterer derimot for at det vestlige imperiet ikke kollapset inn i sin egen grav på grunn av indre forfall slik noen historikere har hevdet. Jones argumenterer for at de fleste av de interne svakhetene som disse historikerne henviser til, var felles for både de østlige og vestlige delene av keiserriket. Kristendommen kan ifølge Jones ikke ha svekket imperiet fra innsiden i en slik grad at dette førte til det vestlige imperiets fall, siden den kristne religionen i henhold til Jones sto sterkere i øst enn i vest, og vestriket falt mens østriket ble stående. Byråkratiets ondskap, sosial rigiditet av det økonomiske systemet var alle faktorer som også var til stede i det østlige imperiet i like stor grad som i vest. Jones argumenterer derfor for at hovedårsaken til at Vestromerriket falt og Østromerriket ble stående skyltes at Østromerriket var mindre sårbar for barbarangrep enn det vestlige Romerriket. Jones hevder også at nedgangen i handel og industri ikke var en årsak til det vestlige Romerrikets fall, det var i henhold til A.H.M Jones en nedgang i landbruk og en del land ble ikke lenger dyrket. Jones hevder derimot at årsaken til nedgangen i landbruket skyltes høye skatte og avgifter, som var forårsaket av det store militærbudsjettet, som i henhold til A.H.M Jones, indirekte var et resultat av barbarinvasjonene.

Neil Christie viser til at han i sine studier av den senromerske verden, både gjør bruk av historiske kilder og arkeologiske bevis. Han hevder på sin side at arkeologien avslører at

⁶¹ Cameron, *The Later Roman Empire*. (London, Fontana Press. 1993). s. 192.

mange endringer i det senromerske imperiet var langsomme, og skjedde over generasjoner, og avslører en progressiv utvikling og devolusjon av det vestlige imperiet i de senromerske århundrene. Neil Christie påpeker at vi ofte fra vårt ståsted selvfølgelig betegner disse som de siste århundrer av romersk styre. Neil Christie hevder at datidens mennesker ikke tenkte på et slikt tidsforløp, men hovedsakelig bare observerte de pågående endringer som fant sted i deres egne områder, og ansiktene og ordene på myntene og prisene på markedene. Det er i henhold til Neil Christie naturlig å se hendelsene på 400-tallet som, forvirrede, og katastrofale, med ulike trussel- grupper som dukket opp, og romerske hærer som ikke svarer på ordre, og usurpatorer som distraherer og forstyrrer imperiet, og barbaregrupper som i ulik grad aksepteres og bosettes og utnyttes kun til delvis suksess for Romerriket.

Den progressive avhengigheten av ikke-romerske tropper, som en del av vilkårene for å bosette grupper av ikke-romere på romersk territorium, var også i henhold til Neil Christie, begrenset. Men eskaleringen av barbarbosettingene i form av større grupper fra 300-tallet og fremover, og en feil av den romerske staten i å spre og overse grupper var ifølge Neil Christie, grunnleggende årsaker til de store problemene på 400-tallet. Christie ser på samhörigheten mellom store grupper som vestgotere, selv om deres identiteter kunne ifølge Christie kunne omformuleres gjennom innlemmelse av nye grupper eller forskjellige ledere, virket i henhold til Christie, mot romersk overlegenhet. Neil Christie påpeker at press fra andre steder, og konflikt mellom den østlige delen og den vestlige delen av imperiet, reduserte ytterligere effektive reaksjoner, tydeligst under fremtredelsen til Attila og Alarik. En manglende evne til å møte den samtidige trusselen fra vandaler og Svebere i Rhinsonen, og disse maktenes opprettholdelse av gruppestørrelse og identitet tvang ifølge Christie, de Romerske myndighetene til å akseptere disse folkegruppene som de var, til tross for forsøk på å sette de ulike barbargruppene opp mot hverandre, som for eksempel romere og vestgotere mot vandalene i Spania.⁶²

Alvorlige distraksjoner andre steder var ifølge Neil Christie de viktigste årsakene til territoriale tap, spesielt for vandalenes overtagelse av provinsene i Nord Afrika, og for manglende respons og militær endring. Neil Christie viser videre til at kamper ble utkjempet,

⁶² Christie, *The Fall of the Western Roman Empire: an archaeological and historical perspective*. London. Bloomsbury Academic. 2011. s. 206,

og selv om Romerriket ikke tapte alle disse, Så var presset på flere indre fronter, ikke som de fjerne grensetruslene i tidligere århundrer, påpeker Christie.

Man kan ifølge Neil Christie observere en intens belastning på keiserrikets statskasser, sent på trehundretallet og tidlig på firehundretallet, og spesielt da behovet for å mate og betale de romerske militære styrkene og de allierte. Tributtbetalinger og bestikkelser til ikke-romerske grupper, utenfor eller innenfor imperiets grenser, var konstante, og høye, og sjokkhendelser som plyndringen av Roma i 410, førte til at materiell rikdom gikk tapt, i tillegg til at den rike eliten flyttet østover med sine formuer eller donerte penger til kirken.

Neil Christie påpeker at tapet mellom 405 og 420 e.kr. av Britannia og mesteparten av de germanske og Donauske grenselinjene, og store deler av Spania, reduserte dramatisk, ifølge Christie tilgjengelige matforsyninger, arbeidskraft og skatteinntekter, selv om mye penger lokalt måtte gå til reparasjon av bymurer og fort, og utstyr, og ansettelse av leiesoldater, vokste kravene på gjenværende romersk land, likevel krympet provinsbeboernes evne til å betale, arbeide og produsere, slik det i ifølge Neil Christie blir fremstilt i ediktene som ble utstedt på firehundretallet.

Neil Christie viser til en rekke spørsmål som er blitt stilt angående de siste århundrene av det romerske vesten. Spørsmål om hvor brutal overgangen var, hvor raskt byliv og områder og fasiliteter forfalt? Hvilke forsvarsverk som ble gitt opp, Og hvor langt ble klassiske og tidlig-kristne monumenter ofret? Hva skjedde med økonomien som følge av kollaps og kaos? Ble det senantikke bygdelivet styrtet?

Neil Christie påpeker at for noen år siden ville svarene på disse spørsmålene vært dystre, men arkeologiske innspill gir nå et klarere bilde, det viser at handelen fortsatte i Middelhavsregionen, selv om den var redusert, og at ikke alle byene ble reduserte og avfolket, og at økonomisk dialog mellom stater og rivaler fortsatt eksisterte.

63

F.W. Wallbank påpeker at det ikke er lett å vise til det nøyaktige tidspunktet da det vestlige Romerriket sluttet å utvikle seg og begynte å forfalle. Han argumenterer for at de involverte

⁶³ Christie, The fall of the Roman Western empire. (London. Bloomsbury Academic. 2011). s.227-229.

faktorene er så mange, og gjelder så mange ulike fenomener, at kraftig ekspansjon innenfor en sfære godt kunne sammenfalle med kraftig forfall innenfor en annen sfære. På den annen side påpeker Fallbank at hvis han skal vise til et slikt begynnende øyeblikk for det vestlige Romerrikets forfall innen Keiserrikets historie, så faller dette i år 117 e.kr. da Hadrian etterfulgte Trajan som keiser. Fallbank viser til at Romerriket oppnådde sin lengste territoriale ekspansjon under Trajan. Dakia bortenfor Donau, Armenia, og Mesopotamia bortenfor Eufrat, ble innlemmet i imperiet. Fallbank viser til, at tendensen til desentralisering allerede hadde resultert i splittelsen av et enkelt økonomisk handelssystem, i en rekke provinsblokker som ikke lenger var sammenfallende med imperiets grenser. (F, W. Fallbank, s. 85).

En blokk inkludert Hellas, Makedonia, Trakia, Lilleasia og Armenia som var bundet sammen av gamle tradisjoner, og hellensk kultur, en annen blokk omfavnet Syria, Babylon, og Iran, et område som var halvt romersk, og halvt partisk, i sin politiske tilpasning, det var i henhold til F.W. Wallbank uunngåelig, å før eller senere forsøke å forme slike blokker innenfor de politiske grensene på den ene eller andre siden. Og det var Trajan som utførte dette påpeker Wallbank.

F.W. Fallbank Påpeker, at når det først var etablert, vokste tvangsprinsippet raskt. I løpet av 300-tallet e.kr. ble alle bønder som fortsatt var uavhengige, også bundet til sitt landområde, og redusert til livegenskap. Fallbank henviser til at ved 400 e.kr. snakker lov-kodene praktisk talt om bøndene som slaver bundet til det landområdet de er født på. Mer og mer blir de undertrykt under interessene til sine tidligere landeiere som nå er deres herrer, Wallbank henviser til at en strøm av legalisering stadig definerer tettere vilkårene for bøndenes underkastelse.

Ifølge Wallbank, så keiserne på denne veksten i landeierne makt med blandede følelser. Det plasserte dem i et dilemma. De kunne slik Wallbank ser det, forsøke å innrullere landeierne i statens tjeneste, ved slike reguleringsforskrifter som keiser Valens (364-368 e.kr) ga, som gjorde dem ansvarlige for innkreving av alle skatter deres livegne bønder var ansvarlige for. Wallbank hevder at det samtidig ble anerkjent at veksten i makten til landeierne var et symptom på romerstatens sammenbrudd. Overalt ble slike livegne, stadig

rekruttert fra rekken av uavhengige bønder som gjennom harde tider gjorde at de underkastet seg den lokale landeierens nåde og overgav sin frihet i bytte mot den lokale landeierens beskyttelse.

Wallbank påpeker at denne praksisen ble erklært ulovlig av keiser Valens i 368 e.kr. som da forsøkte å kontrollere og utnytte en forstyrrende og uunngåelig institusjon.

Fallbank påpeker at de store landeierne faktisk satte seg opp mot staten og tilranet seg dens funksjoner, Fallmark henviser til at disse særlig var å finne langs de nordlige grensene eller i Afrika, hvor det ble samlet private hærer av slaver for å utføre grenseforsvar.

F.W. Wallbank argumenterer for at dette landeiersystemet svekket forsvaret, ved at det i det lange løp svekket sentraltmaktens autoritet og akselererte dermed forstyrrelsen av imperiet. I henhold til Wallbank så førte dette systemet også til en generell prosess hvor befolkningen i imperiet ble formet inn i forskjellige sosiale klasser, som hver hadde sine plikter, nøye definert i den nye lovsamlingen, som sprang opp for å gi full sanksjon til den korporative staten. I henhold til Wallbank dannet disse graderingene essensen av den middelalderske verden. Dette begynte ifølge Wallbank å vises i Romerriket løpet av de første tre århundrene, e.kr. og fant sin fulle juridiske autoritet i det fjerde århundret i henhold til Wallbank.

Wallbank argumenterer for at de gamle kategoriene av Cives Romani, frigjorte menn og slaver og lignende, ikke eksisterte lenger.

Wallbank understreker at i stedet ble hele befolkningen i Romerriket delt inn i keisere, det kristne presteskapet, og de nye godseierne, som besto av offiserer og embetsmenn, og de få store familiene i byene, som til sist inkluderte alle andre, enten de var livegne eller slaver eller håndverkere eller bønder. Klassemotsetningene hadde ifølge Wallbank nådd sin skapelse av forskjellige typer menneskelige klasser. Denne strukturen, stabil, forenklet og primitiv, var det som kom ut av det romerske imperiet, i henhold til Wallbank.

Wallbank påpeker at under dette systemet ble arven fra den antikke verden overført til senere tider. Wallbank hevder imidlertid, at i mellomtiden hadde den virkelige klassiske verden gått til grunne i Vestromerriket. Barbarenes invasjon fant liten reell motstand i en

romersk verden som allerede var revet opp innenfra, desentralisert og uopprettelig svekket både sosialt og økonomisk.⁶⁴

Ulike teorier om interne årsakselementer

Nordman H Baynes kommenterer i en artikkel en rekke moderne tilnærminger til Vestromerrikets fall. Vladimir G. Simkhovitch, anser i en artikkel utarming av jorda som forklaring på Vestromerrikets kollaps. Simkhovitch hevder i sin artikkel at dette begynte allerede under republikken, og at jordbruket allerede på Catos tid, hadde forfalt i Italia og større deler av provinsene. Simkhovitch innrømmer ifølge Norman Baynes, at Romerne hadde stor kunnskap om landbruk. Han skriver at såing av gress, og belgfrukter, rotasjon av avlinger, ja til og med grønn produksjon, at alt dette var vel kjent for Romerne. Men Provins etter provins ble av romerne forvandlet til en ørken. Drenering ble neglisjert, og ørkenmarker ble mygg og malariainfiserte sumper.

Det romerske imperiets indre forfall i alle dets manifestasjoner, var helt basert på de golde, sterile og forlatte strekningene i Italia og i provinsene.

Ifølge Norman H Baynes, så henter Simkhovitch det meste av sitt kildemateriale fra forfattere fra republikkens tid, eller fra perioden under det tidlige principatet.

Fra det kristne imperiet siterer han Konstantins lovgivning til fordel for barn av de fattige, som ikke hadde midler til å sørge for sine avkom, og også konstitusjonen til Aecadius, og Theodosius, som ga tillatelse til huseieren å dyrke øde forlatte områder.

Mot dem som hevder at flukten fra landet var forårsaket av undertrykkende beskatning, hevder han at det nettopp var utmattelsen av jorda som gjorde byrden av beskatning trykkende.

Grensene som begrenset produktiviteten til menneskelig arbeid, ble for samfunnet en fysisk eksistensbetingelse, som det ikke kunne unnslippe. Det var disse grensene som ble satt av utarming av jorden som i henhold til Simkhovitch gjorde Vestromerrikets undergang uunngåelig.

Det er ifølge Norman H Baynes ingen tvil om at det er en sannhet i dette bildet av jordbrukets nedgang. Baynes presiserer at det i det senromerske imperiet kan være en

⁶⁴ Chambers, The fall of Rome: can it be explained? (New York. Holt, Rinehart and Winston.1963). s.91-92.

nøyaktig beskrivelse av noen deler av Italia. Baynes henviser til at i 395 e.kr. utgjorde det forlatte Campania alene, noe i overkant av 529 000 enheter av landområder, men i seg selv er det derimot ifølge Norman Baynes, utilstrekkelig som forklaring på det vestlige Romerrikets fall, han viser til at i et land som Egypt, var det ikke snakk om jordutmattelse. Og det er i henhold til Baynes, nettopp fra Egypt vi har de tidligste rapportene om flukten fra landet, om forsvinningen av landsbyer gjennom fraflytting.

Nordman H Baynes henviser til at moderne studier av økonomiske forhold i Egypt, har vist de fatale effektene av metodene for administrativ utnyttelse som han mener den romerske regjeringen benyttet i den romerske i provinsen

Norman H Baynes argumenterer for at beskatningsbyrden kom først, og at jordbrukets forfall var resultatet og ikke årsaken til den. Videre argumenterer Norman Baynes for at Simkhovich`s generalisering ikke kan opprettholdes, at selv på 400-tallet kan det i henhold til Norman H. Baynes ikke være snakk om jordutarming. Baynes viser til Ausoniu`s dikt, fra sin ekspedisjon i Moseldalen, og brevene til Sidonius Apollinaris, at det på 400-tallet i Gallia fantes flotte enger og godt kultiverte gårder.

Norman H Baynes argumenterer for at den primære årsaken til nedgangen i landbruket, er å finne i misbruket av skattesystemet, i svøpen av korporativt ansvar for innkreving av skattene som ødela det kommunale aristokratiet i by-kurien, og fremfor alt i fraværet av personlig tilsyn av eieren, og prinsippløs bruk av autoritet av uansvarlige magistrater som kontrollerte dyrkingen av de store eiendommene i imperiet.

Norman Baynes hevder, derfor at jordutarming er en utilstrekkelig forklaring på det vestromerske imperiets kollaps.

Nordman H. Baynes viser videre til en annen teori som har blitt fremsatt av Elsworth Huntington, om klimaendringer i en artikkel fremsatt i 1917.

I denne artikkelen henviser Elsworth Huntington til klimaendringer og landbruksutarming som elementer til Romas fall.

De store Mamut-trærne eller Sequoas-trærne, har ifølge Huntington vokst i tre eller fire tusen år. I hvert år i stammen på treet er det tydelig markert sirkelen på årets vekst. Når

treet er felt, kan disse ringene spores og i henhold til bredden etableres et kronologisk diagram over klimatisk variasjon, ifølge Huntington.

Årene med betydelig bredde på ringen, registrerer effekten av gunstige klimatiske forhold. De smalere ringene markerer derimot resultatene av mindre gunstig klima.

På denne måten, for områdene med slike Sequoas-trær, kan ifølge Elsworth Huntington variasjonene i klima spores i minst 3000 år. På dette grunnlaget konstruerte Elsworth Huntington sin teori i artikkelen han publiserte i 1917, i Quarterly Journal of economics, om klimaendringer, og jordbruksutarming som elementer i Vestromerrikets fall.

Elsworth Huntington påstår at klimaet i Middelhavsverdenen og California alltid har gjennomgått liknende modifikasjoner, og at man ut fra det kronologiske kartet over Californias klima, kan rekonstruere endringer i klimaet i middelhavsområdet i løpet av Romerrikets historie, og fra registreringen av slike endringer kan konkludere med at Vestromerrikets fall skyldtes nedgang i nedbør, som Middelhavsverdenen led under i det fjerde, femte, og sjette århundre e.kr.

Norman H. Baynes, viser til at professor Huntingtons egen fremstilling av siste del av det andre århundre og første halvdel av det tredje århundre, markerte en klimatisk forbedring. Baynes påpeker at det er vanskelig å spore noen tilsvarende økning i velstand i imperiets historie i denne perioden.

Men Norman Baynes argumenterer for at en mer alvorlig innvending er å peke på denne grunnleggende forutsetningens farlige karakter.

Norman Baynes påpeker at registreringen av nedbør i området til de store trærne, bare har blitt fastholdt i omtrent et århundre. Baynes påpeker at professor Huntington har laget en tabell med fireårsgrupper for å fastslå den klimatiske parallelliteten mellom California og Middelhavsområdet. Søylen varierer, skriver professor Huntington i harmoni mellom nedbøren i California og Roma. I California et fall fra 8,3 til 1,9. I Roma et fall fra 10,7 til 9,6. er veldig slående, og det er i henhold til Norman Baynes ikke lett å se hvilke konklusjoner som kan trekkes av slike tall.

Norman Baynes, påpeker videre at denne saken ikke har forblitt slik den først ble fremstilt i 1917. Norman Baynes påpeker at i 1925 publiserte Carnegie Instituttet i Washington videre omtale av det store treet som et klimatisk tiltak, og det syntes nå usikkert hvilken rolle temperaturen og nedbøren spilte i den årlige veksten.

Dermed ble det ifølge Norman Baynes introdusert et ytterligere element av tvetydighet inn i dette problemet.

Norman Baynes argumenterer for at denne stabelen av tvil og usikkerhet lett kan få en historiestudents tillit til å vakle og Baynes stiller seg nølende til å bruke naturens målestokk som en løsning på våre historiske forvirringer.

Nordman H Baynes hevder dermed i motsetning til Elsworth Huntington, at de store trærne fortsatt beholder sin klimatiske hemmelighet.⁶⁵

Fra en teori om naturen som årsak til Vestromerrikets fall, vender Norman H. Baynes seg til en forfatter som henviser til en teori om menneskelige faktorer som årsaker til sammenbruddet av den romerske makten.

Norman H. Baynes, henviser til Otto Seck, som har lagt å legge ansvaret for det Vestromerske keiserrikets kollaps på det tredje århundrets romerske keisere.

Otto Seck hevder at gjennom keisernes kontinuerlige utholdende motstand mot evner og individuelle fortjenester, avlet de en frykt for utmerkelse, og oppmuntret spredningen av den slavementaliteten som han mener logisk og naturlig utstedte seg i kristendommens triumf, som Otto Seck kaller tiggerens religion.

Otto Seck hevder at det inntraff en omvendt darwinisme, at ingen mann beholdt mot til å være herre over sin egen sjel, at veien ble åpnet for krypende servilitet, og smiskende hyllest av autoritet.

Mot dette postulatet fra Otto Seck, argumenterer Norman Baynes med at dette viser fordømmene til Seck, som Norman H. Baynes hevder var inspirert av et lidenskapelig og livslangt hat mot den kristne tro. Norman Baynes hevder at det er åpenbart at Otto Seck forsøker å vri historien til sin egen hensikt. Norman H Baynes hevder derimot på sin side at det ikke finnes noe enkelt århundre i det romerske imperiets annaler som kan vise så mange menn med enestående personlighet som det fjerde århundret e.kr.

Norman H. Baynes hevder at det er ikke langt fra sannheten påstanden om at hvis det noen gang eksisterte supermenn i menneskehetens historie, er de å finne i de romerske keiserne i

⁶⁵ Chambers, *The fall of Rome: Can it be explained?* (New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963) s.95-96.

de tredje og fjerde århundrene, men som Baynes hevder bar byrden av en vaklende verden, og resolutt nektet å fortvile over keiserriket.

Norman H. Baynes påpeker at vedsiden av de romerske keiserne var det i den kristne leiren menn som Athanasius og Basil i øst, og menn som Ambrosius og Augustin i vest.

Norman H. Baynes påpeker at det er lite av krypende mentalitet i menn som disse.

For Norman H. Baynes er det tredje og fjerde århundrene heller et underverk på grunn av det heroiske motet og den desperate løsningen som menneskene på denne tiden strebet etter, for å bevare den keiserlige organisasjonen som alene beskyttet arven fra den antikke verden.

Norman H. Baynes, henviser til en annen tilnærming til Vestromerrikets nedgang og fall, hvor Professor Tenney Frank, ved Johns- Hopkins universitetet i Baltimore, har nærmet seg problemstillingen, ut fra korpuset av latinske inskripsjoner.

Tenney Frank, Konkluderer med at Roma og det latinske Vestromerriket ble oversvømt av en invasjon av greske og orientalske slaver, da disse ble frigjort og dermed sikret romersk borgerskap, ble hele karakteren til det borgerlige samfunnslegemet endret.

På Grunnlag av en vurdering av rundt 13 900 gravinskripsjoner, hevder Professor Tenney Frank, at nesten 90 prosent av de romerskfødte innbyggerne i den vestlige hovedstaden var av utenlandsk avstamning.

Det som i henhold til professor Tenney Frank, lå bak de økonomiske faktorene som generelt har blitt anført for å forklare nedgangen til den romerske makten, var at de som i utgangspunktet hadde bygget Roma, hadde åpnet opp og gitt vei til en annen rase.

Hele Italia samt de romaniserte delene av Gallia og Hispania, var under imperiet dominert av østlig blod. Ved dette faktumet vil Tenney Frank, finne en forklaring på utviklingen fra Principatet til Dominatet, absolutismens triumf, spredningen av orientalske religioner, nedgangen i latinsk litteratur, og den voksende svikten i gaven til regjeringen av menn som hadde bygget opp imperiet.

Men grunnlaget som denne teorien hviler på er i henhold til Norman H. Baynes ikke hevet over enhver mistanke.

Norman Baynes begrunner dette med en reke argumenter, blant annet at nasjonaliteten til romerske slaver bare sjelden ble angitt i gravinskripsjonene, og dermed kan fremkomsten av

et gresk navn, for slave eller frigitt mann, ikke nødvendigvis bety som Tenney Frank har antatt at de hadde en orientalsk opprinnelse.

Norman H. Baynes påpeker at legitimiteten av denne slutningen til Tenney Frank, har blitt stilt spørsmål ved, blant annet av en Miss Mary Gordon i hennes dyktige studier av «nasjonaliteten til slaver under det tidlige Romerske imperiet, (1924)».

En slave var en personlig gjenstand eller eiendel, og en slaveeier eller slavehandler kunne gi en slave et hvilket som helst navn, han selv valgte.

Norman H. Baynes påpeker at slavehandlerne som romerne først kom i kontakt med var grekere, og gresk var dermed ifølge frøken Gordon også det opprinnelige språket i slavehandelen, dette gjenspeiles i underdanige navnevalg.

Ifølge Norman H. Baynes, antyder historiske kilder at assosiasjonen til slaver i den antikke verden, knapt var mindre vilkårlig enn de moderne navnene som folk gir til hus eller hunder i den moderne verden.

Norman H. Baynes henviser til at de utenlandske navnene på barbarfanger som ble redusert til slaveri, ble endret til mer kjente former, og Norman Baynes argumenterer for at latinsk nomenklatur var enestående dårlig og fantasiløs. Og at de greske navnene var velkjente, og derfor var lett å ty til. Men, Norman H. Baynes understreker at dette resonnementet i stor grad er a priori.

Norman H. Baynes påpeker at det Tenney Frank henviser til ikke er alt.

Baynes viser til at gravinskripsjonene som er studert av Tenney Frank, strekker seg over en periode på tre århundrer. Tenney Frank har undersøkt 13 900 inskripsjoner, og de er i henhold til Norman Baynes, avledet fra keiserlige og aristokratiske Kolumbaria. Ifølge Norman H. Baynes så ville slaverne her hatt det bedre og prosentandelen av utenlandske slaver var nok høye her.

Men Norman H. Baynes stiller spørsmålstegn ved alle de navnløse døde som ingen opptegetninger har bevart, hvis kropp lå i slaveproletariatets, øde, vanlige gravgroper.

I henhold til Norman Baynes så kan ikke de 13 900 døde som etterlot permanente minnesmerker bak seg betraktes fullt ut som virkelig representative for den generelle servile befolkningen i Roma. Vi er ifølge Norman H. Baynes ikke berettiget til å bruke prosenten som

er hentet fra disse registreringene som antatt at den var gjeldende for hele klassen av slaver og frigjorte menn.

Teorier om rase og etnisitet

Norman B Haynes kommenterer også en annen form for biologisk forklaring på Vestromerrikets fall. som er gitt av en professor Nilson i hans bok «The imperial Rome». Ifølge Teorien til professor Nilson, så var det viktigste og mest avgjørende problemet til det romerske imperiet rase. Nilsen hevder at rase var det mest avgjørende for kvaliteten og fremtiden til den romerske sivilisasjonen.

Nilsen argumenterer for at kultur hviler på rasekarakter.

Nilson argumenterer for at hvis de fremmede raser og barbarfolk skulle assimileres inn i det romerske imperiet så måtte de gjennomtrenges av sine romerske erobrere.

Nilson hevder at siden den romerske verden var en stor utstrekning, og de av fremmede raser var svært tallrike, var det ifølge Nilson nødvendig med en økning i romernes fødsels rate. I stedet for dette sank den romerske fødselsraten. Romernes blod ble ifølge Nilson mer og mer utvannet og i stedet for romaniseringen av imperiet, resulterte en sivilisasjon av kommunikasjon og samkvem i en blanding av raser. En ukontrollert krysningsavl innenfor imperiet, hybridisering. Hybridisering spredte seg over provinsene og i dette utstrakte riket av sammenblandede raser gikk alle stabile åndelige og moralske standarder tapt, ifølge Nilson.

Norman H. Baynes, påpeker at det er hinsides all beregning å anslå hvor mange raser og folkeslag som Nilson tar med i sin etnologiske sammensetning,

Som en som har forsket mye på bysantisk historie påpeker Norman H. Baynes at han er overbevist om at den essensielle betingelsen for velstanden til det senromerske imperiet var dets besittelse av Lilleasia, som var et reservoar av både penger og ulike mennesker. Og Lilleasia av bysantinerne er i historien kjent for sin store innsats av raseblanding.

Bysants var i henhold til Norman H. Baynes et etnologisk museum.

Norman Baynes er dermed helt uenig med, og stiller seg uforstående til Nilsons påstand om raseblanding som en uheldig og nedbrytende faktor for det vestromerske imperiets overlevelse.

Norman H. Baynes kommenterer videre en annen forklaring på Vestromerrikets nedgang og fall, i Professor Rostovtzeffs verk om Romerrikets sosiale og økonomiske historie».

Professor Rostovtzeffs forklaring på sammenbruddet av den romerske makten, kan kort oppsummeres at Roma hadde forent Italia gjennom byene, og da Roma utvidet sitt territorium vest i Europa, favoriserte i henhold til Rostovtzeff Roma veksten av byer som sentre for romanisering. Men byene hentet sin rikdom fra landsbygda, og bøndene mislikte sterkt borgernes utbytting av deres klasse.

Under Keiserrikets fredsperiode, ble sivilbefolkningen uskikket for livet i militærleirene, og det var ut fra de opprørske bøndene, at de romerske hærene ble rekruttert i krisen på tohundretallet. Bonden i hæren gjorde det samme som bonden på landsbygda, og begge førte en utryddelseskrig mot sine undertrykkere i byene.

Forklaringen om aristokratiets undergang, og med det, undergangen til den gamle sivilisasjonen, er ut fra denne synsvinkelen å finne i en klassebevisst allianse mellom soldater og jordbruksarbeidere.

Norman H. Baynes argumentasjon mot dette synet, er ganske enkelt, ifølge ham selv, at det ikke er mulig å finne noen støtte for denne teorien til Rostovtzeff i noe av kildematerialet.

Norman Bayes hevder å ha konsultert alle henvisninger autoriteter som er sitert av Rostovtzeff, og etter Baynes vurdering støtter ingen av disse kildene Rostovtzeff's lesning.

Norman H. Baynes hevder på sin side at slik han ser det var bønder konstant redd for soldater. Baynes viser til at den siste trusselen mot en skyldner er ifølge et papyrus kreditorens trussel om å sende en soldat etter sin skyldner.

Norman H. Baynes tror at det i Vest-Europa var et brudd i den kulturelle utviklingen, og at det ikke var noe tilsvarende brudd i utviklingen av sivilisasjonen i de østlige provinsene i Romerriket. Han påpeker at det derfor for en som forsker på Bysants, forutsetter derfor problemet som vurderes nødvendigvis et dobbelt aspekt. Det en forsker på Bysants må oppdage, hvis han i henhold til Norman baynes skal oppnå noen intellektuell tilfredsstillelse,

er nettopp den differensieringen som skiller historien til de vestlige provinsene fra historien til de østlige provinsene.

Norman H. Baynes påpeker at Borgerkriger og usurpatorer, og brutalitetene til udisiplinerte soldater, var onder som var felles i øst og vest, og som rammet begge halvdelene av det Romerske imperiet. Og at jordutarming, klimaendringer må ha påvirket hele middelhavsområdet, ikke bare den vestlige delen. Undertrykkelse av offentlige tjenestemenn, de lokale senatenes forfall, flukten fra landområder.

Alle disse ondene rammet ikke bare det vestlige imperiet, men også de østlige provinsene ble ifølge Norman Baynes heller ikke spart for disse ondene.

Noen har hevdet at grekere og orientalske folk invaderte det vestlige imperiet og forårsaket den romerske maktens sammenbrudd, mens de samme grekerne og orientalske folkene opprettholdt imperiet i øst, mot uopphørlige angrep, i ytterligere tusen år. For Norman H. Baynes fremstår en slik forklaring tvilsom.

Norman Baynes avslutter derfor med å vise til sitt eget syn på hva han hevder er forklaringen på forskjellen i Vestromerriket og Østromerrikets historie.

Baynes påpeker at den romerske sivilisasjonen var avhengig av kommunikasjon av påvirkning som gikk ut fra hovedstaden og vendte tilbake til hovedstaden for forsterkninger. Slik fri kommunikasjon kan ifølge Baynes bare bevares innenfor et område som er beskyttet mot vold.

Romerriket var et slikt område, som var beskyttet av den sivile administrasjonen og grensebeskyttelse av de militære styrkene.

Ifølge Norman H. Baynes så dannet embetsverket og hæren stålrammeverket som opprettholdt hele den romerske sivilisasjonens struktur.

Norman H. Baynes påpeker at det kanskje er med keiser Hadrian man først observerer en bevisst realisering av denne funksjonen til den romerske makten.

Sivilisasjonsområdet er avgrenset på permanente linjer; ikke utvidelse av territorium, men konsentrasjon om ressurser for å beskytte kulturen, er Keiserens oppgave, i henhold til Norman H. Baynes.

Barbarinvasjonene brøt ifølge Norman Baynes inn i dette romerske samkvemsområdet, og etableringen av barbakongedømmer på Romersk jord, ødela den ene administrasjonen som var deres motstykke.

Den fatale betydningen av etableringen av barbarkongedømmene på Romersk territorium, lå i henhold til Norman H. Baynes i det faktum at de ikke bare tok romersk jord fra imperiet, men også inntektene derfra.

Afrika ble tapt til vandalene, Spania ble okkupert av Sveberne og Alanerne og vestgotere. Sør-Frankrike ble et vestgotisk kongedømme, og resten av Gallia forble en slagmark, som Aetius kjempet tappert over.

Norman Baynes påpeker at Italia alene forble det vestlige Romerrikets inntektskilde, og at Italia var et fattig land. Ifølge Norman H. Baynes, så var den vestromerske staten konkurs, og forsvaret av imperiet krevde penger, og Romas innbyggere var ikke lenger i henhold til Baynes, egnede som soldater.

Norman H. Baynes påpeker at hvis kamper skulle vinnes, så måtte de utkjempes ved barbarleiesoldater, og de måtte betales.

Norman H. Baynes argumenterer for at et stort problem for Romerriket i vest, var at det måtte kjempe en kamp på to fronter, både mot barbarer på land, og mot vandalflåten på sjøen.

Norman B. Haynes, hevder derfor at det Vestromerske imperiets tragedie først og fremst lå i at det ikke hadde mulighet til på en og samme tid, å opprettholde en hær av leiesoldater i felten, og en flåte i kommisjon.

Han argumenterer derfor for at hovedforskjellen som skiller situasjonen i det vestlige imperiet fra situasjonen i det østlige imperiet var, mens de Donauske provinsene i vest kontinuerlig ble herjet, forble Lilleasia i øst, et reservoar både av menn og penger.

Norman Baynes, hevder på sin side for at det var dette reservoaret det vestromerske keiserriket manglet.

Ifølge Norman Baynes, så ble i tillegg den sivile administrasjonen i øst som var selve stålverket i den bysantiske sivilisasjonen opprettholdt, og gjennom at samkvemmet med hovedstaden ble forsterket, ble den bysantiske kulturen bevart.

Her ble derfor den romerske kulturen og sivilisasjonen opprettholdt gjennom kontinuitet.

Det er sant hevder Baynes, at noe av den romerske verden levde videre også i vest, han forklarer dette ved at en gren som er tatt fra et tre fortsatt kan produsere skudd, men

kontinuiteten i livet var ødelagt, det Vestromerske rikets forfall og undergang var derfor i henhold til Norman H. Baynes et faktum.

Oppsummert hevder Norman B. Haynes at det var den vestromerske statens fattigdom som hindret dens forsøk på å opprettholde det sivile og militære systemet, som var forutsetningen for at den gamle romerske sivilisasjonen kunne bli opprettholdt og bevart som forårsaket at det vestromerske riket kollapset og forsvant.

På grunnlag av konkurs gikk derfor den daværende vestromerske verden under i henhold til Norman B. Haynes.⁶⁶

Walter Goffart poengterer at i det femte århundre, bosatte vestgotere og østgotere, så vel som burgundere seg til ulike tider i det Vestromerske Gallia og Italia.

Bosetningene foregikk ifølge Goffart tilsynelatende fredelig uten å forstyrre de fastboende Romerske landeierne og jordbrukerne.

Ifølge Walter Goffart så var dette ingen erobring og plyndring, og de første skrittene ble tatt av romerske generaler.

Walter Goffart argumenterer for at de juridiske og tekniske aspektene som var involvert i å bosette Gotere og Burgundere i de romerske provinsene Gallia, Italia og Spania i det femte og sjette århundre i motsetning til tidligere oppfatninger fra historikere, hevder Goffart at det romerske skattesystemet var sentralt i disse bosetningene, og at skatteinntekter i stedet for jordeiendom ble tildelt de enkelte barbarene, og at militær innkvartering som vanligvis har blitt betegnet med begrepet *hospitalitas* ikke har noe med barbarbosettingene å gjøre.

Walter Goffarts påstår derimot at dette ble gjort gjennom å mobilisere skattemessige ressurser av de berørte territoriene, i hver av disse territoriene ble de totale skattevurderingene overført fra Romerregjeringen til den enkelte barbarkongen, og han delte denne summen med en enkel brøkdel, en halv eller en tredjedel mellom seg selv og de øvrige barbarene.

Ut av den brøkdelen som ble tildelt troppene, ble separate tildelinger av tilnærmet lik størrelse fordelt og tildelt.

Individuelle gotere og burgundere fikk hver sin andel av skatteavgiften.

⁶⁶ Chambers, *The fall of Rome: Can it be explained?* (New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963). s.99-101

Hver enkelt hadde taksten og inntektene som fulgte av den.

Den Romerske landeieren, beholdt eiendomsretten og dyrkingen av den takserte jorden.

Barbarens fullmakt, ga ham rett til å kreve inn og innkassere en årlig skattebetaling fra den romerske landeieren.

En egen tildeling gir deg mat, sa den gotiske kongen av Italia til troppene sine.

Dette var ifølge Walter Goffart den nye formen for militærlønn som ble innført på 400-tallet i de vestromerske provinsene.⁶⁷

Walter Goffart påpeker at forenklingsprosessen som ble innført i det senromerske imperiet er et stort emne som har blitt gransket mye av mange lærde forskere, og at hans eget bidrag er en forklaring på hvordan Gotere og Burgundere ble bosatt i Gallia og Italia.

Walter Goffart viser til at den romerske staten ga barbarene de provinsielle landområdene de begjærte, i stedet for å forsvare dem med sine egne tropper, og fratok seg, dermed sitt ansvar.

Men Konstantius og Aetius gjorde mer for å innføre en rask løsning.

En mer strømlinjeformet ordning ble i henhold til Goffart involvert, men ikke på bekostning av interessene til den romerske befolkningen.

Walter Goffart henviser til at de tekstlige kildene vi har til rådighet, viser hvordan de vestlige keiserlige autoritetene forlot et komplekst militært system basert på innsamling av skatter og deres omfordeling til soldater som rasjoner og lønn, og byttet det mot en ordning der skattebetalere og deres vurderte eiendommer ble direkte tildelt individuelle barbarsoldater som en permanent arvelig kilde til deres næring.

Disse tildelingene som ifølge Walter Goffart etterlot privat eiendom intakt, demonterte ikke helt skattesystemet, i de aktuelle landområdene. Minst en tredjedel av de takserte skattebetalerne i det sørlige Gallia, og to tredjedeler i Italia, betale fortsatt til en regjering, gotiske og burgundiske konger hadde ressurser som langt oversteg deres undersåtter.

Walter Goffart henviser til at tydelige spor av romersk kompleksitet er dokumentert av finanspostene, han viser til at det i Casiadorus Variæ, finnes umiskjennelige tegn på romersk finanspolitikk som merkbare i Frankiske Gallia.

⁶⁷ Goffart, *Barbarian Tides: The migration age and the later Roman Empire*. (Philadelphia. University of Pennsylvania Press. 2006). s. 236.

Walter Goffart henviser til at Beda i det fjerne Northumbria, forutsatte at dets væpnede forsvarere skulle ha rettigheter til å motta «eiendommer».

Det som skjedde i det femte århundrets Gallia og Italia, var en tilbaketrekning (tilfluktsted) i god orden. Og etterlot tydelige rester av de systemene som ble avviklet.

Protokoller av vurderinger for den senromerske staten, var ifølge Walter Goffart begynnelsen til eiendomsregistrene i de tidlige middelalderske landsbygdene.

Walter Goffart henviser til at det ble etablert et prinsipp i hele det vestlige Romerriket, at hver soldat hadde rett til ha en kvote av skattebetalere til å forsørge seg.

Den kristne kirkes påstand om støtte for sine aktiviteter og frihet fra væpnet tjeneste var like insisterende, som soldaters krav om betaling fra de som de beskyttet.

Oppsummert, så hevder Walter Goffart, at barbarer av ulike slag deltok innenfor den senromerske staten, ved å utføre sin innsats innenfor de ansvarsområder de fikk tildelt.

Ifølge Walter Goffart, var ikke Alanere, vandaler og svebere fjerntliggende nykommere som plutselig dukket opp utenfra, og invaderte et uskyldig uvitende vestromersk imperium, de var en etablert del av det senromerske landskapet.⁶⁸

Ulike tilnærminger og forklaringer på hva som forårsaket fallet

Peter Heather argumenterer på sin side for at interne begrensninger ikke kan ha spilt en hovedrolle i det vestlige Romerrikets fall.

Han hevder derimot at interne faktorer må tillegges en viss vekt, men at enhver som hevder at interne begivenheter spilte en hovedrolle og at barbarene ikke var mer enn et irritasjonsmoment som forhastet prosessen, må forklare hvordan det keiserlige byggverket bare kunne smuldre opp i fravær av et massivt militært angrep, og han påpeker at en slik forklaring er vanskelig å få til.

⁶⁸ Goffart, *Barbarian Tides: The migration age and the later Roman west*. (Philadelphia. University of Pennsylvania Press. 2006). s.236-237.

Peter Heather påpeker at det senromerske imperiet ikke var et perfekt politisk system, det hadde en del sentrifugale elementer, han viser til at noen avsidesliggende områder var mindre integrert i romerstatenes strukturer enn Middelhavets kjerneområder var.

Han påpeker som eksempler i den forbindelse at det var vanlig, særlig i Storbritannia, at det oppsto opprørspolitiske bevegelser, og at det til stadighet oppsto røverier i det nordvestlige Gallia. Han hevder på den annen side at disse opprørene som regel bare blusset opp når det var ustabiliteter i sentrum av imperiet. Og at alt imperiet trengte å gjøre i Storbritannias tilfelle var bare å sende ut en beskjedne ekspedisjonsstyrke, for å bringe provinsen tilbake i folden. Peter Heather påpeker at grev Theodosius i 368 e.kr. klarte denne oppgaven med bare fire regimenter.

Peter Heather argumenterer for at imperiet derfor umulig kan ha kollapset på egen hånd, utfra indre forhold. Han argumenterer med at dersom et slikt indre sammenbrudd skulle skjedd, måtte et stort antall lokaliteter gjort opprør samtidig, og disse lokalitetene måtte ha fått hjelp av et meget stort antall av den romerske hæren for å gjøre det umulig for den senromerske staten å gjenerobre riket.

Et slikt hendelsesforløp som ligner hendelsesforløpet som brøt opp den vestlige halvdelen av den karolingiske verden på 800-tallet, er ifølge Peter Heather umulig å forestille seg i det fjerde århundrets vestromerske rike. Fordi Romerriket skilte seg fra det karolingiske rike på flere måter. Peter Heather viser til at hæren i det karolingiske riket besto av lokale landeiere, som ledet væpnede stryker av sine egne folk, mens Romerriket opererte med en profesjonell hær. Da lokaliteter brøt ut av det karolingiske riket, brukte de derfor sine egne hærer.

Peter Heather påviser, at til forskjell fra de karolingiske landeierne, var de senromerske landeierne sivile, og hadde ikke samme evne til å samle en væpnet styrke som var stor nok, til å forsvare seg mot et angrep fra den romerske sentralmakten.

Peter Heather hevder derfor at ikke bare Storbritannia, men også Nord-Gallia, Spania og Nord-Afrika, måtte ha gått sammen samtidig, for å løsrive seg, for å gjøre en indre kollaps som følge av et opprør i Vestromerriket tenkelig. Og det er ingen tegn til at et slikt omfattende sentrifugalt press i en slik skala noensinne har funnet sted i det senromerske imperiet.

Peter Heather argumenterer for at i stedet for å snakke om indre svakheter som førte til at det senromerske systemet kollapset, er det mer fornuftig å snakke om, militære,

økonomiske og politiske «begrensninger», som gjorde det umulig for det vestromerske imperiet å håndtere den spesielle krisen, de sto overfor i det femte århundre.

Han hevder at disse interne begrensningene var en nødvendig påvirkningsfaktor, men ikke i seg selv en tilstrekkelig årsak til det Vestlige Romerrikets fall. Han hevder at det ikke finnes det minste bevis på at det femte århundrets vestromerske imperium ville ha opphørt å eksistere, uten barbarenes påvirkning.⁶⁹

Peter Brown på sin side hevder at det ikke er de konvensjonelle datoene som er de mest avgjørende. Han påpeker at alle vet at vestgoterne plyndret Roma i 410. Men Brown argumenterer for at de tapte vestlige provinsene forble en sub-romersk sivilisasjon i århundrer, i kontrast til da de østlige provinsene i imperiet gikk tapt til Islam etter 640, forble ikke disse provinsene i motsetning til de vestlige provinsene, sub-bysantiske samfunn, men de ble raskt orientalisterte provinser.

Peter Brown påpeker at i det åttende århundret kom Middelhavet til å bli styrt fra Bagdad. Middelhavet ble ifølge Peter Brown, en bakevje for menn som var vant til å seile fra Persiabukta, og hoffet til Harun al-Rashid, 788-789, med sin sub-persiske kultur, var det ifølge Brown, en påminnelse om seieren til det Nære Østen over grekerne ved opprøret i Fars i 224 e.kr.

Ifølge Peter Brown startet utviklingen av det senantikke samfunnet under den romerske krisen mellom år 240 og år 300 e.kr.

Peter Brown argumenterer for at denne krisen blottla kontrasten mellom den gamle middelhavskjernen og den mer primitive og skjøre verden langs grensene.

Peter Brown påpeker at krig rundt Middelhavet var blitt en fjern mulighet.

Det tradisjonelle aristokratiets direkte dominans i Keiserrikets politikk var avhengig av langvarig fred.

Men i nord og langs de østlige grensene til høylandet i Armenia og Iran var det i henhold til Peter Brown, tydelig at freden var et øyeblikks pause i naturlovene.

⁶⁹ Heather, The fall of the Roman Empire. (Oxford. Oxford University Press. 2006). s.449.

Romerriket var en av de svært få store statene sammen med Kina som hadde forsøkt å skape en oase med fredelig sivil regjering, blant samfunn som alltid hadde levd i krig.

Peter Brown henviser til at fremveksten av Persia i 224 e.kr. og grunnleggelsen av den Gotiske konføderasjonen i Donau regionen etter 248 e.kr. og økningen av krigsbander langs Rhinen, førte til at det romerske imperiet etter 260 e.kr. måtte føre krig på alle fronter.⁷⁰

Ifølge Guy Halsall har det blitt hevdet at innflyttingen av Gotere begynte for første gang etter det store nederlaget ved slaget ved Adrianopel i 378-

Det har ifølge Halsall generelt blitt hevdet at denne krigen endte med en traktat av år 382 e.kr.

Gay Halsall påpeker at innenfor tradisjonelle synvinkler har dette vært et landemerke i romersk historie, som den første traktaten som etablerte en autonom ikke-romersk gruppe på Romersk keiserlig territorium.

Gay Halsall Henviser til at den vanlige tolkningen av denne traktens vilkår har vært slik: Goterne ble gitt land til å bosette seg på og drive gårdsbruk. Deres stammestruktur ble beholdt intakt, og Goterne fortsatte å leve etter sine egne lover. Til gjengjeld skulle disse Goterne stille med militære tropper i imperiets tjeneste når det trengtes. Men disse skulle tjene under sine egne ledere, under overordnet kommando av romerske generaler.

Guy Halsall påpeker at dessverre, slik også de som argumenterer for den dramatiske betydningen til denne traktaten i 282, også innrømmer, så vet vi ingenting om denne traktaten.

Guy Halsall påpeker at traktaten av 382, har blitt antatt for å være rekonstruert fra en bestemt tolkning av naturen og den påfølgende historien til Alariks Gotere, og videre har det vært antatt at senere traktater var forsøk fra Gotere på å forbedre vilkårene i traktaten fra 382.

⁷⁰ Brown, The world of late antiquity AD 150-750. (London. Thames and Hudson. 1971.) s.24.

Guy Halsall påpeker at disse senere traktatene, i alle fall de som ble gjort før den av kong Theoderik I av vestgoterne, og representantene til Valentinian III, i 439, vanligvis er like hypotetiske som traktaten av 382, og noen ganger enda mer, påpeker han.

Guy Halsall understreker derfor at han mener at dette må være en feilaktig tilnærming.

Halsall viser til at ikke en eneste kilde, i vertfall ikke før Jordane`s i det sjette århundre referer til denne traktaten i 382, mellom Romere og Gotere.⁷¹

Guy Halsall argumenterer for at den tidlige romerske perioden var eksepsjonell i Romerrikets historie, men at forholdene som førte til denne situasjonen hadde sluttet å gjelde ved det tredje århundre. Det senromerske vestlige imperiet, ble ifølge Guy Halsall i økende grad sosialt og økonomisk fragmentert, og derfor vanskelig å styre.

En løsning ble vedtatt som baserte seg på en bestemt form for styre og forvaltning gjennom patron-klient forhold i ulike former, for å binde de perifere delene av vestimperiet inn mot sentrum.

Den romerske verden og den ikke-romerske barbarverdenen var uløselig knyttet sammen, i den senromerske perioden, og barbarsamfunnets økonomi og politikk, var avhengig av et spesielt forhold til det Romerske keiserriket.

Da det Vestromerske keiserlige styret endret karakter i år 400 e.kr. førte dette ifølge Guy Halsall til sosiale og politiske problemer, særlig i de viktige nordvestlige provinsene og i barbarterritorier, disse problemene skapte politisk vakuum på lokalt og regionalt nivå, i det vestlige imperiet, som ikke-romerske politiske, sosiale og militære enheter ble trukket inn i. Samtidig drev denne utviklingen også bevegelsen av politiske fraksjoner av barbarer fra barbarverdenen inn i det romerske imperiet.

Under disse omstendighetene ble det ifølge Guy Halsall, dannet nye politiske identiteter, som effektivt erstattet det romerske imperiets politiske rolle, selv om andre aspekter av romersk identitet ble opprettholdt.

Den ideologiske oppgivelsen av Roma, og begreper som imperium, sivilisasjon, og barbari var derimot ikke enkelt, og barbarene kunne ikke innføre et alternativ før den politiske vestromerske keiserstaten hadde opphørt å eksistere.

⁷¹ Halsall, *Barbarian migration and the Roman West 376-568*. (United Kingdom. Cambridge University Press. 2014). s. 180-181.

Reforhandlinger om identiteter måtte derfor i henhold til Guy Halsall innebefatte romerske ideologier, særlig de som var knyttet til hæren.

På alle disse områdene var samfunnets lokale og regionale politikk, uløselig knyttet til den høye politiske utviklingen.

Migrasjonene av barbarer var derfor et produkt av det vestlige Romerrikets bortgang, og ikke motsatt. (Guy Halsall. *Barbarian Migration and the Roman west, 376-568*- Cambridge university press. 2014. s. 34).

Aspekter ved Romersk liv som overlevde Keiserstatens bortgang

Arther Ferills argumenterer for at de som hevder kontinuitet fremfor brudd gjennom et transformasjonssyn, har rett i at mange viktige trekk ved Romersk liv, overlevde etter at den siste vestromerske keiser Romulus Augustulus ble fjernet i år 476 e.kr.

Han viser til at aspekter av romersk liv innenfor økonomi, samfunn og juss ble bevart både i det sjette og syvende århundrer.

De som argumenterer for et totalt brudd og endring etter 476, er ifølge Arthur Ferill alt for strenge i sine insisteringer på at Romerrikets fall utslettet alt som var romersk.

På den annen side påpeker Arther Ferill at de som argumenterer for kontinuitet gjennom transformasjon alt for ofte overser det klare faktumet at ikke alt romersk overlevde barbarinvasjonene.

Arthur Ferill påpeker at han mener det Vestromerske imperiet falt, men han hevder på den annen side likevel at ikke alle aspekter av romersk liv av den grunn ble borte.

Samtidig hevder han at Vestromerrikets fall som en politisk hendelse er et ubestridt faktum, som også er en av de viktigste hendelsene i den vestlige verdens historie.

Og han påpeker at å hevde at denne hendelsen ikke skjedde, eller å kalle den en myte, ved å vise til de mange aspektene av romersk liv som levde videre etter fallet, ikke er et godt argument. (Ferill, Arther, Thames and Hudson. London. 2007. s. 22)

Arther ferill hevder at den romerske keiseren og hans generaler ved begynnelsen av det femte århundre hadde en massiv hær på mer enn 200 000 soldater i sin tjeneste, og at i 476 e.kr. var denne massive vestlige soldathæren forsvunnet. (Ferill, Arther, Thames and Hudson. London. 2007. s.22.)

Arther Ferill argumenterer derfor på bakgrunn av dette, for at bortgangen av den romerske militærmakten, åpenbart var årsaken til at den Vestromerske keiserstaten kollapset og forsvant.⁷²

73

Drøftende del

Jeg vil hevde det vestlige Romerrikets nedgang og fall, skyldtes en blanding av årsakselementer. I denne sammenheng vil jeg trekke fram indre uroligheter og problemer med svake keisere i vest som Honorius, som årsak til at det oppsto mange usurpatorer, bondeopprør og mange borgerkriger i Vestriket, som igjen førte til at forsvaret av de vestlige grensene ble svekket når fokuset ble flyttet fra ytre fiender til indre uroligheter. Blant annet i Gallia dukket det opp mange usurpatorer på 400-tallet, som skapte indre uro og opprør. Jeg vil i denne sammenheng trekke frem den romerske feltherren i Britannia som lot seg utrope til keiser under navnet Konstantin III, som årsak til at den romerske militære tilstedeværelsen i Britannia og Gallia opphørte.

Jeg vil i likhet med Peter Brown trekke frem Konstantins konvertering til kristendommen og at kristendommen ble romersk statsreligion som en kulturell revolusjon, men jeg stiller meg derimot tvilende til om endringen av statens religion hadde en innvirkning på imperiets funksjon. I denne sammenheng vil jeg vise til Peter Heathers argumentasjon om at selv om kristne institusjoner fikk store økonomiske bevilgninger, så hadde på den annen side også de ikke-kristne institusjonene som de erstattet også vært velstående. Jeg vil også hevde at klostervesen ikke hadde stor betydning på arbeidskraften i senromersk tid. Ifølge Peter Heather gikk noe arbeidskraft tapt til fordel for liv i kloster, men at dette bare var noen få tusen individer på det meste, og at det dermed nok ikke gjorde store utslag i et romersk imperium som i senantikken ifølge Peter Heather opprettholdt og økte sitt befolkningsantall.

Jeg vil også trekke frem Bryan Ward Perkins påstand om at ingen redegjørelse av det vestlige Romerrikets nedgang og fall, fullt ut er tilfredsstillende, hvis man ikke drøfter hvordan det

⁷² Ferill, *The fall of the Roman Empire*. (London. Thames and Hudson. 1997). s. 10-18.

⁷³ Ferill, *the Fall of the Roman Empire*, (London, Thames and Hudson, 1997). s. 19-22.

østlige imperiet klarte å motstå et like hardt press. Og at enhver teori hvor det østlige riket fremstilles som sterkere enn det vestlige riket, kan tilbakevises ved å vise til massakren og nederlaget den østlige hæren gjennomgikk under slaget ved Adrianopel i 378. Dette nederlaget skapte en umiddelbar krise i Østromerriket ved at Balkan ble ødelagt og Konstantinopel ble truet. Jeg vil i denne sammenheng argumentere for at det tidvis var de østlige keiserne som trengte militær assistanse fra vest, helt frem til år 403 når Goterne ved Alarik gikk inn i Italia. Jeg vil også vise til Bryan Ward Perkins påstand om at Det østlige imperiets historie kunne vært helt annerledes hvis det ikke hadde vært for et bånd av hav som skilte det moderne Europa og Asia. Jeg vil derfor anse havet og det østromerske marineherredømmet som en avgjørende faktor for det østlige Romerrikets overlevelse. Østriket hadde fordel av å ha et tynt bånd av vann som forsterket dets sjømakt og gav det inntekter. Inntrengerne fra nord kunne ha gått utenom Konstantinopel for å herje det indre av Imperiet, bortsett fra at sundet og den østromerske marinen utgjorde en uoverstigelig hindring. Sundene beskyttet den største delen av det østlige Imperiets skattegrunnlag. Selv om Goterne og Hunerne var i stand til å ødelegge Balkan og Hellas så langt som til Peloponnes, gjorde havet at de aldri klarte å krysse inn i Lilleasia. Dermed forble de rikeste østlige provinsene fra Konstantinopel til Nilen, uberørte av problemene som oppsto på slutten av det fjerde og femte århundre. Den største delen av det østlige imperiets skattegrunnlag, som ifølge Bryan Ward Perkins sannsynligvis var godt over to tredjedeler, var trygt beskyttet.⁷⁴ I tillegg hadde østriket en periode med fred med det persiske Sasanider riket på 400-tallet, østriket hadde også bare nedre del av Donau grensene å forsvare, mens vestriket måtte bevokte den øvre og midtre delen av Donau i tillegg til grensene langs Rhinen. Vestriket hadde derfor ikke de samme fordelene som i øst, og ble kastet ut i en ond spiral av manglende inntekter og bitter intern strid som gjorde at Vestromerriket til sist gikk under.

Jeg vil i tillegg trekke frem Vestromerrikets tap av provinsen Afrika, det vestlige Romerrikets kornlager til vandelene, som en viktig årsaksfaktor til Vestromerriket fall. også i denne

⁷⁴ Ward- Perkins, The fall of Rome and the end of civilization. (United Kingdom. Oxford University Press.2005). s. 58-61.

sammenheng vil jeg vise til indre uroligheter som en bakenforliggende årsak. Tapet av Afrika til vandalene skjedde ved hjelp av en indre maktkamp mellom hærførerne Flavius Aetius og Flavius Felix, og Bonifatius som var guvernør i provinsen Afrika. Ved at Flavius Felix sendte soldater for å fjerne Bonifatius fra sin stilling i Afrika, fikk vandalene mulighet til å krysse sjøen fra Hispania til Afrika i år 429 med 80 000 mennesker. Aetius gikk sammen med Bonifatius og drepte Flavius Felix i år 430 e.kr, i de følgende årene prøvde Bonifatius å beseire vandalene i Afrika, uten å lykkes. Vandalene gjorde fremskritt når Bonifatius forlot Afrika for å kjempe mot Aetius, som han var kommet i konflikt med og som deretter tok livet av ham i et slag i Rimini 432. Jeg vil hevde at borgerkrigen mellom Bonifatius; Aetius og Flavius Felix, destabiliserte det vestlige imperiet, i tillegg til å tømme det vestlige imperiet for soldater, som gjorde at det ble vanskelig å forsvare imperiet mot germanske inntrengere, førte denne innbyrdeskrigen til at provinsen Afrika ble stående ubeskyttet, slik at vandalene kunne erobre provinsen, og omsider opprette sitt eget kongerike der i 439. På bakgrunn av en innbyrdes maktkamp mellom romerske hærførere ble Afrika sårbar og gikk tapt til vandalene. Jeg vil hevde at det vestlige riket ikke klarte å opprettholde sin befolkning når det ikke lenger mottok kornforsyninger fra Afrika, og da det heller ikke lenger mottok skatteinntekter fra denne rike provinsen, ble det en viktig årsaksfaktor til at det vestlige Romerriket kollapset.

Slik jeg ser det, fornekter ikke Peter Brown at det skjedde en overtagelse av den vestlige delen av den romerske verden gjennom invasjoner av barbarer på 400-tallet, slik det delvis kan fremstå at Ward-Perkins hevder. Det Peter Brown på sin side hevder var at disse migrasjonene ikke var destruktive raid eller organiserte erobringsskampanjer slik Ward-Perkins hevder, men at de heller var «gullrush» av immigrasjoner fra de underutviklede landene i nord, til de rike landene i sør.

Brown argumenterer for at overtagelsen skjedde fordi barbarstammene kom inn i et fragmentert vestromersk samfunn som ikke var sterkt nok til å holde dem i sjakk, og heller ikke fleksible nok til å absorbere dem i den romerske verden.

Peter Brown fornekter ikke at det skjedde en omveltning i den vestromerske verden i form av en nedgang og et fall, det Brown, derimot hevder, slik jeg ser det, er at denne nedgangen og dette fallet bare rammet de politiske strukturene i Vestromerriket.

Brown argumenterer på sin side for at tidspunktet ikke er det mest avgjørende, og viser til at det er et ubestridt faktum at Vestgoterne plyndret Roma i 410. Men han argumenterer på sine side for at de vestromerske provinsene forble en gjenkjennelig romersk sivilisasjon i århundrer, han påpeker som motsetning, at de østromerske provinsene raskt raskt preget av orientalsk kultur, da de gikk tapt til Islam etter år 640.

Averil Cameron som argumenterer for et bredere syn på senantikken, hevder i likhet med Peter Brown at da den vestromerske keiserlige regjeringen ble erstattet av barbakongerikene ble likevel mange romerske kulturelle trekk beholdt. På den annen side hevder derimot Cameron i motsetning til Peter Brown, at det samme også skjedde i øst, ved at livet i de arabisk okkuperte provinsene ikke umiddelbart ble transformert av de arabiske erobringene. Cameron argumenterer for dette synet, på bakgrunn av et bredere syn, hvor han tar med hele Romerriket i betraktningen, og han hevder på bakgrunn av denne bredere tilnærmingen at det Romerske keiserrikets fall som helhet, ikke var en enkel begivenhet, som kan tidfestes kronologisk.⁷⁵

Jeg synes Bryan Ward Perkins argumentasjon for at det som skjedde i det vestromerske imperiet på 400-tallet var et fall, som førte til at en kompleks sofistisert sivilisasjon ble borte, og avløst av en mye enklere verden, som godt begrunnet, ved at han bruker arkeologiske nedtegnelser som bevis for en massiv forandring i den Vestromerske verden etter 476. Jeg synes Ward- Perkins argumenter for dette på en god måte blant annet ved at han henviser til nedadgående endringer i hverdagslivet til vanlige mennesker, som etter den vestlige Keiserstatens bortgang gikk over fra å bygge hus med takstein til å bygge hus med stråtak, og til å bruke enklere lokalt produsert keramikk fremfor finere importerte varer.

På den annen side så vil jeg hevde at Adrian Golsworthy kan ha et poeng når han kritiserer både Bryan Ward Perkins og Peter Heather for å ta for lite hensyn til indre forfall, og at

⁷⁵ Cameron, *The Later Roman Empire AD 284-430*. (London. Fontana Press. 1993) s. 193.

Vestromerrikets fall var en langtrekkende prosess som kan trekkes tilbake til det tidlige keiserrikets tid.

På samme måte som Edvard Gibbon, trekker Adrian Goldsworthy, Romas fall tilbake til det tidligere i Romerrikets tid, og argumenterer for at Vestromerrikets fall ikke var en rask og lettvinnt affære, men et langvarig hendelsesforløp over tid, og at rikets nedgang og fall både skjedde ved hjelp av indre så vel som ytre faktorer.

Goldsworthy argumenterer for at historikere som Bryan Ward Perkins og Peter Heather ikke tar nok hensyn til at Vestromerrikets død var en langsiktig prosess som kan føres tilbake til den tidlig i keiserstatens tid.

På den annen side mener jeg Adrian Goldsworthy også har et poeng når han påpeker at historikere som foretrekker ordet transformasjon i stedet for nedgang og fall, også innrømmer at den vestromerske keiserstaten sluttet å eksistere i det femte århundre, og dermed innrømmer at det skjedde et fall, selv om de heller ønsker å kalle dette for endring fremfor ett forfall.⁷⁶

Peter Heather argumenterer mot A.H.M Jones påstand om at overbeskatning av bøndene på 300-tallet, og da særlig i det vestlige imperiet, førte til at bøndene ikke fikk nok av egne råvarer til å brødfø seg selv og sine egne familier, med påfølgende stor nedgang i både befolkning og produksjon, som misvisende.

Jeg vil hevde at Peter Heather har et poeng i sin kritikk av dette synet til Jones, på bakgrunn av at Peter Heather underbygger sin påstand med å vise til at Jones argumentasjon om nedgang i både jordbruket og befolkning på grunn av skyhøye skatter, kun er baserte på skriftlige og mest juridiske kilder, mens Peter Heather selv på sin side henviser til nyere arkeologiske undersøkelser som han hevder fullt og helt har omarbeidet synet til Jones, om overbeskatning.

Peter Heather argumenterer for at vi på bakgrunn av nyere arkeologisk arbeid nå vet at skattene i det fjerde århundret ikke var høye nok til å undergrave bøndenes livsopphold, og Heather underbygger denne påstanden med at en del nyere arkeologisk forskning har vist at

⁷⁶ Goldsworthy, *How Rome Fell*. (Yale university Press, New Heaven and London. 2009). s.20-21

det senromerske Keiserriket tvert imot var en periode preget av oppgang i jordbruket, uten tegn til noen generell jordbruksnedgang.

Peter Heather viser blant annet til den franske arkeologen Georges Tchalenko's revolusjonære oppdagelse av velstående senromerske landsbyer.

Peter Heather påpeker at Jones på sin side kan ha rett i sin påstand om at den østlige delen av Romerriket var mer velstående enn den vestlige, men at nyere forskning etter Jones tid derimot har vist at det ikke var noen nedgang i jordbruket på 300-tallet slik Jones hevdet som en faktor til Vestromerrikets kollaps. Heather på sin side påpeker derfor viktigheten som ligger i å forstå at begge grensekrisene i det Senromerske Keiserriket, både krisen 376-378, og krisen i 405 til 408, med etterfølgende kollapser innenfor det vestlige keiserriket i 405 til 476, hadde samme ikke Romerske forklaring, nemlig barbarinvasjoner.

77

Michael Grant som er blant de historikerne som vektlegger indre feil og forfall i Keiserriket som årsak til Vestromerrikets nedgang og fall, har argumentert for 13 indre defekter som han hevder påvirket det vestlige Romerriket i en slik grad at det førte til at det kollapset. Blant annet er en av disse indre nedgangsfaktorene som Grant påviser, å finne i den senromerske hæren. Michael Grant argumenterer for at Borgerkriger og opprør, gjennom stadige forsøk på tronraning fra usurpatorer hadde stor effekt på det vestlige Romerrikets nedgang og fall.

I motsetning til Michael Grant avviser A.H.M. Jones borgerkriger og opprør som viktige årsaker til det vestromerske imperiets nedgang og fall, ved å påpeke at det var mindre borgerkriger i det fjerde og femte århundre enn i det tidligere Keiserrikets tid.

Michael Grant hevder derimot på sin side at det er tydelig, at disse stadige forsøkene på å slå ned disse opprørene fra usurpatorer, tømte keiserrikets ressurser både for arbeidskraft og inntekter.

Michael Grant argumenterer med at oppsplittingen av imperiets ressurser som ble forårsaket av slike borgerkriger og opprør var katastrofalt for Keiserriket.

⁷⁷ Heather, *The fall of the Roman Empire*. (Oxford. Oxford University Press. 2006). s.444.

Michael Grant og A.H.M. Jones er altså ikke enige angående opprør, og borgerkrigers påvirkning på det vestlige Romerrikets nedgang og fall.

Mens A.H.M. Jones argumenterer for sitt syn ut fra påstanden om at det var mindre borgerkriger og opprør i det fjerde og femte århundre enn tidligere i imperiets historie, synes jeg Michael Grant underbygger sin argumentasjon for borgerkrigers innvirkning på imperiets fall, på en god måte, ved at han henviser til skribenter og forfattere gjennom keiserrikets historie som har hevdet at disse borgerkrigene påførte Keiserriket stor skade. Blant annet, synes jeg det er tungtveiende at Michael Grant i sin argumentasjon henviser til yden romerske historikeren Ammianus Marcellinus, som levde på slutten av 300-tallet, og som ifølge Grant skal ha sagt at militært opprør var det største ondet keiserriket sto overfor i senromersk tid.

På samme måte som Michael Grant argumenterer også Adrian Goldsworthy i motsetning til A.H.M. Jones for opprør, og borgerkriger basert på usurpasjoner som en sterk påvirknings faktor til Vestromerrikets nedgang og fall.

Jeg synes det er åpenbart at i motsetning til A. H.M Jones påstand om at det var få borgerkriger i slutten av det senere imperiets periode, vektlegger Adrian Goldsworthy at fra 217 e.kr og frem til Vestromerrikets sammenbrudd bare var veldig korte perioder på ti år hvor borgerkrig ikke brøt ut, selv om han også i liket med A. H.M Jones påpeker at det var færre borgerkriger mot slutten av imperiet enn tidligere.

Adrian Goldsworthy understreker på sin side at noen av disse konfliktene var svært kortvarige og noen var begrenset til en liten region og at noen usurpatorer ble proklamert som herskere og senere undertrykt eller avvist og myrdet av sine egne menn etter at de hadde styrt som regenter i bare noen få uker.

Adrian Goldsworthy påpeker også at utfordringer til keisermakten noen ganger ble løst uten alvorlige kamper, men på den annen side påpeker han at noen slike konflikter ble kjempet over i stor skala og kunne vare i årevis.

Goldsworthy påpeker at det er viktig å ta med i betraktningen at Konstantin som av de fleste blir husket som den store keiseren som forente hele imperiet under egen makt, også var ar en usurpator.

Adrian Goldsworthy argumenterer på lik linje med Michael Grant for usurpasjons forsøk gjennom borgerkriger som den mest direkte og personlige trusselen enhver keiser sto overfor, og at slike tronranere derfor ble ansett som den største trusselen, og behandlet med stort alvor av enhver keiser.

Adrian Goldsworthy hevder at trusselen fra slike tronranere hadde stor innvirkning på keiserens holdninger og oppførsel.

Og han argumenterer for at personlig overlevelse ble første prioritet for enhver keiser og formet alle beslutninger keiseren tok, og han henviser til at det påvirket selve strukturen i imperiet.

Adrian Goldsworthy viser til at det skjedde en stor endring gjennom marginalisering av senatorklassen i det tredje århundre, som han hevder også førte til en endring av byen Romas posisjon i imperiet, fra å være imperiets ekte hovedstad, til kun å bli en åndelig hovedstad.

Og at Senatorer og mest av alt en håndfull utmerkede menn som hadde provinsiell kommando, som lenge var ansett som de eneste rivalene til keisermakten, ved utgangen av det tredje århundret hadde sluttet å ha militær rang, og sluttet å bli keisere.

Goldsworthy påpeker at keisere etter dette kunne komme fra bredere deler av imperiet.

Han påpeker at fra midten av det tredje århundre og framover brukte romerske keisere mye av sin tid på å utføre oppgaver som tidligere ble håndtert av keiserlige legater.

Goldsworthy understreker at det ikke var omfanget av problemene som hadde økt, men Keiserrikets evner til å bruke sine ressurser til å håndtere dem.

Goldsworthy påpeker på samme måte som A.H.M Jones, at borgerkriger var mest vanlige før det fjerde århundret, men han hevder likevel på sin side at borgerkriger fortsatte å utgjøre den største trusselen mot imperiet sikkerhet i det fjerde og femte århundret, og var en medvirkende indre faktor til det vestlige imperiets kollaps.

Han argumenterer for at det statlige systemet i det tredje århundre som ble utviklet for å beskytte keiseren fra indre rivaler, feilet i å gjøre det.

(Adrian Goldsworthy, 405-411)⁷⁸

⁷⁸ Goldsworthy, *How Rome fell*. London. Yale University Press, New Heaven and London. 2009.) 405-411.

A.H-M Jones konkluderer sin store studie av Vestromerrikets kollaps, med at det til slutt var barbarene og ikke de indre faktorene som forårsaket Romerrikets fall i vest.

I henhold til Jones så kan ikke de interne strukturene ses på som årsak til kollapsen i det senromerske vestlige keiserriket.

Jeg synes det er påfallende, fordi det faktisk var de Romerske imperiets interne strukturer som Jones kjente best. Jeg synes derfor at det er tungtveiende argumenter Jones legger til grunn, når han i et volum på flere bind som omhandler nettopp den interne økonomiske, og administrative strukturen i det Senromerske imperiet, konkluderer med at ytre eksternt press fra barbarer forårsaket i imperiets fall.

En som konkluderer svært annerledes enn A.H. M Jones, er Adrian Goldsworthy, som vektlegger indre faktorer og langsiktig forfall, fremfor ytre eksterne faktorer.

I henhold til Goldsworthy, kan det senromerske vestlige imperiet sammenlignes med en pensjonert idrettsutøver som har forsømt å opprettholde sin kropp med en usunn livsstil.

Til tider vil musklene fungere godt, men etter hvert som forsømmelsen fortsetter blir kroppen mindre i stand til å motstå eller komme seg etter skade. Gjennom årene vil personen bli svakere og til slutt bukke under for sykdom.

Langsom nedgang var ifølge Adrian Goldsworthy, skjebnen til det senromerske vestlige imperiet. I motsetning til A.H.M Jones, konkluder Adrian Goldsworthy med at imperiet til sist godt kan ha blitt myrdet av barbarinvasjoner, men at disse barbarene bare rammet et imperium som allerede var blitt gjort sårbart gjennom et langvarig indre forfall.

Adrian Goldsworthy begrunner sitt syn på Vestromerrikets fall som en gradvis døende pasient på grunn av indre forfall med å hevde at det senromerske imperiet ikke var konstruert for å være en effektiv regjering, men for å holde keiseren ved makten, og til fordel for administrasjonen.

Han argumenterer for at imperiets størrelse forhindret rask kollaps eller katastrofe.

Svakheten var ikke åpenbar, men dette betydde bare at kollaps kunne komme brått, i plutselige dramatiske stadier, som ved tapet av de afrikanske provinsene til Vandalene.

Ifølge Goldsworthy råtnet det vestlige imperiets institusjoner gradvis, og ble i stadig i mindre stand til å håndtere enhver krise.

Tapte kriger var skadelige, men var ifølge Goldsworthy, ikke dødelig for imperiet.

Romerriket fortsatte i svært lang tid, selv om det var et svært såret og nedadgående imperium, og han hevder at angripere avdekket rikets svakheter.

Og til slutt kollapset riket, ikke på grunn av ytre invasjoner, men på grunn av sitt eget forfall. Barbarene tok livet av et allerede forfallent og dødsdømt imperium, og de fremskyndet bare dødsprosessen som var forårsaket av interne elementer, og som før eller senere måtte komme. ⁷⁹

Peter Heather argumenter mot et slikt syn som vektlegger indre interne elementer i imperiet som årsak til det vestlige Romerrikets kollaps, han påpeker at enhver redegjørelse av det vestlige Romerrikets fall må ta med i betraktningen at det østlige imperiet overlevde og blomstret i det sjette århundre.

Heather argumenterer med at alle de negative interne elementene som er beskrevet i det senromerske vestlige imperiet, var like mye til stede i det østlige imperiet, og kanskje mer enn i det vestlige. Til tross for det så overlevde det østlige imperiet da det vestlige gikk under. Han påpeker at Østromerriket ikke bare overlevde da det vestlige riket falt, men at det til og med blomstret på 500-tallet.

Jeg synes det for eksempel er tungtveiende argumenter Peter Heather legger til grunn når han argumenterer mot det gamle synet til Edvard Gibbon om at kristendommen sådde indre splittelse i riket, gjennom dets læretvister, og at den oppmuntret samfunnstopper til å forlate sine posisjoner for å bli munk og gå i klostre, som misvisende ved å vise til at det østlige imperiet var like kristent som det vestlige, og ved å påpeke at de fleste interne teologiske kontroversene faktisk forgikk i den østlige delene av Romerriket, ikke i den vestlige verden. Men at til tross for dette var det likevel den vestlige delen av Romerriket som gikk til grunne, mens den østlige delen fortsatte å blomstre langt inn i det sjette århundre, og overlevde i tusen år til.

⁷⁹ Goldsworthy, *How Rome Fell*. (London. Yale University Press. 2009). 414-415.

Peter Heather Påpeker at ingen seriøse historikere knytter det vestlige Romerrikets fall til interne problemer alene, eller kun til ytre faktorer.

Averil Cameron argumenter i sin bok for en senantikk transformasjons tilnærming, når han argumenterer for at i stedet for å understreke splittelsene og bruddene kan både det vestlige og østlige romerske imperiene ble sett på som tilhørende den lange historien til Europa og Middelhavet.

Jeg synes det er interessant at hans vektlegger bosettingsmønstre, klima, varebytte og politiske organisasjoner over en mye lenger periode.

Han argumenterer for at historikere stort sett har gjort bruk av litterære kilder som får oss til å sette søkelys på et begrenset sett av spørsmål til den klassiske fortiden, når de har forsket på den senantikke perioden, mens et bredere senantikk studium som han selv legger vekt på er basert mer på arkeologiske undersøkelser som han hevder setter søkelys på flere og ulike problemstillinger.

Vi kan ifølge Cameron i løpet av det fjerde århundre se både motstandskraften til det romerske keiserlige systemet og arven til førmoderne samfunn. Han påpeker at krisen i det tredje århundre ikke endte i en revolusjon Men han argumenterer for at heller ikke slutt lyktes keiserne i det fjerde århundre i å overvinne hindringene som lå i veien for effektivt styre, i samme periode som kristendommen fikk offisielt støtte. Mens det kraftige institusjonelle nettverket ble styrket av juridiske og økonomiske forhold. Konstantin skapte en kirke som i århundrer ville konkurrere med statens makt. Ingen grunnleggende økonomisk transformasjon fant sted senromerske imperiet. Faktisk absorberte kirken nå mye av overskuddsinntektene. På samme måte som ytre press, økte vanskeligheten med å opprettholde en tilstrekkelig hær seg til et slikt nivå, at den vestlige regjeringen effektivt ga opp kampen.⁸⁰

⁸⁰ Cameron, The Later Roman Empire AD 284-430. (London. Fontana Press. 1993). s.192.

Oppsummering

Makt og oppsplittingen av imperiet

Jeg vil hevde Michael Grant har et godt poeng når han argumenterer for sitt syn om at delingen av Romerriket i to riker, et i øst og et i vest etter Theodosius død i 395, og det dårlige forholdet som oppsto mellom de to rikene som følge av det som skjedde under ledelsen av den vestlige keiser Honorius formynders Stilicho, var en avgjørende faktor til det vestlige Keiserrikets kollaps. Dette synet argumenterer også Guy Halsall for, ved å hevde at Alarik og hans hær ikke hadde fått en plass i historiebøkene hvis det ikke hadde vært for problemene som ble forårsaket av Theodosius død, og de unge etterfølgerne hans.

Jeg vil argumentere for at borgerkriger og forsøk på statskupp av usurpatorer i tillegg var en faktor som må tillegges mye vekt. Jeg vil hevde A.H.M. Jones argumentasjon mot det er svakt begrunnet, ved at han kun argumenterer ut fra at det var færre borgerkriger i de fjerde og femte århundrene enn i det tidligere imperiets tid. Jeg vil i den sammenheng vise til Adrian Goldswortys argumentasjon om borgerkriger som en avgjørende faktor til Romerrikets kollaps, som godt begrunnet, ved at han henviser til marginaliseringen av senatorklassen på slutten av 200-tallet, og påpeker at langt flere enn senatorklassen, kunne bli keisere etter dette, at det ikke lenger var behov for politiske forbindelser, og argumenterer for at dette gjorde at trusselbildet mot keiseren økte i de fjerde og femte århundrer, og at keiserne endret holdning ut fra behov for å beskytte seg selv av frykt for kuppforsøk fra rivaler, og at personlig overlevelse påvirket alle keiserlige beslutninger, og påvirket dermed selve strukturen i keiserriket.

Jeg mener Goldsworthy i tillegg har et poeng i sin påstand om borgerkriger som en betydelig årsak til vestrikets kollaps, ved å vise til at store deler av den vestromerske hæren til tider ble trukket vekk fra grensene og stykket opp, gjennom borgerkriger, førte til at romersk dominans langs grensene ble betydelig redusert, som førte til at imperiet ble mer utsatt på grunn av manglende grense beskyttelse, som gjorde det lettere for barbarer og angripe imperiet. Jeg støtter derfor Goldsworthys argumentasjon om usurpasjonsforsøk gjennom borgerkriger, som en sterk indre påvirkningsfaktor til Vestromerrikets fall.

Jeg vil også vise til Michael Grants argumentasjon om at Romernes manglende vilje til å integrere barbarene når de kom inn i imperiet, fikk alvorlig konsekvenser, som bidro til oppløsningen av det vestromerske imperiet, jeg vil hevde Grant begrunner sitt syn godt ved å vise til at Theodosius I, i 382 lot hele stammer av Germanere få bo på imperiets territorium, som separate, autonome, allierte enheter, som forpliktet seg til å tjene i den romerske hæren, men under kommando av deres egne høvdinger. Han argumenterer videre godt for synet om Germansk overtagelse av den romerske hæren ved å påpeke at hele regimenter etter hvert besto av barbarer, og ved å påpeke at keiserne i senromersk tid var tilbøyelig til å stole mer på fremmede enn på romeres lojalitet, førte det etter hvert til at de fleste offiserer eller kommandører for de keiserlige hærene var Germanere.

Jeg på min side vil argumentere for at mange barbarer var indre femtekolonner, det ser man jo blant annet i tilfellet med Alarik, som til tider ble utpekt som en Romersk hærfører, men likevel forble en fiende av Romerstaten.

Bibliografi

- Brown, Peter. *The rise of Western Christendom*. Oxford. Blackwell Publishing. 2003.
- Brown, Peter. *The world of late antiquity AD 150-750*. London. Thames and Hudson. 1971.
- Halsall, Guy. *Barbarian Migrations and The Roman West 376-568*. Cambridge University Press. 2007.
- Ward-Perkins, Bryan. *The Fall of Rome and the end of civilization*. United Kingdom. Oxford university press 2005.
- Moorehead, John. *The Roman Empire Divided 400-700*. Great Britain. Pearson Education. 2001.
- Christie, Neil. *The fall of the Western Roman Empire*. London. Blomsbury Academic. 2011.
- Cameron, Averil. *The latter Roman Empire AD 284-430*. London. Fontana press. 1993.
- Goldsworthy, Adrian. *How Rome Fell: Death of a Superpower*. London. Yale university press. 2009.
- A.H.M. Jones. *A General History of Europe: The decline of the ancient world*. London. Longman Group Ltd. 1975.
- Ferill, Arther. *The fall of the Roman Empire*. New York. Thames and Hudson. 1997.
- Mitchell, Stephen. *A history of the Later Roman Empire AD 284-641*. United Kingdom. Blackwell publishing. 2007.
- Heather, Peter *The Fall of the Roman Empire: A new history of Rome and the Barbarians*. New York. Oxford university press. 2006.
- Liebeschuetz, Wolf. *East and West in Late Antiquity: Invasion, Settlement, Ethnogenesis and Conflicts of Religion*. Leiden. Brill. 2015,
- Goffart. Walter, *Barbarian Tides: The migration Age and the Later Roman Empire*. Philadelphia. University of Pennsylvania Press.

Lancon, Bertrand. *Rome in Late Antiquity: Everyday life and urban change, AD 312-609*. New York. 2000. Routledge. 2000.

Grant, Michael. *The Fall of the Roman Empire: A Reappraisal*. Radnor, Pennsylvania. The Annenberg School Press. 1976.

Lentin, Antony, Brian, Norman. (red). *Gibbon: The Decline and Fall of the Roman Empire*. London. Wordsworth Edition Limited. 1998.

Chambers, Mortimer. *The fall of Rome, Can it be explained?*. New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963

Bury. J.B. I The fall of Rome: can it be explained? Redigert av Mortimer Chambers. s.19. New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963.

Baynes, Norman. I The fall of Rome: can it be explained?, Redigert av Mortimer Chambers, s.95-99. New York. Holt, Rinehart and Winston.1963.

Wallbank. F.W. I The fall of Rome can it be explained? Redigert av Mortimer Chambers. s.92-95. New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963.

Boak, Arthur. I The Fall of Rome can it be explained? Redigert Av Mortimer Chambers. s.28. New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963.

Cary, Max. I The Fall of Rome can it be explained? Redigert av Mortimer Chambers. s.111. New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963.

Katz, Solomon. I The Fall of Rome can it be Explained? Redigert av Mortimer Chambers. s. 113-114. New York. Holt, Rinehart and Winston. 1963.

AAsgaard, Reidar. *Augustin: De civitate Dei- Gudsstaten eller Guds by*. Oslo. Pax Forlag. 2010.

Vinogradoff, Paul. *Social and Economoic Conditions Of The Roman Empire in the fourth Century. 542-586*. Bind 1 av The Cambridge Medieval History, redigert av J.B. Bury, H.M. Gwatkin, J.P. Whitney. Cambridge university press. London. 1964.

Kulikowski, Michael. "The Western Kingdoms" I The Oxford handbook of Late Antiquity. Redigert av Scott Fitzgerald Johnson. Oxford university Press. 2012.

